

PLANINSKI VESTNIK 3

LETNIK LXXV

1895 1975

1975

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

France Vogelink	Pomen javne planinske šole	113
Dr. ing. D. Lasič	Noč spominov	115
Rafko Terpin	Kosca	124
Vanja Matijevic	Sfinga	127
Ivo kotnik	Kavkaz - 1974	130
Miha Marenče	Spomini na trentarski tabor	135
	Tri pisma	137
Lado Božič	Utrinki s Pomurja	139
Meta Rotovnik	Zapuščena gora	145
Sonja Hutter	Prvič v steno - pa še ženska povrhu	146
Pavel Kunaver	Spomini na Bogomila Brinška	147
Meta Rotovnik	Iskanja v planinskem branju za bralno značko	149
	Društvene novice	151
	Alpinistične novice	157
	Varstvo narave	159
	Iz Planinske literature	160
	Razgled po svetu	164
	Naslovna stran:	
	Kranjska gora	
	Foto: Jože Dolničar	

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. - Glavni urednik: Prof. Tina Orel, naslov: 61111 Ljubljana - pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. - Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banaovac, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strajin, dr. Tone Vraber. - Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. - Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. - Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglašje vodi Rado Lavrič. - Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. - Rokopisov ne vračamo. - Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

kz
kmetijska zadruga
dra
va
vuzenica

tel. h. c. 87-201
 brzojav: KZ vuzenica

Kmetijska zadruga »Drava«
 Vuzenica nudi svojim kupcem vse vrste prevoza blaga s svojim prevoznim parkom, vse vrste tehničnega materiala v svojih trgovinah, mesa in mesnih izdelkov v prodajalnah mesa s klavnico v dravski dolini, obrtno usluge, žagarske usluge, razno leseno embalažo ter poseduje še lastno kmetijsko proizvodnjo in sodeluje s kmeti v vseh oblikah proizvodnega sodelovanja

KORS

KONFEKCIJA
OBLAČIL
ROGAŠKA
SLATINA

Proizvaja kvalitetno moško, žensko in otroško težko konfekcijo po najnovejši modi.

Tudi planinci, smučarji in igralci tenisa lahko izberejo med našimi izdelki!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

75. LETNIK

3 1975

POMEN JAVNE PLANINSKE ŠOLE

F. VOGELNIK

Množičen obisk naših gora in visok odstotek mladih planincev v naših planinskih društvih obvezujeta vse izkušene gornike, da posvečajo kar se da veliko pozornost vsem manj izkušenim, zlasti pa popolnoma neizkušenim ljubiteljem gora. Medtem ko je bil prvotni pouk novo pečenih planincev dolga desetletja peripatetičen — se pravi, da je začetnik doživel prve lekcije kar na turah — so se v zadnjih letih razvile planinske šole, ki se v zadnjem času že lahko ponašajo s trdnim programom. Skraja so bile marsikje vezane na posamezne odseke planinskih društev, včasih celo na posamezne skupine (na šolah, kjer so slonele na bolj ali manj osamljenem mentorju), v zadnjem času pa si ponekod prizadevajo pritegniti vse planince ne glede na starost, bodisi da izvira pobuda iz posameznega društva ali pa iz več društev hkrati (meddruštveni odbor).

Javno planinsko šolo — imenovano ne preveč posrečeno »centralno« — naj bi obiskovali vsi ljudje, ki želijo hoditi v naravo, ne glede na to, ali so že kdaj obiskali gorski svet in ali so sploh že člani kakšnega planinskega društva. Njen propagandni namen je očiten: ako bo dovolj kakovostna, bomo gotovo pridobili precej novih planincev, manj izkušenim planincem pa bomo z njo odprli oči za gorsko naravo in jim vcepili vse najnujnejše znanje, da ne bodo prepuščeni muhastim izkušnjam, ki utegnejo biti kdaj pa kdaj zelo neprijetne. Medtem ko v »zaprti« planinski šoli vzgajamo določen krog planincev (pionirje, mladince), ki bodo hodili v gore v skupini, navezani drug na drugega in na svoje stalne mentorje in vodnike, je namen javne planinske šole vzgajati tako najmlajše kakor starejše ljubitelje gora, ki bodo hodili na izlete v družinskem krogu, s prijatelji ali s kakšno večjo družbo. Tak tip planinske šole more biti uspešen le, ako se nam posreči obdržati obiskovalce s samo kakovostjo predavanj, se pravi, da jim že v začetku zbudimo veselje in zanimanje, nato pa si prizadevamo oboje poglobiti in utrditi. Hoja v gore je resna stvar, nanjo se je treba temeljito pripraviti.

Planinska šola je lahko tudi stroga, vendar s takšno obliko vzgajamo planince, ki so zaradi svoje nevednosti in neizkušenosti pasivno podrejeni svojemu vodniku; javna planinska šola izhaja iz neprisiljenosti in si prizadeva vzgojiti enakopravne planince, ki so v izletniški skupini vsi udeleženi pri vodenju, opazovanju narave, previdnosti in morebitni spremembi smeri zaradi nenadno spremenjenih okoliščin. Taka skupina (družina, prijatelji, družba znancev) bo kljub svoji raznolikosti, če je v njej primerno izkušen planinec, v vsakem položaju ravnala pravilno; vsak izmed tako vzgojenih planincev bo pri vsakem koraku primerno čuječen, previden; če se bo kdaj pridružil manj izkušenim planincem, jim bo dober tovariš in vodnik. Naš namen torej ne sme biti, da bi začetnike obdržali čimdlje nesamostojne; tudi prevelika mera samozavesti je lahko prav tako škodljiva kakor objestnost.

Meddruštveni odbor štajerskih planinskih društev je v zadnjih dveh letih dvakrat priredil javno planinsko šolo. O njej bi rad spregovoril nekaj besed, ki bodo morda prišle prav kakšnemu organizatorju planinske šole.

Osnovni pogoj, da bo planinska šola uspešna, je primeren odbor, ki se pravočasno o vsem posvetuje in poskrbi za vse potrebno: za sredstva, predavalnico,

razpored predavanj in predavatelje. Nato je šele na vrsti propaganda. Predavalnica mora biti primerno velika in akustična, in če je mogoče, na takem kraju, da je za večino lahko dostopna.

Odločilnega pomena je primeren čas: za javno planinsko šolo so gotovo najprimernejši zimski meseci od januarja do marca, ker se ob koncu že začne običajni spomladanski planinski izleti; med udeleženci izletov bomo gotovo srečali mnogo obiskovalcev planinske šole. Nekaj lažjih izletov bomo seveda priredili že v okviru planinske šole, da preženemo obotavljavec strah pred zimskimi izleti, ki še daleč niso tako mrzli, pusti in nevarni za prehlad, kakor se zdi iz toplega zapečka. Pri teh izletih je treba upoštevati krajši dan in pestro starost udeležencev pa še dobršno mero časovne rezerve, ki bo v planinski koči in njeni okolici ob čaju, malici, razgledovanju in pomenku še prehitro izčrpana; zavedati se je treba, da gre za poskusni izlet, pri katerem prevladujejo vsi mogoči zaviralni dejavniki (ki večinoma ne ogrožajo uspešnosti izleta).

Prepričan sem tudi, da ni narobe, če se odločimo, da se v enem večeru zvrstita po dve predavanji; če je planinski šoli posvečen le en dan v tednu, bomo najpozneje v dveh mesecih privedli planinsko šolo do kraja. Pri enem samem predavanju na teden se bo planinska šola zavlekla na tri mesece in se lahko zgodi, da bo interes začel upadati.

Posamezno predavanje (zaključena téma) naj traja približno 50 do največ 90 minut, nato naj bo odmor, zatem pa na vrsti druga, primerno izbrana téma. Dve zahtevni predavanji se ne bi smeli zvrstiti drugo za drugim. Največjo pozornost je treba posvetiti kakovosti predavanj; od nje je odvisen uspeh planinske šole. Dobrih predavateljev ne manjka; če jih ni v domačem kraju, jih povabimo od drugod. Več ko jih je, bolj zanimivo je poslušati, saj pomeni to srečanje z drugo planinsko osebnostjo.

Nepogrešljiva sestavina vsakega sodobnega predavanja so ponazorila. Prizadevali si moramo, da je čimveč predavanj dopolnjenih z diapozitivi, vendar tako, da se jih v enem dnevu ne zvrsti več kot 200. Dobra ilustracija pove več kot kup besed, povrhu pa je še idealen mnemotehnični pripomoček. Večina tém planinske šole je take narave, da kar kliče po ponazorilu, saj vsakič govorimo o gorah, vendar z zelo različnih vidikov. Neizčrpne možnosti za ljubitelje fotografije, ki jim je pri srcu katerokoli poglavje planinstva!

Od obiskovalcev planinske šole, med katerimi prevladujejo mladi, ne moremo zahtevati, da si bodo sproti zapisovali vse, kar poslušajo. Že ob začetku moramo poskrbeti za razmnožene povzetke snovi. Če bomo to priročno gradivo postopoma izpopolnjevali, bomo imeli v nekaj letih v najkrajši obliki vse potrebno znanje in vse najnujnejše podatke.

Glede starosti obiskovalcev javne planinske šole nimam nobenih pomislekov več, odkar sem pri najmlajših opazil izredno vedoželjnost in pravo navdušenje. Otroci so dandanes že zgodaj prebujeni, dovzetni za vsako tehtno stvar, le podajati jo je treba resno in zavzeto, otroci naj imajo občutek, da so enakovredni odraslim. Mnogo manj je v planinskih šolah videti doraščajoče mladine; mestni vplivi jo zavajajo drugam, vse prej kot v naravo (neki pesnik mi je potožil, da se je nekega dne odpeljal z vzpenjačo na Pohorje: tišina tam gori je tako grozno parala njegove živce, da se je moral brž vrniti v varno naročje mesta, in Pohorje ga ni videlo nikoli več).

Otrokom moramo zbuditi ljubezen do narave, navezanost na gorski svet, hoja in opazovanje jim morata preiti v navado. To je nepogrešljiva živa podlaga človekove osebnosti, brez navezanosti na zemljo izzvani vsa šolska učna snov v prazno. Upam si trditi, da se najgloblje navežemo samo na tisti košček sveta, ki ga prehodimo s svojimi nogami. Vendar je ljubitelj narave bogato poplačan za svoj trud: vsaka ura, ki jo preživi v naravi, ga oblikuje, v njej bo videl čedalje več in se bo zmerom bogatejši vračal domov. Planinstvo utrjuje telo in ohenem bistri duha; kdor hoče, da mu gorska narava odpre svoje zaklade, mora biti absoluten planinec.

Začetna planinska šola, tudi javna, ne more dati neizkušenim planincem vsega na mah. Lahko je kvečjemu dobra pobuda. Nekaj čisto drugega bi bila planinska šola v gorah, daleč od mesta... PZS si mora prek svojih komisij prizadevati, da izšola čim boljši predavateljski kader, vsi planinski delavci pa so dolžni svoje znanje razdajati naprej. Knjige in zemljevidi so nepogrešljivi pri našem delu, uporabljati pa jih bomo znali prav šele takrat, ko bomo vključeni v živi tok dejavnega planinstva, v nenehno izmenjavo znanja in izkušenj ter v neutrudno samolpopolnjevanje.

NOČ SPOMINOV

Dr. ing. DUŠAN LASIČ

1. Strahlhorn

eveta večerna ura je že zdavnaj minila, noč je legla na pobočja Rimpfischwänge, zadnji krajec še ni vzel. V siju zvezd in bližnjih ledenikov bi sicer lahko še manevriral med razmetanimi orjaškimi bloki in ploščami, toda vse bi bilo zaman, ker zaradi teme ne bi mogel najti edinega izhoda iz te strme krnice, ozke poličke, ki rešilno drži čez prepadni raz. Previsoko sem se zaplezal v strme gladke plošče in edino pametno je bilo, da sem se vrnil dol ter se pripravil na nočevanje. Prestavil sem nekaj granitnih plošč, da sem dobil manjšo ravno ploskev, sedel na vrvice ter izpraznjen nahrbtnik, poveznil polivinil čez glavo – in sedaj mi je kar prijetno.

Noga ne boli preveč, tudi zebe le zmerno, če pomislim, da sem 3100 metrov visoko. Utrujen sem prav toliko, da sem postal ravno prav miren in vdan. Celo glede ves čas glodajočega strahu, da bi policija jutri sprožila reševalno akcijo, sem postal apatičen; jutri bom gotovo prišel dol in potem bom že kaj ukrenil, si mislim. Res mi je kar ugodno. Ko odgnem polivinil, vidim na zvezdnem nebu kot silhueto goro, na kateri sem bil pred desetimi urami, prelepi Strahlhorn. Danes je bila gora milostljiva z menoj, lahko bi bila udarila huje. Izbral sem jo za slovo od širitisočakov, za goro svoje odpovedi od ledenih vršacev, saj se bližam 67. jeseni svojega življenja.

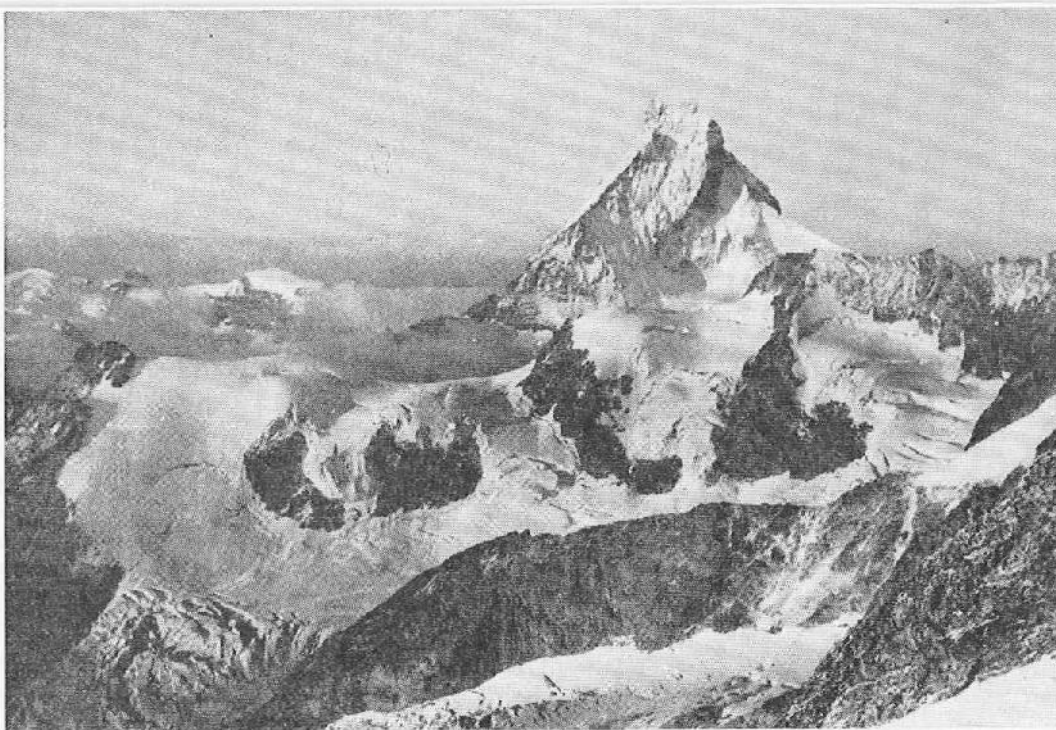
Poželel sem jo že leta 1967, ko sem jo prvič zagledal z italijanske meje. Takrat sva prišla z ženo iz Macugnage oziroma iz Rifugia E. Sella skozi meglo po vzhodnem skalovitem pobočju na Neues Weissst, namenjena na Cima Jazzi (3800 m). Megla je bila tako gosta, da sva s papirjem markirala pot za povratek. Ko sva na tem sedlu pomolila glavi iz megle, sva začudeno obstala. Svež sneg je bil tako pobelil ledenike in skale, da sva bila v bleščeči svetlobi v trenutku zaslepljena. In nad tem morjem svetlobe se je dvigal on, z belim hermelinom ogrnjeni kralj – Strahlhorn. Iz belega plisirane ovrtnika se je ponosno dvigala strma granitna glava, 4190 m visoki vrh. Sklenil sem: nanj moram, in danes se mi je želja izpolnila.

Ob tričetrt na štiri sem krenil iz koč Fluhalp (2600 m) najprej po grebenu stranske morene ledenika Findelen, nato po ozki polici okrog prepadnega rdečega raza v vrsto zaporednih strmih krnic, ki jih je treba prečkati. Kot da so bile nekoč otroški vrtci velikanovih otrok, kjer so se igrali z orjaškimi kockami: bile so majhne kot nočne omarice, velike kot počitniške hišice, rdeče-rjave, zelene, lesketajoče se kot izložbe draguljev, pa sivomodre, progaste, prekrasnih oblik in kombinacij. Velikanovi otroci so se s to lepoto igrali, gradili in spet objestno podirali, skladali bloke in plošče v stolpe, mostove, gradove, da bi nato naveličani zopet vse razmetali. Kako bi moral biti tu ob tej naključni igri prirode osramočen prenekateri pridigar naše forme vive, brez idej in poštenosti, brez talenta in slutnje lepote; ali ne bi njihovi veri bolj pristajalo ime ars-tristis deformans?

Kaj hitro sem napredoval v luninem svitu, saj sem predvčerajšnjim na izvidniški poti – hoteč naslednji dan na vrh – popravil mnogo podrtih močitev in postavil več novih. Mislim, da ni treba posebej omeniti, da na visokih gorah v Švici, Italiji in Avstriji ponavadi ni ne poti ne markacij, razen na pristopih iz doline do koč. No, dež in nato snežna vihra sta me takrat pregnala v dolino. Danes so bile skale že spet suhe, ledeniki pa pokriti s svežo snežno odejo. Bil sem sam in edini v tej zapuščenosti in skriti dolini. Na sicer položnem, a silno razpokanem ledeniku Adler sem spretno manevriral med razpokami, da skoraj ni bilo treba skakati. Skoz ta zelo kompliciran labirint razpok sem za seboj puščal svojo Ariadnino nit, sledove v snegu, tu pa tam poudarjene z vrsto globokih lukenj cepina, tesno druga poleg druge. Bal sem se namreč megle, ki je že zagrnila vrhove in iz katere je začel rahlo pršeti sneg. Ni

Naš vsakoletni praznik »Dan tržaških planincev« privabi vedno kar lepo število članov in nečlanov na Nanos. Štejemo ga med našo rekreacijsko aktivnost, saj je vedno združen z raznimi resnimi in zabavnimi tekmovanji pa igrami. Uspelo nam je na ta dan zbrati planince vseh starosti, od otrok do veteranov, od otrok, ki tekmujejo v prijateljskem vzdušju, ne toliko za nagrade kolikor za užitek, ki ga nudi gibanje v naravi.

*Iz govora predsednice SPD Trst dr. Sonje Mašera
na občnem zboru 22. 1. 1975*

Matterhorn z drugega ledenika Zinalrothorna

Foto dr. ing. D. Lasič

dolgo trajalo, da sem se znašel v zatrepu ledenika, tam preskočil široko krajno razpoko, ki je ni bilo mogoče obiti, in že sem se vzponjal po ledenem pobočju na Adlerpass (3800 m). Ta strmina me je ves čas malo skrbel, ker me je neki vodnik svaril pred njeno hudo strmino, imenoval jo je celo stena; izkazala pa se je za pravi sprehod z derezami. Bolj pa me je začelo skrbeti, kako bom v tej gosti megli našel pot s sedla na vrh. Kar sta se nad menoj izločili iz megle – kot deus ex machina – dve navezi z vodnikoma na čelu in me rešili še zadnjih skrbi. Prišli so od onstran sedla iz kočice Britannia po poti, ki je lažja in mnogo bolj uporabljana. V trenutku sem bil na sedlu v silnem vetru, ki je pometel ves sneg. Krasno je bilo hoditi po golem firnu, le močan veter me je zanašal. Ko pa sem prišel v zavetrje za grebenom, sem kljub sledi kar težko gazil globoki pršič. Ne v najboljši kondiciji sem bil pred poldnevom na vrhu, potem ko sem srečal vračajoči se navezi in ju porabil za fotomotiv. Na vrhu so se seveda podrle vse iluzije o razgledovanju in fotografiranju. Kako prijetno bi bilo sesti, zreti na bližnje in daljne širitisočake in podoživljati vzpone, ki sem jih opravil prejšnji teden in pred dvema letoma: Allalinhorn, Rimpfischhorn, Weissnis, Dom, Cima Jazzi in druge. Tako pa mi ni kazalo drugega kot takoj obrniti in že čez slabo uro sem bil čez ono krajno razpoko. Videl sem se že pri slavnostni steklenici piva, upal sem, da bom čez dve ali morda čez poldrugo uro v koči, saj navzdol sem hiter, da je kaj. Pa nisem bil niti po enaindvajsetih urah.

Ob pol dveh popoldne je bilo, ko sem obšel mrežo nevarnih razpok po stranskem pobočju iz golega ledu, na katerem so bili primrzni ledeniški balvani različnih velikosti. Eno takšno kamnito jajce, težko najmanj stopetdeset kilogramov, se je odlepilo, me podrlo in se zvalilo čez moje noge. Najbolj sta bila prizadeta levi gleženj in stopalo. Vstal sem, leva noga me ni več nosila, toda tlažil sem se, da vsaj ni nič zlomljenega, da je kvečjemu kakšna kost počena in da bolita gleženj in stopalo, ker so kite nategnjene. No, čez dva meseca se je le izkazalo, da je bil zlomljen gleženj. Hujšega sta me rešila dereza in sijajno podložen čevlji.

Bilanca je bila še kar ugodna: imel sem še eno skoraj zdravo nogo, rezervno nogo v podobi cepina, dve krepki roki in kolena in za spuščanje navzdol kot nalašč ustvarjeno »ta gvišno nogo«. Slaba stran bilance pa sta bila razdalja petih kilometrov do kočice in pa čas: zadnji krajec bo vzšel, žal, šele malo pred zoro, tako da sem imel do popolnega mraka komaj še slabih sedem ur. V tem času moram za vsako ceno moram najti izhod iz zadnje krnice po omenjeni polici, kajti onkraj bi lahko sestopal z baterijo in prispel morda še pred jutrom v kočico. Sicer bom moral prenočiti zunaj in jutri bo morda že prepozno, da bi preprečil reševalno akcijo, ki jo bodo prav gotovo sprožili, kar me je najbolj skrbelo. Moja panika je bila razumljiva, če si slišal, da stane tako enostavno reševanje vsaj pettisoč frankov, tj.

dobrih petindvajsetisoč dinarjev. Tega moje finance nikakor ne bi mogle prenesti in pa sploh za tako neznatno poškodbo. Kljub tej grozeči nevarnosti pa svoje potovalne hitrosti nekako tretjino km na uro na noben način nisem mogel povečati.

Nikakor nisem smel izgubiti jutranjih sledi, ki pa jih je odjuga večinoma že odtajala, le cepinove luknje so me še vodile. Še pomisliti nisem smel, da bi z zlomljeno nogo iskal nove variante. No, še kar srečno sem prekrizal ledenik, nato pa se spoprijel s kockami velikanov. Sam sebi sem se zdel kot mravlja na kupu sladkornih kock, tembolj, ker sem tudi jaz razpolagal kar s šestimi lokomotornimi elementi, ki pa so bili na žalost bolj kratko nasajeni.

Kljub vsemu njihovemu prizadevanju sem le zamudil pravi trenutek, strogi vratar dedek mrak je zaprl edini izhod iz krnice.

ln sedaj sedim tu; spal ne bom, saj sem bil danes brez omembe vrednega počitka blizu osemnajst ur na nogah. To pa je dovolj, da ti prežene sen, da se ti misli motajo in se te loteva sentimentalnost. Izteka se petdeseto leto mojega članstva v planinskem društvu in še več let gornišva. Vsa ta leta so bile gore dobre z menoj, začetnika so me učile in bile takrat posebno prizanesljive. Pozneje so me spustile v svoje čudovite najintimnejše zakladnice, kot so le malokoga, da sem iz njih jemal vso mogočo lepoto in življenjsko spodbudo. Včasih so mi dale tudi kak trši opomin, nikdar zelo boleč, kot udari mati lahkomišelnega otroka. Goram sem dal pol svojega življenja, še vedno sem jim zvest, one pa kot da so mi vračale ljubezen. Danes se od najimenitnejših izmed njih poslavljam, one pa mi zapuščajo album spominov, ob katerem bom spet doživljal srečne dni med njimi.

2. Nepotrebni bivak pod Zinalrothornom

Zaprte veke so projekcijsko platno, na katerem spominske celice prikazujejo davne dogodke kot žive diapozitive. ln to s tako hitrostjo, da je opisovanje dogodka le ubogo jedljanje, ne le zavoljo siromaštva človeškega jezika, marveč predvsem zavoljo počasnosti izražanja. Misel ali slika se v bralcu ustvarja postopoma, beseda za besedo, stavek za stavkom, kot bi sestavljal mozaik. Take predstave so same po sebi brez življenja in barve. Samo skriti umetniški sposobnosti bralca gre zahvala, da tako nebogljeno podan dogodek ali scena zaživi v njem. Včasih se mi zato zdi, da je bralec večji ustvarjalec kot pa pisec, ki v bralcu doživljanje le sproži s skromnimi impulzi.

Spravljenih imam mnogo »možganskoskopskih« kaset z napisom: bivakiranje. Naj sprožim enega od zadnjih tovrstnih zapisov z naslovom: Zinalrothorn 1972. Takrat je bil bivak dosti bolj neudoben kot danes, toda zraven mene je sedel zvest tovariš, kar daje človeku tisto notranjo pomirjenost in toploto, ki mu jo narava odreka.

Octava sem spoznal, ko sem osamljen hodil po švicarskih gorah. Tudi on je bil sam in naredila sva skupaj poskusni vzpon. Ne vem, če sva se dobro našla, on posebej lena mirnost, jaz sama nervoznost. Toda v sili – tako je mislil verjetno tudi on sam – ne smeš biti preveč izbirljen. Danes se ga spominjam kot odličnega tovariša, izkušenega alpinista in same čiste dobrote. Za naslednje poletje me je povabil, da bi skupaj obiskala nekatere švicarske vrhove, toda šele leto kasneje sem se mogel odzvati vabilu.

Tako sva se konec avgusta 1972 sestala v Zermattu in se namenila najprej na Zinalrothorn, kot trening za resnejše ture. Načrti so bili obetajoči, toda kaj, ko so mi rojenice namenile, da me bo vse življenje pral gorski dež. Moji prijatelji, kmetje iz Radovne, se vselej ustrašijo, če se prikažem h košnji in jo takoj premaknejo.

Tisti izlet je bil sploh nesrečen. Že iz Ljubljane sem odpotoval z rahlo vročino, ki pa sem jo zbijal z antibiotikom. Vseeno sva se z Octavom odpravila na turo in se zvečer povzpela do Rothornhütte (3200 m). Komaj sva drugi dan na vse zgodaj ugasnila bateriji nad spodnjim ledenikom, me je že mučila žeja in sklonil sem se nad drobnim curkom vode. Kar začutilim močan udarec po nahrbtniku, hitro se zravnam s še odprtimi usti in že se pred menoj razleti drugi kamen; majhen drobec mi odkrhne del zoba in rani ustnico. V polmraku še razločim, kako letijo po zraku novi, mnogo večji zalogaži naravnost proti meni. Prepozna je, da bi se kam zaklonil, zato obstanem na mestu in opazujem izstrelke do zadnjega hipa ter začnem igrati odbojko, razumem se, da z ravno nasprotnim športnim ciljem. S kratkimi prestopi se odmikam leva in desno ter srečno zgrešim prav vse »žoge«, ki se nato raztrešijo za menoj.

Vzpon je potem potekal čez skalnato pobočje na srednje ledišče, čez kratek prag na zgornji ledenik, ki se je končal na skoraj vodoravnem ledenem hrbtu; tu sva bila že blizu 4000 m visoko. Tedaj me je zagledal sveti Peter in takoj začel s svojimi ukrepi – za začetek je zameglil vse vrhove. Obenem pa se je začel izživljati Octave, čigar obleka in nahrbtnik sta bila sestavljena iz samih žepov, prekatov, predelov, boksov in kontejnerjev. V vsakem takem prostoru je bilo mesto za kompas, toblerone,

vrvne zanke, višinomer, mačo za ustnice, rezervne rokavice, nož in tako neskončno naprej. In ko mu je zmanjkalo separéjev, je spodaj na pas obesil tulec, ki mu je prosto bingljalo ravno na sumljivem mestu; vanj je spravljala karto. Žal pa si ni omislil kartoteke s kazalom, kje je kaj. Vsakič ko je kaj potreboval, se je začelo iskanje po pravcatem ritualu. Na primer: odvezal je prsno zanko, snel nahrbtnik, odprl pokrov, odpel zadrigo, potegnil torbico, odpel njeno zadrigo in ugotovil, da predmeta tam ni. Nato je šel postopek natančno in brez nervoze v obratni smeri. Ko je bilo vse spet pospravljeno, je odpel vetrovko, odprl enega od notranjih žepov, segel vanj in končno potegnil npr. višinomer. In zopet pospravljanje, oprtanje, vezanje in natikanje rokavic, naočnikov itd. Postajal sem živčen, toda ko sem pogledal v njegove dobrodušne oči, me je vsakič minila nestrpnost.

S hrbta sva zavila levo v strmo ledeno grapo z vmesnimi skalnimi pragovi, ki naju je vodila v škrbino, kjer turisti obvezno malicajo, škrbina se po tem tudi imenuje. Malo pod škrbino mi je počila desna dereza ljubljanske izdelave, zato sem obe snel in ju pustil v škrbini. To je bila nezgoda št. 3. S prijateljem sva si za naprej razdelila vloži: on bo vodil po ledenih odsekih, jaz pa v skalah. Začelo je drobno snežiti in skale so postale mokre. S škrbine preplezaš nekaj navpičnih skokov, nato pa zaviješ skozi zagato na levo pobočje z dokaj gladko ploščo, imenovano Binerjeva plata, ki jo prečkaš za eno dolžino vrvi. Njej sledi zelo strmo ledišče, ki te pripelje na vzhodni greben. Po tem kratkem ledenem odseku, ki ni spadal v mojo pristojnost, se je na grebenu spet začelo delo zame. Previsen prag zelo eksponirano obideš okrog nekeke prižnice po prav skromnih stopih, kjer se nimaš za kaj obesiti. Z dolgim razkorakom se spustiš v škrbnico, odkoder ni ne daleč, ne težko do vrha (4221 m).

Zaradi opisanih obredov, ki sem jim jaz dodal še nekaj intervalov fotografiranja, sva bila zelo pozna; mrčno nebo, iz katerega je neprestano pršilo, je sililo k takojšnemu povratku. Tudi ohladilo se je toliko, da so se skale začele pokrivati s poledom. Toda mojega tovariša z ustaljenim življenjskim ritmom ni to prav nič ganilo; na programu je bil najprej kulinarični intermezzo, kateremu se tudi sam nisem odrekel, čeprav me je notranji nemir priganjal, naj nemudoma sestopiva. Priznam pa, da sem občudoval Octavo mirno kri.

Na prižnici, na kateri se je medtem že usedel sneg, sem moral sneti rokavice, da sem lahko zasledil drobne oprimke. Ko sva prišla na strmo ledišče, sva ob robu odkrila že zabiti klin, na katerem me je Octave varoval, ko mi je spodričavalo na osneženem ledu. Plošča pa je spet spadala v moj resor. Ko jo je imel tovariš srečno za seboj, sem se začel previdno spuščati sam. Bila je že poledenela, spet sem moral sneti rokavice in z golimi prsti čistiti sneg. Zanohtanje bi me prav nič ne motilo, če bi imel zdrave prste. Toda po dveh omrznjenjih v prejšnjih letih so mi postale konice neobčutljive in niso prenesle nobenega mraza. Takoj so mi zopet omrznile in koža se je začela cefrati, tako da sem puščal krvave markacije. To je bila tisti dan že četrta nezgoda, če vremenskega preobrata ne štejem.

Nadejal sem se, da bo sestopanje odslej šlo hitreje. Ker sem tovariša odlično varoval, sem ga jel priganjati, naj za božjo voljo pohiti; toda nič ni moglo omajati njegovega ritma, ne moje besede, ne vedno gostejše sneženje, ne bližajoči se mrak. V škrbnici sem zaradi požleda vseeno nataknil eno derezo. Kadar me je Octave varoval, sem prav z lahkomišno hitrostjo sestopal, da bi le skrajšal čas čakanja. Na mnogih mestih pa sem zopet moral sleči rokavice, kar mi je do kraja zdelalo prste. Ta presneta grapa, sedaj vsa ledena, nama je vzela mnogo, da, preveč časa. Ko sva dospela na hrbet in položno zgornje ledišče, se je že povsem zmrabilo, zelo na gosto je snežilo, pihalo pa je, da je šlo do kosti. Povsod je bilo polno sledi, saj so se najini predhodniki spuščali vsak po svoje, in tako sva zgrešila pravo smer, ko sva prišla do skalnatga praga. Poskus naravnost navzdol v siju baterij naju je privedel v pravcato steno, tako da sva takoj obrnila. Že takrat sem pomislil na bivak na povsem odprtem terenu, pa je k sreči Octave našel pravo nadaljevanje in kmalu nato sva bila na srednjem ledišču. Skrbno sem se spuščal po globoki sledi, da je ne bi spet zgrešil, toda nič ni pomagalo. Na spodnjem skalnatem robu so sledi zopet izginile, ker jih je pokril sveži sneg. Tipanje s snopi baterijske luči nama ni odkrilo ničesar in spet sva bila v zadregi. Octave je silil v neko lepo se začenjajočo grapo, katere izteka pa nisva videla. Drugi dan se je izkazalo, da je bila prava, in če bi ga bil ubogal, bi si bila prihranila bivak. Da sem se tako odločno uprl, je bilo krivo to, da nisem več čutil prstov na roki in sem bil od utrujenosti apatičen. Bal sem se sestopanja v neznano, ker sem vedel iz izkušenj, da postane človek v takšnem stanju lahkomišen, pa tudi na roke se nisem mogel več zanesti. Priznam pa, da sem bil tudi precej jezen na Octava, ki sem ga krivil, da sva se samo zaradi njegove počasnosti toliko zamudila. Njegovemu prigovarjanju, naj se vendar spustiva v grapo, se nisem hotel vdati in začel se je prepir, sicer v vpljudni obliki, ker je bil on zelo fin, jaz pa nisem poznal ostrejših francoskih kletvic, ki so nas jih v šoli pozabili naučiti. Končno se je on kot pametnejši vdal in začel sem iskati prostor za bivak. Tik

Slika levo: Pod grebenom Zinalrothorna; slika desno: Nad Hornovim zadnjim kaminom (k »Srečanju z Mlakarjem«)
Foto dr. ing. D. Lasič

nad navpičnim pragom sem odkril dve večji skali, naslonjeni druga na drugo, tako da je pod njima ostal ozek prostorček, v katerega se je lahko eden leže zavlekel za pol telesa. Odprtino zadaj sem poskušal zadelati z manjšimi skalami in snegom, toda roke so mi zmrzovale vedno bolj in delo sem pustil nedokončano. Octave se je potegnil v luknjo, legel na vrh, jaz pa sem sedel na skalo ob luknji.

Medtem je prenehala snežiti in kmalu se je povsem zjasnilo. Posijala je luna, temperatura pa je padla precej pod ničlo, saj sva bila približno 3700 metrov visoko. Bil sem slabo oblečen, tistokrat brez polivinila. Zato sem moral v presledkih telovaditi tako, da sem krčil in popuščal mišice na rokah in prsih, če pa se me je lotil dremež, me je tovariš dregnil. Seveda sem se mu revanširal, danes ne vem zagotovo, ali iz prijateljstva ali iz maščevanja.

Počasi so tekale ure, a zaspati nisva smela. Zato sem gledal panoramo praviljično osvetljenih gor, kot je še nikdar nisem videl. Kot dokleta na kakšnem lepotnem tekmovanju so se na širokem odru razvrstile ledene lepote. Le najvišje gore so bile pripuščene na oder, ker so padajoče megle še vedno pokrivalo vse, kar je bilo pod štiritisoč metri. Osemnajst sem jih naštel. Levo se je zbrala skupina Mischabel začeniš z ostrim Nadelhornom in najvišjim med njimi – Domom. V sredini je vabil nevarni Täschhorn; prek Rimpfischhorna, Strahlhorna in še drugih vrhov se je oko ustavilo na širokem masivu Monte Rosa z diademom petih ledenih vršakov. Na sredi obzorja so se zvrstili pohlevnejši štiritisočaki, na katere je zviška zrl oholi Matterhorn. V ozadje sta se skrili Dent d'Hérens in potuhnjena Dent Blanche. Vrsto je zaključil ledeni tobogan severne stene Obergabelhorna. Le Weisshorn se od zermatskih štiritisočakov ni udeležil revije.

Premišljeval sem, ali naj ta mrzli bivak pomeni številko pet v vrsti današnjih nezgod in nerod, ali pa je to milost, da sem smel opazovati ta edinstveni nočni prizor, ta pogled na lepote v belih pižamah, spokojno speče v praviljično mehki razsvetljavi. Enkrat mi je bilo dano, da brez pogledovanja na uro napasem oči do siteda in da svojo dušo spravim v sozvočje s tem spokojnim, brezčasnim svetom.

Prizor pred mano se je spreminjal z razsvetljavo kot na odru. Takoj po prihodu so bile gore mračne, zavite v mrtvaške prte črnih oblakov, ki jih je veter trgal in potiskal v grape in prepade. Šele mrzaj jih je pregnal in pustil mesecu, da je osvetlil prizorišče najprej z leve, nato čelno. Igra senc se je stalno spreminjala. Ko

pa je nebeški reflektor zelenkastorumeni barve zahajal za odrom, se je že z leve za Täschrhornom napovedoval drugi reflektor sprva z vijoličastim, kmalu nato pa z oranžnim steklom, ki je sipal žarke upanja in navega življenja. Najprvo so bili deležni te milosti najvišji vrhovi, ki so pretrpeli najhujši nočni mraz ter najbolj hlepeli po toploti, potem pa so prišle na vrsto nižje gore in planote. Končno, končno se je gladina svetlobe in toplote spustila do naših višin, kjer sva kot dva podhlajena močerala koprnela po celzijevih stopinjah midva človečka. Še dolgo sva mirovala, dokler naju ni sonce toliko ogrelo, da so noge zopet delovale.

Ko sem najprej z očmi, nato pa tudi s fotografskim objektivom spremljal to dramo teme in svetlobe, groze in upanja, sem odločno črtal številko pet v seznamu včerajšnjih neprijetnosti in doumel, da mi je bilo podarjeno nekaj, kar je dano le redkim. In ne samo to! Danes ko prenočujem tu pod Strahlhornom, sem spoznal, da moram tudi okvaro derez prišteti med srečna naključja, kot preventivni poseg dobrih gorskih duhov, da so omilili današnjo nesrečo. Tiste dereze so bile namreč predstavljive in se je podplat lahko poljubno stisnil. Takoj drugi dan sem v dolini kupil nove s togim podplatom, ki sem jih nosil tudi danes na Strahlhornu. Zares so se imenitno izkazale. Ko so zdržale večino teže balvana, so mi res rešile nogo. Tako tisti dan na Zinalrothornu le ni bil tako nesrečen, le tri neprijetnosti sem doživel. Najhujša je bila pač ta, da je šest prstov povsem očrnelo in sem na nadaljnjih turah z Octavom nosil debele povoje. Vendar se rad spominjam tudi tega »nesrečnega« vzpona.

3. Pledoaje za gamse

Kadarkoli srečam v gorah gamsa, se spomnim ameriških Indijancev in njihove usode – in oblije me val sramu. Enako kot Amerikanci prvotno prebivalstvo, smo tudi mi z njihove zemlje in lovišč pregnali gamse ter jih stisnili v rezervate – težko dostopne predele, pa še tam jim ne damo miru. Tako me vsako srečanje z njimi razveseli in obenem razžalosti. Sicer smo prav tako kruti tudi nasproti drugim našim živalim, toda usoda ponosnega rodu gorskih koz najbolj vpije v nebo. Kako paradokсна je in žalostna, da celo kak mestni trebuchar, ki komaj zmore par počasnih korakov v breg, z udobne klopce na čakališču užene tega najplemenitejšega plesalca gorskih sten.

Ni še tako dolgo, ko smo nebelcem priznali status človeka po dolgi dobi napačnih naziranj in teorij o manjvrednosti ras. Ali se ne bo morda čez desetletja izkazalo, da bi morali tudi za višje živali uporabljati principe sožitja in neogroženega življenja? Saj mnoga razkritja naravoslovnih ved vedno bolj zmanjšujejo doslej nepremostljivi prepadi med človekom in živaljo.

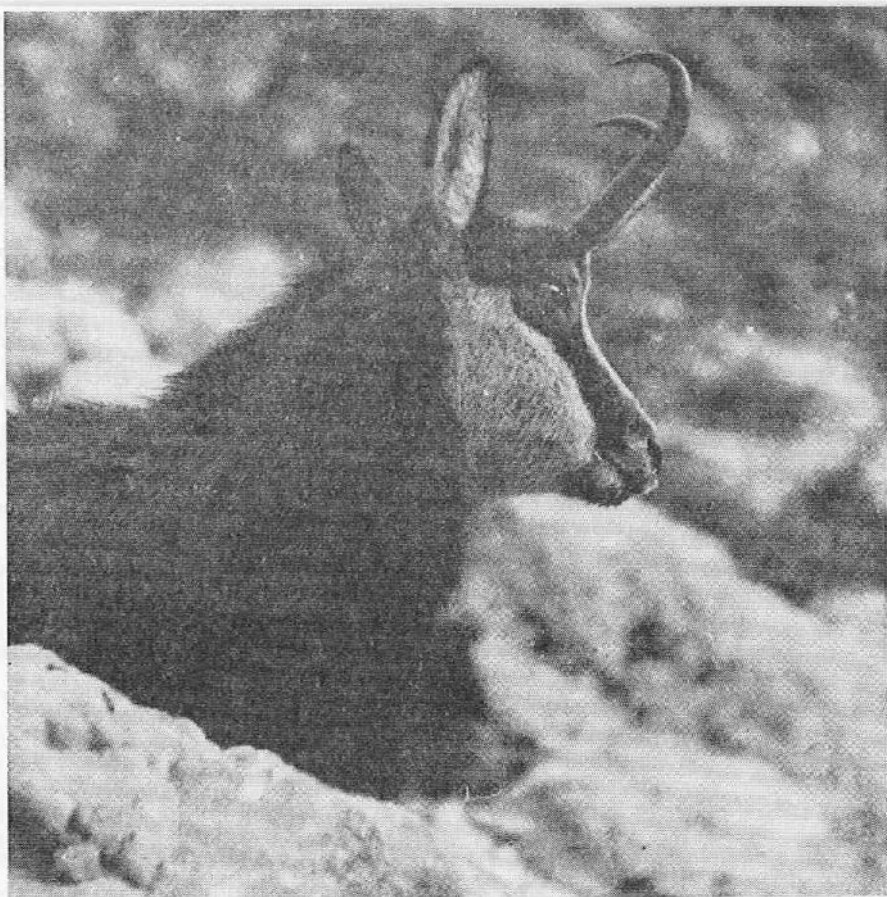
Moj prijatelj in planinski tovariš ni bil samo odličen športnik v mnogih disciplinah, temveč tudi prvavrstni strelec in, žal, tudi lovec. Tega slednjega mu nisem mogel nikoli povsem odpustiti. Ena njegovih dobrih lastnosti pa me je pomirila z njim: zarekel se je, da nikoli ne bo ustrelil gamsa. Kako je s tem danes, ne vem, toda dokler sva skupaj planinarila, je bil mož beseda. Ob neki priložnosti sva se spuščala s Klečice naravnost dol v Krmo. Od strani sva prišla v majhen skalnat kotel in tam presenetila gamsa. Bil je zamišljen. Verjetno imajo tudi oni svoje življenjske probleme ali pa je bil že od mladih nog razvajan, da bdi nad njim stražarica, najbolj izkušena koza v tropu. Ni naju zapazil, dokler se mu nisva približala na slabih deset korakov. Ko pa naju je končno le uzrl, je od presenečenja obstal kot prikovan. Prijatelj je včasih nosil s seboj malo mauser pištolo, da je streljal v tarčo, in tudi tokrat jo je imel. Polegnil jo je iz žepa, počasi pomeril – gams je še vedno nepremično stal – na glas zaklical: »Te že imam!«, in mimo spravil pištolo nazaj v žep. Kaj je gams napravil, ko ga je splašil prijateljev glas, si lahko predstavljate. Da bi ga moj

Zato smo nemudoma, ob začetku tega šolskega leta priredili okroglo mizo o planinski vzgoji mladine, na katere smo povabili šolnike, ki so naklonjeni našemu delovanju ali se sami bavijo s planinstvom. Še ta mesec bo otvoritev planinske šole v nižji srednji šoli I. Cankar pri Sv. Jakobu in nižji srednji šoli Ciril in Metod pri Sv. Ivanu. Predavanja si bodo sledila vsak drugi teden in bodo trajala dva, tri mesece. Kader predavateljev je sestavljen za sedaj iz tržaških planincev in pedagogov, a priskočili nam bodo na pomoč tudi kolegi iz Slovenije.

*Iz govora predsednice SPD Trst dr. Sonje Mašera
na obnem zboru 22. 1. 1975*

**Mrtvi gams
pod Bivakom II**

Foto
dr. ing. D. Lasič

tovariš s prvim strelom zadel, o tem nisem niti malo podvomil; tako je v mojih očeh zrastel še za eno stopnjo.

Slišal sem že, da gamsi namenoma prožijo kamne na turiste, pa sem o tem dvomil, dokler tega nisem dvakrat doživel. Torej se tudi oni grejo gverilo in popolnoma prav jim dam; obžalujem le, da svojih diverzij ne obračajo proti svojim sovražnikom št. 1 – lovcem, ampak je njihova tarča nenevarna človeška sorta – plezalci. Bilo je pred vojno; s prijateljem Borom sva se namenila na Veliki Dražki vrh po Banovčevi smeri. Začela sva čisto prav po opisu, toda vrh vznožnega stebra se teren ni prav nič skladal z opisom. Zato sva jo morala mahiniti po svoje. Prekoračila sva grapo in po zelo izpostavljeni polici prešla v vzhodni del stene. Začeli so frčati kamni. Kakih 150 metrov nad nama sva na široki polici zapazila več gamsov, ki so lepo stali in se sklanjali navzdol, naju opazovali, obenem pa prožili debelejšje kamne. Prepričana sva bila, da to delajo ali iz zabave ali iz maščevanja, kajti stali so na meslu in se komaj kaj prestopali. Da bi ti umetniki milimetrsko preciznega stopanja to delali po nerodnosti in to tako dolgo, nisva mogla prav verjeti. Obstre-ljevanje je trajalo več minut in zdelo se nama je, da se imenitno zabavajo. Prav nič jim nisva zamerila, le počakala sva pod previsom, da jim zmanjka municije.

Da je tudi koza-mati lahko izredno hrabra in tvega vse za svojega kozlička, sva se pričela s tovarišem Sepinom pod Kukovo špico. Na vrh sva prišla čez Gulce, dol pa sva se spuščala po vzhodnem grebenu. Ko si ta nekje na sredi dovolil le prehude skoke – vrvi nisva imela –, sva zavila z grebena na snežišče, nato na široka prodišča in grapasta pobočja, ki se razprostirajo pod grebenom in Možici vse tja do Slemenca. Najboljši prehod proti Slemenu omogoča polica pod grebenom. Ko sva prišla na prodišče, sva imela kaj videti. Na pobočju pod nama se je paslo okrog 80 gamsov, med njimi mnogo komaj rojenih kozličev. Niso naju takoj uzrli, ker sva obstala za nekim rebrom, ni pa trajalo dolgo, da so naju le zagledali. Nastala je velika panika, podobno kot med ljudmi ob požaru v kinu z enim samim izhodom. Gnetli so se pod polico, toda gamsi niso stopali drug čez drugega, kot to delajo ljudje, ki šibkejšje pomendrajo, marveč so lepo čakali v gruči, dokler ni

bilo konec evakuacije. Da pa so matere izgubile svoje mladiče, ki so se pomešali med druge, je več kot odpustljivo. Samo ena koza ni zbežala po polici; le kaj ji je? Midva sva snela nahrbtnike, sedla na prod ter opazovala ta gamsji cross country z največjim zadovoljstvom kot z gledališkega balkona. Zaostala koza se je obrnila in se jela približevati. Lahko si predstavljam, kako je siroti utripalo srce, ko se nama je približala celo na manj kot 10 metrov, nato krožila okrog naju in se tožeče oglašala. Pa je prevladal strah, oddaljila se je in nekaj iskala, potem pa spet prišla k nama in nekaj jokaje prosila. Takrat sem se spomnil, da imam s seboj kamero. Bila je še tista na meh s kasetami, ko moraš pred slikanjem potegniti ven zapiralo. V svoji živčnosti, ki menda ni bila nič manjša od kozje, sem pozabil odpreti kaseto in iz slike ni bilo nič. Žal sem to ugotovil šele doma pri razvijanju, tam pa sem bil prepričan, da sem naredil sliko stoletja. Enaka smola se je po vojni ponovila, ko sem slikal medveda. Koza pa je še in še krožila okoli naju in kar naprej nekaj maledovala. Sklepala sva, da pogrša svojega sinka in misli, da sva ga midva ukradla. Na široko sva odprla nahrbtnika, pa je nisva prepričala, da sva nedolžna. Medtem je najina oči pritegnil beg druge kozje z mladičem v vzhodno steno Kukove špice. Spraševala sva se, zakaj neki si je izbrala to za kozliča tako nevarno pot. Zbala sva se, ko sva videla kako majcen, neizkušeni otrok s težavo preskakuje navzgor strme stopnice. Ene, zelo visoke stopnje pa revše ni zmoglo; mati na vrhu ga je bodrila, in še dvakrat je poskusilo. Kadar mladiček ni doskočil, se je obrnil z glavo proti prepadu, zložil nožice skupaj, podričal po plošči in se ujel spodaj na ozki polički. Ko je mati uvidela, da ne bo šlo brez umetnega plezanja, se je spustila do neznatnega stopa, se nagnila dol in ko je malček spet skočil, ga je nekako vrgla navzgor. Dogodek je bil prekratek, oddaljenost pa prevelika, da bi mogel povedati, kako ji je to uspelo. Ali je z gobcem zagrabila njegova ušesa ali si je pomagala kako z rogovi, bi še danes rad vedel. Bodi si kakorkoli, dejanje je bilo občudovanja vredno. Kmalu sta izginila na grebenu.

Najina koza pa se še ni hotela umakniti. Pogledala sva v grapo, če bi bil morda kozliček padel s police, pa nisva mogla ničesar odkriti. Tolažila sva se, da je bežeči trop potegnil mladiča s seboj in da ga bo mati spet kmalu našla živega. Napatila sva se v dolino, koza pa nama je še dolgo sledila in jokala.

Tudi v gamsjo šola sem smel pokukati. Od nekdaj sem prišel v Zgornji Kot. Pod Vrbanovo špico je lepa, ne prestrma polica. Na nji je koza urila svojega mladiča. Zapodila se je navzgor, za njo pa kozliček; zgoraj je učiteljica verjetno dala kakšna navodila, nato pa je z divjo hitrostjo zopet zdirkala dol, kozliček za njo. To se je še nekolikokrat ponovilo. Pozorno sem ju opazoval, da bi se še sam kaj naučil. Ko sem uvidel, da je moja glava pretrda za to lekcijo gamsje osnovne šole, sem se naveličal in odšel, pa tudi gamsa sta tokrat pobegnili navzgor čisto zares.

Jaz, ki sem doživel te in še druge lepe pripetljaje iz gamsjega življenja, sem po vojni bral v časopisju novico, da je milica nekeje odkrila gamsjega tatu, ki je koze pobijal masovno in iz njih delal klobase (sic!) za prodajo; menda je šlo za 50 umorov. Kako sem si takrat želel, da bi bil eden od tistih miličnikov, pa čeprav bi takoj zgubil službo!

4. Edino srečanje z Jankom Mlakarjem

Dobršen del obzorja pred menoj zakrivata dva orjaka, nekoliko zastrta z oblaki, plečata Monte Rosa in vitki Matterhorn. Že v drugo sta me zavrnila, kot tudi pred mnogimi leti Janka Mlakarja, ki pa ju je na koncu le ugnal. To je tako lepo opisal v Planinskem vestniku, ki še ni imel spretnjšega peresa od njegovega. Kako rad sem ga bral kot otrok, kar požiral sem njegove šaljive opise »Po visokih Alpah in nizki Lombardiji«, »S cepinom in vrvjo« in druge, tako kot prej Grimmove pravljice in še bolj kot Winnetouja. On in njegov zvesti Lojze sta se mi zdela kot Sam Hawks in Dick Stone, oba Mayeva junaka, šegavo prepirljiva a tako občudovanja vredna. Mlakarjevi opisi planinskih doživetij se mi še danes zdijo kot »ars amandi montes«. Njegovi spisi so že v mojih zgodnjih deških letih zbuiali v meni hrepenenje po gorah. Na drugi strani pa so s svojo hipnotično močjo vplivale Kamniške planine, ki sem jih vsak dan gledal z oken našega stanovanja v Zgornji Šiški, da sem se že takrat zapisal goram in se jim potem nisem več odrekel.

Mlakarja sem kasneje spoznal kot profesorja svoje sestre, ki ga je prav tako zelo spoštovala. Od tedaj sem ga pogosto srečaval, ko je s kratkimi, a hitrimi koraki drobil po ljubljanskih ulicah, ves skromen in majhen, toda v mojih očeh tako velik, da se mu nikdar nisem upal približati. Le enkrat v življenju sem se mu zelo »približal«, pa še takrat sem se pošteno osmešil. Upam, da ni nikoli zvedel za moje ime, predstavil se mu namreč nisem. To pa se je dogodilo takole.

Stel sem se že za izkušenega planinca, ko sva s prijateljem Edijem zavila po sicer zelo lahki, a užitkov polni Hornovi poti na Jalovec. Naključje je hotelo, da sta se isti dan napotila tudi Janko Mlakar in Josip Wester na Jalovec in sicer po kuloarju. Zelo sva pazila, da nisva sprožila niti kamenčka, ker vse pade ravno v ta preklicani žleb. Še prekmalu sva izstopila na Jalovčevo streho, kjer je konec uživanja. Po dolgočasnem skrotju naju je žgalo sonce in tako sva vsa žejna dospela na vrh. Upala sva, da bova naletela na kako krpico snega in si z njim ugasila žejo. Čakalo pa naju je neverjetno presenečenje: na vidnem mestu blizu skrinjice je kot v izloži stal velik kozarec najlepšega stročjega fižola v kislu. Toda ni rože brez trnov; kozarec je bil na vrhu razbit, v fižolu pa so prav gotovo ležali skriti stekleni drobci. Poleg tega ni bil nikjer natisnjen »datum proizvodnje«. Kakor dva mačka okoli vrelega mleka sva krožila okrog te zapeljivosti in ugibala; bi – ne bi? Nisva se mogla odločiti, takrat še nismo imeli izkušenj iz vojnih časov. Vizija tako bližnje in varne steklenice piva v Tamarju je premagala skušnjavo in zapodila sva se z vsa hitrostjo navzdol. Prišla sva do roba ozebnika; zgornji del je bil grd črn led, za prst pokrit z gnilo brozgo, spodaj pa so vabila krasna snežišča in nato neskončni grušč.

Na njih sva ugledala tri pike, tri hribolazce, ki so počasi in solidno sestopali, opirajoč se na cepine. Na čevljih sva imela tako imenovane kroparje, ki niso tako slabi za poledenel sneg, v rokah pa kratki plezalni kladivi. Naredil sem prvi boječ korak pa drugi, zdelo se mi je, da bom vsak hip zdrsnil, če pa se to zgodi nepričakovano in v stoječi drži, je to nevarnejše, kot če hote drčiš in tako obvladaš drsenje. Počepnil sem, zaviral s konico kladiva in šlo je imenitno; pivo je bilo vse bliže, jaz pa vse niže in niže. Na snežišču sem se dostojanstveno zravnal in elegantno drčal. Že se mi je naglo bližal grušč. Iz svojih »izkušenj« sem vedel, da se moraš na prehodu s snega na prod krepko nagniti nazaj, da te ne vrže na obraz in to sem tudi storil. Žal pa je bil prod tako droban in fino tekoč, da sem imel občutek, kot da sem zapeljal na kup fižola. Spremembe hitrosti skoraj ni bilo in tako sem bil v hipu na svoji zadnji embalaži in se po nji zapeljal v ležečem položaju dokaj daleč, dokler se nisem ustavil točno pred tistimi tremi pikami, od katerih ena je bil Janko Mlakar. Vstanem in boječe pozdravim: dober dan. Nisem pričakoval prijaznega odzdrava, pač pa ploho hude kritike, saj je bil druga pika sam Josip Wester, strah in trepet profesorjev in nas dijakov v gimnaziji. Oglasil pa se je samo Mlakar in rekel le: »Ja ta mladina, ta uporablja bolj rit kot glavo«. Kaj naj bi odgovoril? Ponižno sem pozdravil in jo jadrno odkuril po pesku, tokrat v stoječi drži. Pivo pa mi je kljub vsemu izvrstno teknilo, in – če me spomin ne vara – treba je bilo tudi par šivov v embalaži.

(Konec v naslednji številki)

GORAM

RINALDO STEINER

*Nikdar srca mi niste zagrenile,
ne razprostrtih sanj obseg neba
in zrelemu pojile ste duha,
neštete želje s čarom oplodile.*

*Ko so zlovešče, hudournne sile
razjarjene divjale v mračna dna,
ste démona, boga strasti in zla,
steptale v prah in srcu mir vrnile.*

*Prijateljem ste ves drugačen svet,
svet brez prevar in brez laži delile,
svet, ki potraja dlje, kot moj skelet.*

*Le času ste pustile čas in sile.
Saj od takrat globine dolgih let
prenekateri cvet so utopile.*

KOJCA

RAFKO TERPIN

rivleka sva se z razpotja. Vrh ravni čez raztreskane in prevotlene robé v strmini nad Jesenico. Najbrž je bilo v marcu: na severu zadnji sneg, na jugu po starem žehteča lanska trava.

Vrh. Objema naju prostranost. In neskončnost je lahko vijoličasta. Škrlat je dragocenost v hladnem nebu. Misel je težak karmin.

Idrija teče neslišno; globoko pod Rodnami. Iz modrine valovi mir; vetrič, ki veje od zadnjega snega sèm, je prijatelj. Poležana trava ponuja naročje, domača toplota trepeče nad zemljo. Ptica, ki preleti greben, nosi ljubo vsakdanjost.

Prebiram vse te neznanske hrbte. Grape skušam poimenovati. Kakšen vonj ponujajo skozi žarke poletne dni, kje je njih pomlad? Mar rdeči listje v gladkih kotlicah? Voda kraljuje nad Rovtarijo, grape! Okus njihovih voda, senca v sušnem poletju. Pogledi na Porezen, na Blegoš; v čistih dneh stopim k Triglavu. Storžič, Golaki. Predragi grebeni! Sledovi starih poti, zametel jih je čas. V bregih bajte.

Kako ljubeznivo zveni beseda rovtarl Kot da izgovorim v čudno sramežljivost potisnjeno in povsod pričujočo – domovino. In toliko slabega smo napletli o rovtariji.

Porezen s Kojce
Foto R. Terpin

Glej! Dolinska samopašnost je neizmerna. Narod se je naphal s samoveličjem. Vsa-kogar izmed hribovcev, ki jim pride na pot, zmerjajo z rovljarjem. Še drage otroške duše rade pomislijo na žalivko. V olje klešejo stopničke. Če pa se nekdo javno spomni preočitne lepote, kateri pripadamo, tedaj jim postanejo njegova delo, življenje, jezik in njegov smeh najbolj nerazumljive stvari na svetu. Zamaknejo se v senco in pogled jih ne uboga več. Ljubili bi le od daleč.

Zime so modre in daljne. Človek redko naleti na trden sneg. Bradeš mokroto ali sipno, ustaviš se na vsakem sončku, si dahneš — ohoj. Privežeš si dušo. A ni potrebno! Bledica je izginila z lic. Raztrosen po grebenih se pobotaš s svetom, odrešen vsega pelina zagrižeš v kos kruha, zagrebeš, stisneš v krepke dlani; ustvarjaš iz moči, ki jo vsebuješ. Izrabiti moraš vse, kar nosiš s seboj. Sebe vendar ne moreš zaničevati. Hoj Golaki, hoj Vojskarji!

Vendar mi s Kojce ni mogoče takoj videti škrbini nad Trebušo. Tukaj, tik pred meno-j se začena podoba, ki se zažre. Južna pobočja so zlata, pozimi je neznatni sneg polegel rumene trave. Čez polizane Kojčine luke se je prelilo čisto zlato, v njem so začemale stare smreke, črne; nebo jih je zasejalo prav do vihravega grebena, kjer se pogled prekucne v Bačo: starke, razjedene, ožgane, osušenih, pregostih krošnji. Nekaj tršatih sušic je vmes. A kakšne so! Priklonim se jim. Globoko jim morajo držati korenine, da so se obdržale v rumeni strmini, kjer ni osvežujočih izvirov. Korenine, korenine, kako so pognale!

Srhljiva je pripoved nenadno prebujenih prispodob: o ljudeh; o prijateljih, ki jih motijo le trenutki; o dragih, ki nemočni mokrih oči poslušajo o Triglavu.

Govoriti o bedi, a ne izreči besede. Ljubiti in ne poljubljati, ne objemati. Pokloniti se silnosti duha. Umiriti pregreto zavest neuklonljivega. Zaplavati v morje pa se ne izgubiti. Občutljivi za bolečino trmasto vztrajati, bedeti nad sinjino, ljubiti jo v zlatem, v sivem in v črnem. Dokazati — ne dokazovati — ljubezen.

Korenine.

Sedim v rumeni travi, božam te stare bilke. Ničesar mrtvega ni naokrog. Nikjer. Vame je buhnila slika, prav tista: zlato, črno, vijoličasta slana na senčni strani, obeljene grape, zeleno nebo. Rumeno slapovje, stokrat zasekano s črnim. Hribovje objema Idrijo, Bačo, Trebušico, Sočo, Tolminko, Zadlaščico. Zbledelo je spricho zlata. V rahli motnjavi se igra z zadnjim snegom. Nebo je pustinja neodločnosti. Belo platno, obrabljeni čopiči, paleta. Neodpušljivo strogi kvadrat. Pogovarjam se z barvami in slikam v stari, zlati travi.

Samo misel je. Gore in grape so se spojile vanjo. V njej sem in se le ne prepoznam. Brezpredmeten sem, ko me z brezdušno tiranijo zaobseže v strasti velikega in novega. Slikam v popolnem sijaju lastnega dela.

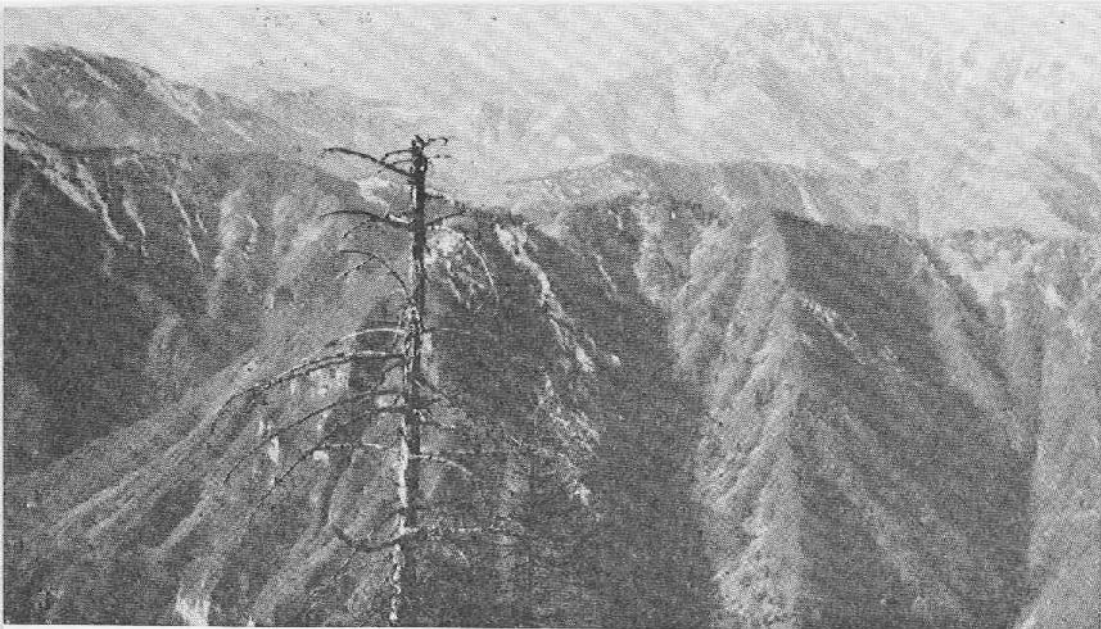
Pozneje sem se resnično spoprijel z mogočnostjo. Pri tem sem bil hvaležen, da sem se mogel ponašati vsaj s skromnostjo. Vedel sem, kaj počenjam pa tudi slutil sem, kaj zmorem. Storil sem, kar sem mogel. Najtemeljitejšo očitke si lahko brusiš le sam. Viselo je v domači galeriji, hodili so mimo nje. Večinoma so radi stopili mimo. Vmes pa so bili moji ljudje. Čemu bi sicer slikal? Le sebi. Kojci? Kaj se da ljubezen izpovedati v dejanjih, ki niso v nobenem pogledu človeška?

Tvezim? Tvezim. Brez potrebe povzdiguem človeka. Ljubezen je obča, sreča je obča, le groza je moja in strah je tvoj.

Zato bomo vsi srečni, če bo ta planinska vertikala SPDT pripomogla, da bomo Slovenci tonstran in onstran meje holje spoznali Kanalsko dolino, Rezijsko, Slovensko Benečijo, to so kraji, kjer živijo naši ljudje, in nji same, ki so nam bili do sedaj tako odmaknjeni.

Odbor se kritike ne boji, nasprotno, želi si jo. Prav bi bilo, da bi na sestankih na naših planinskih večerih stekel tesnejši pogovor med člani in odborniki, ki bi gotovo rodil koristne pobude. Tudi planinski večeri bi bili lahko dvakrat mesečno, če bi naši člani fotografi hoteli prikazati svoja dela ali drugi posredovati svoje planinske izkušnje. Vse to bi pripomoglo do tesnejše povezave med člani samimi, med članstvom in odborom. Dandanes, ko se vsakdo skoraj boji, da bi ga nekaj preveč vezalo in s tem kratilo njegovo prostost in ugodje, moramo mi vcepiti naši mladini načela tovarištva, nesebičnosti in ljubezni do narave, da jo bodo znali varovati takšno, kot je, lepo in nepokvarjeno, da bo v veselje in razvedrilo njim in našim bodočim rodovom, kakor je bila in je še vedno nam.

*Iz govora predsednice SPD Trst dr. Sonje Mašera
na občnem zboru 22. 1. 1975*

Pogled s Kojce od leve na desno: Jalovnik, Krnsko pogorje z Rdečim robom, Kuk nad Razor planino
Foto R. Terpin

Podoba vidim danes žaljivo revno. Misel je bila in je daleč nad njo. Kojco nosim s seboj. Visoka je, četudi je Porezen, ta cerkljanski trinog, gleda strašno zviška. Lahko se je z mislijo pomuditi v njenih rebrih.

Ko prideta maj in junij, se odpravim. Reka, Orehovska grapa, Vrtača, ostrižene senožeti nad hišo, tajinstveni cvetovi redkih kukavic v mladi travi, mačje uho seveda, nepoznana naglavka in salomonov pečat, prvo zlato jabolko; prostrane Rodne, vrtički dišečih vimenjakov, kukovičniki, šmarnice; čmerika in pegasta kukavica v osaji, borov gaj, žanjevec in resa pa spet ona krmežljava blede rumena naglavka in neizmerna vojska pegastih kukavic. Zemlja diha s palno sapo. Vetrič... Police so odrezane z Bukovskimi grapami, obilje sončne luči so si vzele nase. Domačije v Bukovskem vrhu so orlovska gnezda. Bukovo, cerkvice, na desni Ravne, nekoliko zakrit Orehek, nad njim ožarjena Jesenica. Zgoraj je Kojca.

Nemci, kraj s čudnim imenom, je danes ovit s preteklostjo. V belem sije cesta. Skoraj le skok čeznjo in v kratkih kljukah v breg. Steza me na hitro ukani. Naj! Vrhovi so zmeraj zgoraj! Borovničevje, nekaj lepih borovcev, star zdelan voznik, kucelj, v katerem si oddahnejo gore. V leskovju na pol zapuščeni seniki, poslednja češnjava drevesa, trata. Hoj, kam bi stopil? Dehti, šumi, cvrči in poje. Valovi. Steza se vije, pije me, sesa me. Kukavica, čmerika, planinski lan, povsod natrošen veliki zali kobulček, rožnati godnjak, rožnati dimek, rdeče krvomočnice, vimenjak, travnolistna perunika, šmarnice ob poti. Svet brez primere, do pasu in čez mi sega. Če počenem, vidim vsa tisočera očesa in vse svetove. Kipim v zanosu. Izsušeni breg me počasi pobira, voznik se je ob plitvi, suhi grapi potegnil strmo navzgor. Vonjave blagoslovljajo in utrujajo dušo, sinjina slepi s prividi. Izginjajoči hrbti v neskončnem občutju polnosti ne nehajo s pripovedjo. Pot se izgublja v koprivah. Planem skoznje... Na planem sem. Zgoraj je le siloviti zlati lok – in črni osamelci. Med ožganimi, umirajočimi in suhimi popotniki sredi nekoč rumenega pobočja so se med zlate bilke pognale šmarnice, dopolnjene z mogočnimi šopi sibirске perunike. Tako lepoto moraš občutiti že od daleč! Koliko velikega zmoraš najti, če se skloniš k malemu. Sklonim se, upognem se. Poklekнем. Gazim to dehtečo zemljo. Peruniko obidem, šmarnic ne morem. Zelenilo spodjeda zlato. Na jesen se vidimo! Raztreščeni viharniki molčijo. Ostajajo črni...

Koš sapa, potem vrh. Zdaj naj bi se zmagoslavno ozrl k nogam. – Prebiram cvetke. Med njimi najdem kukavico po imenu – bele ročice... V daljnih hribih srkam vijo-ličasto svobodo, v dnu dolin gledam žuborenje. Mimo starcev, ki so se navadili molčati, mimo njih vidim obraze, radi bi govorili brez besed. Vrvež je tam, otroška prostodušnost. Prirčnost čutim. Zle besede, ki je v nevednosti bleknemo, obnašanje vase zaverovanih, drobne krivice, mali nasmeški, nepričakovana ljubeznivost mimo-

Južno pobočje Kajce, levo Bobovski vrh in Šentviškogorska planota

Foto R. Terpin

idočega, razumevanje, ki ga ne pričakuješ, radost ustvarja, prijatelji in pesem, smeh, dobra misel, ki prehitro zbeži, ljudje, ki jim nič ne pomeniš.

Bela, pojača platna. Nedokončana dejanja. Lastna neumnost. Bolečina. Sreče ni treba imenovati.

So poti, ki se ne srečajo.

Bube. Zakrnela čustva, otrpli pogledi, brezbarvne besede. Grenka usta. Pekoče laži. Tisti, ki jih ne vidim. Oni, ki jih nikoli ne bom poznal. Vi, ki vas bom imel rad. Ti, ki te ljubim.

SFINGA

VANJA MATIJEVEC

obro razpoložena jo pred zoro mahava proti Steni. Prvi poljub dneva že lebdi na skalah okrog Aljaževega stolpa, ko zakoračiva v senco velikanke proti vstopu v Prusik-Szalayev smer. Stena še ni oživela, razen naju prihaja pod njo samo še ena naveza, ki je namenjena v bavarsko. »Kekec, as' kej vidu Bedanca?«, jima velja v pozdrav, nato se zapodiva po široki gredini pod skalaško smerjo. Nenavezana hitiva čez skalne klade in grušč, prečkava grape in že sva pod prvim resnejšim raztežajem. Naveževa se na 50 metrsko vrv in spet hitiva navzgor.

Vreme je čudovito, modro nebo nad nama brez oblaka in prijetno toplo je. Razganja naju dobra volja. Za kaj pa ne! Danes je ves zahodni del stene najin, in če malo razgrajava, ne bo nihče zaradi tega nič na slabšem. V desno že vidiva temni kanjon Jugove grape, njegov steber naju pa tako že ves čas spremlja z budnim pogledom. Kmalu je pod nama 400 metrov globine, nad nama pa veličastna »Sfinga«, stoječa na ogromnem podstavku v dnu Amfiteatra. Res je narava izbrala pravi kraj za oblikovanje tega nedostopnega stebra. Z leve ga v polkrogu obdajajo police, ki se končujejo v gruščnatem kotlu. Prevzet od razsežnosti in veličine samo strmim. Janezu je pogled že znan, saj je tu že bil, zato me priganja. Sicer pa morava res pohiteti. Najin cilj je verjetno najlepša in tudi najtežja od treh smeri v »Sfingi«, njen navpični raz.

Prvi so ga preplezali Mojstranci, tudi prva in druga ponovitev je pripadla njim in zato se pač po pravici imenuje »Raz mojstranskih veveric«. Vsa majhna in neboljena stojiva pod mogočnim razom in se sprašujeva, kako neki je uspelo prvi navezi prebiti ta nedostopni zid.

Brez odvečnih besed se navežava na dvojno vrv in se ovesiva s kovačijo. Janez spodnji del do Kunaverjevega kamina že pozna od lanskega poskusa v Kunaverjevi smeri, zato mu pripade prvi raztežaj. Stena je strma, vendar še ne navpična, zato Janez hitro napreduje. Doseže travnato poličko in me pokliče za seboj. Napredujem mimo njega brez posebnih težav in kmalu sva nad kaminom. Tu se »mojstranska« odcepi v desno. Sledim redkim klinom in prečim po prijaznih poličkah do mesta za bivač, kjer naveze bivakirajo pred samim vzponom čez Sfingo.

Ura je poldne, zato se odločiva, da bova poskusila do noči preplezati navpični zid do izstopne zajede. Pod njo slutiva gredino ali vsaj polico, ki nama bo omogočila kolikor toliko udobno prestati noč. Opis pravi, da je treba od tu plezati navzgor, do stojišča na lusk. Janez je hitro na njej. Name čaka prečnica v desno na raz in po njem navzgor. Spustim se z luske malo navzdol in nato po drobni lašti okrog roba na raz. Že tako redkih oprimkov tu povsem zmanjka. Poskušam še in še, vendar brez uspeha. Grozi mi padec, zato se hitro spravim nazaj na lašto. »Tu že ne bo šlo,« ugotavljam sam pri sebi, Janez pa hladnokrvno ugotovi, da je nad lusko in malo desno cela galerija klinov. »Hudiča, ali nisi mogel malo prej pogledati gor?« mu zabrusim, in vem, da nimam prav. Saj imam tudi jaz oči. No in tako sem šel delat »nalogo za pridne«, kot se temu reče. Vsa sreča, da ni predolgo trajalo. Zlezem mimo Janeza in se poskušam spraviti čez gladko navpično ploščo do spodnjega klina v vrsti. Kake tri metre v desno je in kakorkoli se že stegujem, vedno sem prekratek. Končno otipljem oprimek za levico in se viseč na njej položim ob plošči skoraj vodoravno. Vponka, vrv in še lestvice! V škripčevem polegu se zapeljem čez ploščo in pristanem v lestvicah. Zdaj pa navzgor! Klini so zelo vsaksebi. Zvone se je očitno potrudil, da jih porabi čim manj. K sreči me je narava potegnila, kar mi včasih hodi odveč, tu pa ima dolgin lažje delo. In spet: vponka, vrv, lestvice, poteg. Ne vem, kolikokrat se to ponovi, in tu in tam kak meter prostega plezanja. Zmanjkuje mi vponk. Da se pregoljufam do stojišča, moram vponke za seboj izpenjati. Ker pa ena težava ne pride nikoli sama, se ji pridruži še nahrbtnik, obtežen z opremo za bivač in hrano. Prav nečloveško me vleče v praznino. Končno za dobra dva čevlja veliko stojišče. Zabijem še dva klina in se trdo privežem. Od tu ne bi hotel zaplavati v večnost. Janez hitro zdrсне čez ploščo h klinu. Ko misli nadaljevati, se spomni, da je v klinu na stojišču pustil pomožno vrstico. Uporabil jo je za ravnotežje pri prečnici čez ploščo in jo spustil iz rok. Zdaj počenja prave akrobacije, da bi jo dobil. Rezultat tega je, da se klin, v katerem visi, izruje in Janez zaplava v elegantnem loku nad praznino. To mu izbije misel na vrvice iz glave. S pomočjo prusikavih zank je kmalu pri svedrovcu nad izpuljenim klinom. Na tesnem stojišču se komaj zamenjava in spet se ponavlja zgoraj omenjeni cikel. Na poti čez Plemenice se pojavi družba, ki naju nekaj časa z zanimanjem opazuje, potem pa ji polža postaneta le predolgočasna. Izpostavljenost je popolna. Visiva kot dve muhi na okenskem steklu. Pod nama se grezi Sfinga v Jugova grapo skoraj navpično kakih 200 metrov. Nad nama se prav tako navpično pne raz, čez katerega morava priti do noči. Spet naju plezanje povsem zaposli. Le na stojiščih se malo razgledava in si izsušena usta splakneva s požirkom limonade. Večer se bliža in sonce nezadržno hiti po svoji dnevni poti. Pred nama je še raztežaj do pričetka zajede, ko naju zajame prvi mrak. Čez Luknjo se z večernim vetrom prikrade meglica in ovije Jugov steber v skrivnostno tančico. S čelnimi svetilkami doseževa gredino.

Da, res je gradina, skoraj ravna povrhu in tu in tam poraščena z borno travo in mahom. Tu se bova lahko res dobro spočila in zjutraj z lahkoto preskočila še tridesetmetrsko zajedo, ki naju loči od vrha. Veva, da težav, ki bi naju lahko zadržale, zajeda ne premore. Razdraživa celo mesec, da pride pogledat, kaj se dogaja. Potem nama pridno sveti. Privoščiva si večerjo, nato pa zlezava pod bivak-vreči. Jaz se spravim še v slonovo nogo. V mesečevi svečavi pokadiva cigareto, pokličeva »Kekca« in se pokrijeva čez glava. »Dobro spi. Jutri se bova že navsezgodaj pretegovala na ploščnatih plečih Sfinge!« zaželim prijatelju za lahko noč in že si v živih barvah predstavljam lenarjenje in sončenje na robu 400 metrskega brezna, iz katerega prinašava nove doživljaje in globoko v sebi skrito zadovoljstvo, da sva to zmogla. Ne znam si pa razložiti, vendar nekaj že mora biti, če človeka navdaja sreča, četudi ga stena pošteno ožema.

Veter potegne. Po bivak vreči nekaj zaškreblija. Pa se ja ne daje hudič tod okoli?! »Škreb, škreb!« Saj ga je vendar Krjavelj presekla na pol že predavnimi časi. Izmotam se izpod netopirja in že jo dobim na nos. Deževna kaplja. Vse je potopljeno v črnosivo meglo, veter jo cepra na ostrih robovih. Vrnem se pod streho, ko se vsuie iz nabuljih trebušov nad steno. Tolažim se, da bo to ena kratkih poznopoletnih

neviht. Ko mi voda priteče za vrat, ko sedim v luži in mi skozi bivak-vrečo zamaka, me mine dobra volja. Tudi Janez je moker do kože, že ga pomalam tresla. Meni je to za zdaj še prihranjeno, a slonova noga se je že pošteno napila vode. Čez nekaj časa kapljanje poneha, narava je začela z drugo vižo: Sneži! Zmrza! Zmrza! Tam kjer sva navpični zid je kmalu z njim ometan. Okrog naju je kmalu vse belo. Poskušava se pogovarjati, pa prideva le do šklepetanja z zobmi. Počasi se dani, ne vzdrživa več pod zmrzlimi ponjavami. Skobacava se na noge in mencava, da bi se malo ogrela. Pogled po zajedu navzgor mi požene grozo v kosti. Kakšna prevrta! Tam kjer sva pričakovala lahko plezarijo, naju sedaj pričakuje zasnežen, mestoma navpičen kot. Oprimki so izginili pod snežnim ometom in ledenim oklepom, klina ni videti nobenega, približno dvajset metrov visoko mi izpod previsa kima stara zagozda.

Kaj pa zdaj! Klicati se ne izplača – kdo neki bi naju slišal, čakati na lepo vreme tudi ne – kdo pa ve, če ne bo snežilo še ves dan! Morava se prebiti, ni izbire. Po petih metrih se ustavim. Klini ne prijemljejo, poč v zajedu je obrasla s travo, v takem ni zanesljivega stopa, pa zebe me, tresem se, moram sestopiti na gredino, pa hitro, sicer bi odletel. Mencava na mestu in se s tem grejeva. Janez pregleda kline, na katere je privezan, kajti odločil sem se, da se vrnem samo po zraku. To je odločitev iz obupa, tega se zavedam, vendar druge izbire res ni. Naglo sem pri zadnjem klinu, ki sem ga zabil v prejšnjem poskusu, nadaljujem po poč, zabijem, klini začuda dosti zdrže.

Vsakega posebej prosim, naj se ne izpuli vsaj toliko časa, da zabijem naslednjega. Napredujem po centimetrih, ki se le počasi nabirajo v metre, a rešilna zagozda je le vse bližje. Razsaja strahovit veter, nosi s seboj iveri zmrznjenega snega, tako da se navzdol sploh ne morem ozreti. Morda je tako še bolje! Rok ne čutim več, večkrat pri zabijanju klina usekam mimo, po roki, pa me ne zaboli. Kladivo mi vse pogostje pada iz rok, skratka skrajni fizični in psihični napor! Rob stene gledam kot črto, ki loči svetlobo od sence, življenje od smrti. Vse bolj sem prepričan, da moram priti na ta rob, če hočem živeti. To mi vedno znova vlija novih moči. Zagozda je tu, vpmem vrv in si malce oddahnem. Po zadnjih dvajsetih metrih varno stojim. Še malo, tu je druga zagozda, nad njo pa nos, na katerega se skobacam kot napol utopljen medved. Še kakih pet metrov me loči od roba stene, svet se tu že polaži. Skoraj ponorim od veselja, ko se prevrnem čez rob, tu so na jug nagnjene plošče vrh Sfinge. Divje potegnem vrv, tulim v veter Janezu, naj pride za menoj. Rok in nog ne čutim, vendar še ubogajo ukaze. Vrv se počasi nabira, vem, da bo tudi Janez kmalu tu. Traja pa nekaj časa, preden se njegova glava prikaže čez rob. Spet sva skupaj, vendar je tokrat drugače kot na stojiščih vzdolž stene. Veva, da sva se prebila. Klini in vpunkte so ostali v zajedu, Janez jih ni mogel izbijati, komaj je izpenjal vrv, tako sem divje vlekel. Nič hudega! Pobrala jih bova, zdaj morava čim hitreje v dolino. Nerodno se motoviliva, ko iščeva stezo pod snegom. Počasi, le počasi se noge malo ogrejejo, proti Luknji naju že ubogajo. Na Luknji si seževa v roke, prepričana, da je vse hudo za nama, da naju čaka le še lahak sestop in prijazna koč v dolini, prijatelji in znanci, topla peč. Še enkrat se ozreva v Steno. Zgornja polovica je posuta s snegom, ki nama da vedeti, da lahko Zlatorogove police, po katerih sva nameravala v nedeljo, lahko kar odpiševa. Pa kdaj drugič, saj bo ta veličastni prehod čez vso steno povprek gotovo počakal na naju.

V prsi se naseli mir, pravkar minula doživetja in trpljenje pa skrbno shraniva v zaklenjeno kamrico v srcu. Doživetja nama nihče ne more vzeti. To je zaloga, iz katere bova morda nekoč črpala moč, ko nama bo težko. Zlata zaloga!

Smer: »Raz mojstranskih veric« Sfinga – sev. stena Triglava, 3. ponovitev (gl. PV 1975, št. 168)

Plezala: Kalan Janez – Matijevac Vanja, AO Medvode, 6.–7. 9. 1974

Za osemdesetletnico Planinskega Vestnika je PZS razpisala literarni natečaj (gl. PV 1974/12 in PV 1975/2). Ker smo prejeli več dopisov, da je rok za oddajo rokopisov prekratek, spreminjamo razpis. Rokopise bomo sprejemali do 15. julija 1975, sklepi žirije bodo objavljeni v PV št. 11 ali 12/1975.

KAVKAZ – 1974

IVO KOTNIK

Hotenj je veliko, mnogo hrepenenj,
a nekje se vsa stekajo – na vrhu, na cilju.
A teh je mnogo, vsak vrh je po svoje lep,
zato hrepeni človek po vseh.

e od nekdaj sem ga želel spoznati. Mikal me je kot otroka nova, nepoznana igrača. Mnogo sem slišal o njem in njegovih lepotah, gledal prelepe fotografije, nisem se jih mogel nagledati. Res sem hrepenel po njem.

In sedaj sem tu. Avtobus požira še zadnje kilometre jamaste, od hudournikov razžrte ceste, ki se vzpenja med hribovjem.

Pred mano kipe prvi snežni vrhovi.

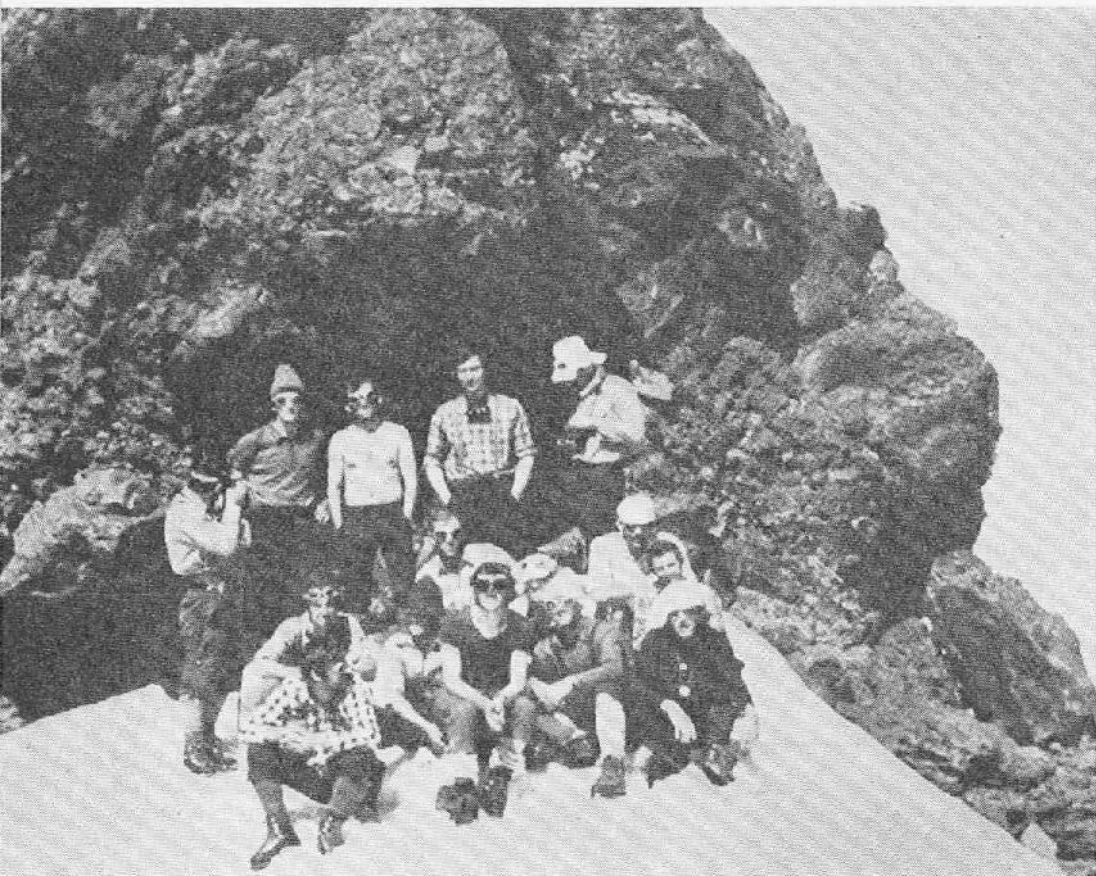
Vidim jih šele sedaj. Prej je deževalo, vse je bilo odeto v megleno pregrinjalo. Sedaj pa so se nebesa odprla.

Ozka dolina nas po strmi in zvijugani cesti pripelje zvečer v gorski alpinistični tabor Elbrus, naše bazno taborišče. Hišice vseh vrst so razmetane ob gozdčku. Ljudje nas z zanimanjem opazujejo, ko prenašamo ogromne in slikovite nahrbtnike v prijetne sobice.

Pri večerji počasi začnemo spoznavati ruski način življenja in ruske alpiniste. Dobri ljudje so.

Elbrus kraljuje nad republiko Kabardino – Balkarijo in nad zahodnim delom Kavkaza. Njegova dvojna glava spominja na dekliška nadržja, lepa in mogočna. S svojo spoštovanja vredno višino 5633 m nas vabi. Sopihamo in lovimo sapo proti bivaku 11 na višini 4100 m. Za nas to seveda že ni več običajna višina, ki smo je navajeni v naših gorah.

CLANI ODPRAVE KAVKAZ 1974 – (stoje od leve proti desni): Zarko Gostivič, Ante Bedalov †, Tomislav Vračević, Muhamed Gapić, Nenad Colić †; (čepi od leve proti desni): Urso Vrdoljak †, Jože Ražič, Muhamed Šišić, Velimir Barišić, Stano Klemenc, Ivo Kotnik, Marjan Prelog, Viktor Tabaković †, Vladimir Mesarič

V zavetišču je polno ljudi, predvsem turistov, kot jih imenujejo Rusi. Za vrh jih je malo, marsikateri se zadovolji še s to višino. V večerni zarji smo tiho, vsak zase ogledujemo vrhove, ki naj bi bili naš nadaljnji cilj: Ulu Tau, Čatin Tau, Pik Ščurovski in mogočna Užba, ki se očem najbolj vsiljuje. Ljudje jo imenujejo čarovnica. Videz ima res tak.

Sredi najlepšega spanja me zbudijo. Kmalu za tem se že vzpenjamo navzgor. Počasi, korak za korakom, se v siju svetilk krademo više in više.

Telo ne more dohitevati želja, zato ga višina moti. Vedno pogosteje je treba počivati. Srce kar poskakuje. Strmina, ki je bila iz bivaka videti kratka, je brez mej. Vrsta se širi. Ne moremo več v takem redu, kot smo začeli. Ta počiva pogosteje, oni manj. Jaz sem se počutil prijetno. Sam zase sem se počasi vzpenjal. Strmine pa ni zmanjkalo. Da bi le vsi uspeli.

Moram se ustaviti. Višinomer kaže blizu 5000 m. Z vsakim korakom si postavljam nov višinski rekord, to mi godi in me vzpodbuja. Najrajši bi tekkel, pa se ne da. Le zaukam tu in tam, to me pomirja. Veter, ki me spremlja že od začetka, me hoče obrniti. Piha mi naravnost v obraz, imam občutek, kot da mi nagaja.

Kar naj, tudi jaz sem trmast!

Obšli smo vzhodni, nekoliko nižji vrh in zagledali sedlo.

Komaj opazen klanček in dolga bela poljana mi vzameta še nekaj moči. Ne vem, kolikokrat počijem, preden ne dosežem bivak na sedlu. Ves je zametan in zaphan s snegom. Iz nahrbtnika vzamem bivak vrečo in si jo podvijem. Čakam prijatelje, ki so zadaj, lovim sapo in umirjam srce.

Kako prijetno je dremati na višini 5200 m.

Strmina se naglo poveča, vzkipi in se nekje daleč nad nami zopet umiri. Mika me, da bi videl, kje je prevoj. Stopim hitreje, a kmalu moram duškati, da se srce umiri. Vse pogosteje se ustavljam. Nekateri so še vedno pri bivaku na sedlu. Zde se mi že čisto majhni. Strmina popusti. Bo kmalu vrh?

Zagledam dolg, kopast greben in nekje daleč malo višji vrh, na njem kamen. Ta bo pravi, mora biti, si sopihajoč dopovedujem. Sedaj že po grebenu težko napredujem. Z mano sta Silvi in Tomislav, Stanko je za nami, čakamo še Jožeta in Jaka. Radi bi bili skupaj na vrhu.

Proti koncu zopet pospešimo korak.

Izračunamo si, kje bomo še počivali, ko zdajci stopimo na vrh. Nemo zrem okoli sebe, zdi se mi, da se bo prikazal še en greben, le malce višji vrh, kot je ta, na katerem stojim, a glej, ni ga. Nad nami je le nebo, okoli nas vihra veter, v teh trenutkih ga skoraj ne čutimo, čeprav nas njegovi sunki skoraj mečejo ob tla. V daljavi se bohotijo vrhovi. Vsi so lepi, človek bi želel biti na vsakem.

Srce je polno, v grlu me rahlo stiska, srečen sem. Spuščamo se, veseli, potešeni. Utrujenost komaj čutimo. Srečamo prijatelje, še pet jih gre na vrh. Drugi štirje bodo poskusili jutri. Danes se ne počutijo najbolje.

Pozno popoldan smo zopet na bivaku 11. Utrujeni z nasmehom na ustnicah kmalu zaspimo. Naslednji dan se sončimo in aklimatiziramo. Potem se spustimo nazaj v dolino.

Minila sta dva dneva oddiha. Porabili smo jih za ureditev opreme, hrane, formalnosti. Pregledali smo opise sten in vrhov, ter dobili potrebna dovoljenja za vzpon. Kar smešno se mi zdi, ko se spominjam, kako sem tekal od hiše do hiše po najrazličnejša dovoljenja in podpise. Človek bi se pač težko privadil na drugačen način gorniškega življenja.

Šele kasneje sem ugotovil, kako pravilno je v tem svetu tako ravnanje.

Moj cilj je bil Čatin-Tau, njegova severna stena. V njej sta dve skrajno težki smeri. Vsi Slovenci gredo v Čatin, tako ga imenujejo domačini.

Ni jim ravno prav, da smo se odločili za to steno, a ob odhodu nam kljub temu želijo veliko sreče.

V taboru Shelda se poslovimo še od zadnjih ljudi, potem ostanemo sami. Vzpenjamo se po stezici, ki se vije po prijaznem borovem gozdičku.

Težki nahrbtniki nas tišče k tlom, kmalu nas znaj curkoma oblije. Vreme je čudovito. Opazujemo ledeniško reko, ki edina s svojim mogočnim bučanjem moti tišino in ustvarja pokrajini videz življenja. Stezice zmanjka, dreves tudi. Pridemo na moreno. Skačemo s kamna na kamen, iz globeli v globel, se ustavljam, kramljamo z našim varuhom Georgijem pa spet pohitimo. Ure počasi minevajo.

Morene zmanjkuje in prikaže se prvi led.

Okoli nas se vrste novi in novi vrhovi. Ledenik se ostro obrne v levo in pokaže se vrh Čatina, ki se skriva za Pik Ščurovskim kot nebogljencek. Mogočna gora je.

Zvečer utrjeni prispemo na Sheldinski bivak. Nekaj ljudi, ki so že tu, nas prijazno pozdravlja, ko zvedo, da smo Jugoslovani. Zjutraj se poslovimo od Georgija. Ta nas

bo čakal tukaj. Zveza z njim bodo zelene rakete, ki jih bomo vsak večer spuščali. Tak je dogovor.

Odhajamo proti prelazu Čatin. Ledenik še trdno spi, zato se ne navežemo.

Še vedno vidim pred sabo Georgija, kako mi žuga in dopoveduje, da ja ne bi spuščal rdečih raket. Obljubil sem mu, da bo vse v redu in da se čez osem dni spet snidemo, zdravi in veseli. A usoda je žal hotela drugače.

Ledenik se strmo vzpenja pod sedlo. Nanj drži dvestometrski ledeni ozebnik, ki si je vtrl pot v razrušeno in krušljivo steno.

Pod ozebnikom se navežemo. Hodimo po sledeh Poljakov, ki so nekje pred nami. Zvedeli smo, da je tudi njihov cilj Čatin. Opoldne stopimo na sedlo. Vreme je čudovito, kopljemo se v vročem soncu, da se vse pogostejše slačimo. Le najnujnejše moramo obdržati, saj smo še vsi opečeni od Elbrusa. S Čatina lete plazovi. Sedaj vidimo vso steno. Prikazala se nam je na mah, kot duh, lepa in mogočna. V spodnjem delu dobesedno vzkipi iz snega in ledu 600-metrski skalni odsek, potem se nekoliko umiri in dopusti življenje tudi lediščem. Vrh je pokrit s snegom. Po vsej steni se vidijo brazde kaminov. Naš cilj. Zdaj široki zdaj zopet čisto ozki, zdaj spet, kot da jih ni. Steni dajejo grozljiv videz. Med njimi se za nameček smehlja še sneg in led. »Kar lepa griča je to,« pravi Stane, ko opazuje steno. Nad nami pa ždi sonce in oživlja vrhove.

Povsod skrivnostno bobni in šumi, tu in tam opazimo oblak belega prahu, ko zgrmi plaz v dolino. Človek ne ve, kam bi se obrnil, kaj bi gledal. Danes ne moremo več čisto pod steno, prepozno je in preveč je že živa. Lahko jo le nemo gledamo do večera, kako nas vabi in odbija obenem. Bivak si uredimo na skalnih čerih, ki po nekem čudežu gledajo iz snega, kot otoki iz morja. Kar udobno nam je, ko se namestimo, le ponoči nas zasiplje sodra in nam kali upanje in želje. Zjutraj pa je nebo zopet kristalno čisto.

Levo od naše smeri opazimo dve skupini Poljakov, ki vsaka v svoji smeri počasi napredujeta.

Vsak s svojimi mislimi in enakimi hotenji se navezujemo in uredimo opremo.

Skala je vlažna in pokrita z odbijajočim ledom. Kamin je navpičen in težaven že v prvih metrih. Poln je ledu, ki ga moram sproti čistiti.

Klinov ni, la tu in tam svedrovec, pa še ti so večji del uničeni. Takšen je ruski način plezanja. Vse si moraš priboriti sam, niti meter stene ti ni poklonjen. To smo vedeli že od prej, zato nas ne preseneti.

Ko smo vsi v steni, smo že bolj sproščeni in slišijo se tudi šale.

Popoldan je. Po nebu se sprehajajo oblaki, kakor da nas opazujejo. Ne menimo se zanje.

Sosedni Pik Ščurovski je še vedno zelo živ. Neprestano šumi in buči po neštetih žlebovih, ki vodijo pod steno. Kje se na teh strmih pobočjih in rebrih lahko nabere toliko snega, da potem dan za dnem drsi v dolino.

Čudna je narava, človek je premajhen, da bi jo lahko razumel.

Stane pokliče. Jože in Silvi sta že pri meni. Jaka pa še vedno vriska nekje spodaj. Vrnem se v kamin in ob vrvi hitro napredujem. Za sabo vlečem še vrv za nahrbtnike. Ta se mi zatakne in ne morem je rešiti. Ne gre, tudi preklinjanje ne pomaga. Z roko se močneje oprime roglička in skušam še enkrat potegniti. Roglička zdajci zmanjka, po kaminu že ropota kamenje, jaz pa onemoglo bingljam na vrvi.

Pod mano jo je skupil Jože. Žalostno opazuje roko, kako mu vidno zateka. Pravi, da je hudo in da bo težko zmogel naprej.

Jaz še vedno bingljam. Ko najdem oprimek, se potegnem k steni.

Kmalu pridem do Staneta, ki sedi na majhni prižnici, vzravnano, kot pravi pridigar. Vse je sluzasto in mokro pa še krušljivo.

Kar čudim se, kako je lahko prijatelj našel pot v tem čudnem svetu, kjer ti vse, kar primeš, ostane v roki. Pravi mojster je, spoštujem ga. Ko že ogledujem svet nad seboj, ko iščem variante za naslednji raztežaj, se visoko nad Stanetom nenadoma odtrga cel balkonček kamenja. Zavpijem in ga skušam potegniti stran, a žal prepozno. Le glavo je lahko umaknil, po nogah pa se mu je vsulo kamenje. Kako žalosten je občutek, da je lahko vzpona tako kmalu konec, a žal je pač tako. Dobro, da ni še kaj hujšega, da je ni skupil še kdo.

Naprej ni mogoče. Prijatelji so nižje. Še dobro, tako bomo lahko še danes iz stene. Stane godrnja in škriplje z zobmi. Bolečine v nogi so vse hujše, a kljub temu mu le počasi zatirajo željo po gori. Pripravljam varovališče za spust. To ni poraz, si dopovedujem, to je le umik pred nečim, kar je v tem trenutku nedosegljivo.

Gora je večna, usoda se spreminja. Morda nam bo kdaj drugič bolj naklonjena. Zvečer smo zopet na skalnih čerih. Spet opazujemo steno, a tokrat drugače kot prejšnji večer. V grlu se mi nabira kepa, ki je ne morem in ne morem požreti. Nekje v notranjosti me stisne. Razmišljam in se spominjam članka iz neke ruske knjige, ki opisuje, kako so se alpinisti borili za severno steno Čatina. Osem let je

trajalo, preden so zmogli to tisoč metrov visoko steno. Tudi nam se gora ni dala prvič. Naslednji dan se spustimo na Šheldinski bivač in v bazo.

Po umiku iz Čatina je minilo pet napornih dni in mnogo ur lepih doživetij pa tudi grenkih izkušenj. Zopet stojimo pod steno. Za ponoven obisk Čatina ni več časa, zato smo se odločili za Pik Ščurovski. Le trije smo, Silvi, Jaka in jaz. Stane in Jože sta morala ostati v dolini.

Severozahodna 1200 m visoka in previsna stena nas mrko opazuje.

Namenili smo se v smer Kinskega, ki je ocenjena s 5B, plezajo pa jo z dvema do tremi bivaki v steni.

Že ob štirih zjutraj kolovratimo med razpokami Užbinskega ledenika in iščemo naj-lepšo pot do stene.

Ob šestih primemo za prve sluzaste in mokre oprimke. Snamemo dereze, ki smo jih po ledeniku in strmem jeziku, ki zapira pot do stene, nujno potrebovali.

V notranjosti mi kljuje in razbija. Bo tudi ta gora tako nepristopna, se sprašujem, ko nemo opazujem velikanske razpoke na ledeniku pod seboj. Oziram se v steno, ki je mirna in tiha. Še spi, saj je sonce še daleč. Na nebu migljajo zadnje zvezdice, zdi se mi, da so izgubile čredo. Ali morda tudi danes že komaj čaka ostudni kamen nekje v vrloglavi višini nad nami, da nam prekriža načrte, nam vzame steno, ki si jo želimo. Ali bomo čez nekaj dni srečni, potešeni z vrha te suličaste gore vriskali v dolino?

Skale so vabljive bolj in bolj, zato se občutek nelagodnosti in temnih slutenj z vsakim metrom izgublja in ostaja za nami. Kar drvimo navzgor. Jaka pleza naprej, midva s Silvijem pa tovoriva za njim spoštljivo težka nahrbtnika.

V Čatinu jih je transportiral in premetaval on, danes pa slabo kaže. Nič mu ni za nahrbtnik. Na skalnem robu pod stometrsko navpično in previsno ploščo si od-dahnemo in slikamo. Opazujemo rojstvo svetlobe in dneva.

Previsne plošče, ki se bohotijo nad nami, so tehnično najtežji detajli.

Vrv počasi in neslišno teče za prijateljem, ki izginja nad mano. Izgine in se zopet prikaže pa spet izgine, imam občutek, da ga nosijo v višave valovi. Slišim še samo zvenketanje stremen in škrtanje karabincev. Vmes poje kladivo, njegova melodija se odbija od sten in daje čudno glasbo, ki godi napetemu telesu. Prehaja nekam globoko v telo in tam še dolgo zveni.

S Silvijem sva s prižemami hitro pri Jaku na ozki in strmi polički.

Stena nad nami je še vedno grozljivo strma, globina pa raste. Iz Šheldinskega bivaka nas opazuje Georgij, čeprav ga ne vidimo. Slutimo njegove oči, ki spremljajo vsak gib. Nebo je plavo, okoli nas pihlja rahel piš. Po žlebu levo od nas peketa kamenje. Jaka izgine za strmim robom, komaj se sporazumeva, da je konec vrvi.

Silvijev fotoaparāt škrtā kot staro drevo v vetru, ko nas spravlja na film. Odhajam za Jakom, ki vriska nekje daleč zgoraj. Nahrbtnik me vztrajno vleče v globino in mi jemlje plezalske užitke. Tu in tam se moram podkrepiti z besedami, da lahko pridem višje. Skušamo dohiteti sonce, ki ga vidimo nad nami. Še vedno smo v senci, ki je tolikokrat prijetna in zaželena, človeka v steni pa utruja in izčrpa.

Dolgo in težko prečnico komaj premagam, saj je kup nesreče na hrbtu vedno težji. Najraje bi ga pahnil v dolino, a ko se spomnim, kaj vse je v njem, se pomirim. Tudi Silvija slišim godrnjati, ko se počasi premika po krušljivi prečnici.

Opoldan srečamo sonce. Prvi in najtežji odstavek je pod nami. Oziram se na Čatin, ki se postavlja pred mano in brani očem gledati lepote na njegovi drugi strani. Še vedno je ves živahen in glasen, verjetno se nikoli popolnoma ne umiri.

Tudi Užbo vidim in se spomnim prijateljev, ki so nekje v strminah med obema vrhovoma.

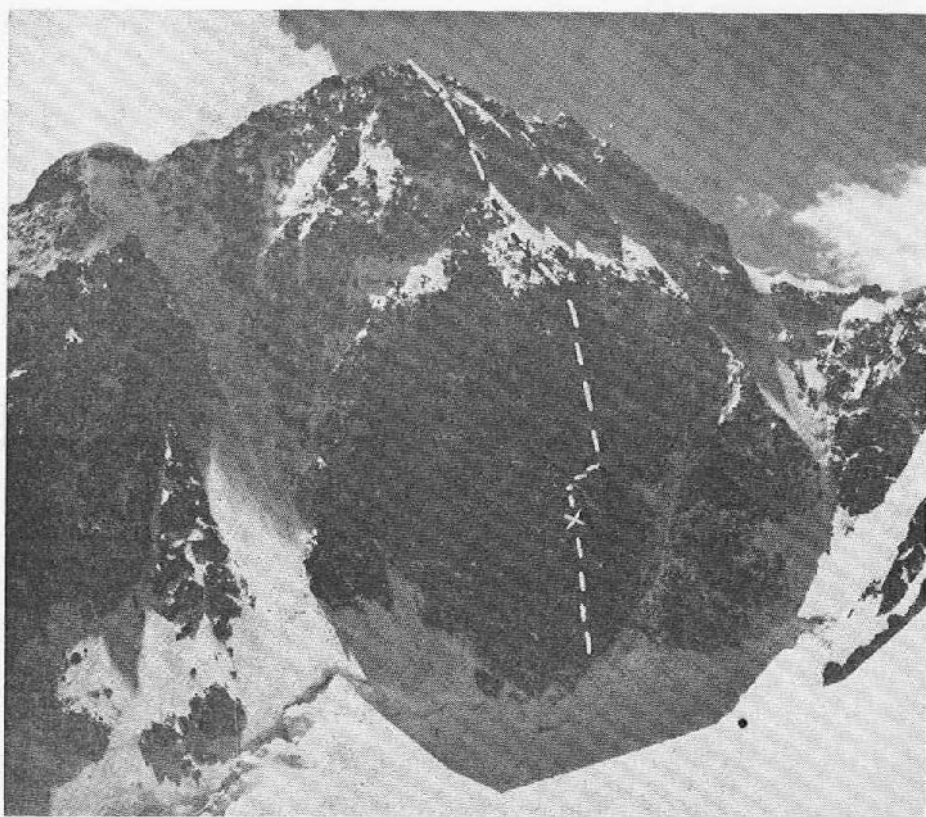
Vrv pred mano se napenja, prijatelj kliče. Opazovanja in razmišljanja je konec, saj mi nekakšen trebul pred mano da precej dela.

Hitro napredujem. Tudi drugi odstavek stene je kmalu za nami.

Že stojimo na policah, kjer domačini običajno drugič bivakirajo. Spogledamo se, nihče ne reče ničesar, saj tudi ni potrebno, zadovoljstvo kar samo zre iz oči.

Jaka še z večjo vneto pospravlja strme odstavke. Še delikatna prečka, strme, gladke plošče in že sem na nekakšnem grebenčku, od koder me veter skoraj odpihne nazaj v globino. Komaj mi uspe najti zavetje za grebenom. Od tu začnemo drveti proti vrhu, saj je svet znosnejši. Manjka nam še približno dvesto metrov, ki pa so lažji. Zdi se mi, da smo si jih tudi zaslužili, saj smo imeli pred tem mnogo dela. Kar ne morem si predstavljati, da smo lahko že tako visoko. Morda je to plačilo za prejšnji poraz?

Že skoraj pod samim vrhom naju Jaka opozori na rdečo raketo, ki v velikem loku leti iz severne stene Užbe. Takoj za tem vidimo še eno. Vsi jo strmé opazujemo, njen let se nam zažre do kosti. Na koži sem začutil kurjo polt.

Catin-tau; x mesto, kjer so se ponesrečili Bedalov, Čolić, Vrdoljak in Tabaković Foto Iva Katnik (dla)

Potem je zopet vse belo in tiho, ničesar več ne slišimo, ne vidimo, kot da se ni ničesar zgodilo. Pa vendar se je v teh trenutkih toliko spremenilo. Nihče od nas ni vedel, kdo je spustil ti raketi, saj je v tem času tam bilo več navez. Vsi pa se zavedamo zakaj. Koraki zastajajo, besede zamirajo. Nekomu je hudo in tam so tudi naši fantje, prijatelji in znanci.

Pri srcu me stiska in duši. Najrajši bi vzletel kot ptica in pogledal, kaj je, pomagal ali vsaj obvestil koga. A v teh morečih trenutkih sem lahko le egoist, mislim si: Da le ne bi bili naši fantje!

Ponovno plezanje nas zopet nekoliko sprosti, a kljub temu smo zvečer na vrhu nekam tihi, zaskrbljeni, ni tiste sproščenosti ne isker v očeh, ni vzdušja, ki vlada drugače le na vrhovi. Storili smo veliko dejanje, a čutim, da nam to ne pomeni mnogo. Jaka spusti zelene rakete, znamenje, da smo uspeli. Vsi gledamo v Užbo, ki že spi. Nihče se ne odzove. Med tem se je že popolnoma stemnilo. Hitimo po grebenu navzdol do snega. Tu natakemo zopet dereze. Ob desetih zvečer smo ob siju svetilk na Užbinskem platoju.

Naprej ni mogoče, saj se po ledeniku skriva vse polno ogromnih razpok, ki branijo spust ponoči.

Veter piha vse močnejše, vreme se je popolnoma pokvarilo. Iz teme pada sodra. Bivak sprejmemo kot edino rešitev. Veter zavija vse močnejše, tako da nas kar pobira po platoju. Celo noč besni neurje z vso silo.

Zjutraj se zbudimo vsi mokri in premraženi. Vihar divja z neusahljivo močjo. Vsi vrhovi so do tal zaviti v gosto meglo. V obraz bodejo stotine sodrinih zrn, tako da skoraj ne moremo gledati. Ob vsakem sunku vetra moramo počepniti, da nas ne odnese. Počasi se spuščamo na Sheldinski bivak. Drgetajoč ga zjutraj dosežemo. Na vzpon smo pozabili, govorimo le o rdečih raketah, kot da se prejšnji dan ni zgodilo ničesar drugega. Vsi nas opazujejo nekam čudno, imam občutek, da ni prav, ker smo povedali. Tudi meni bi bilo lažje, če bi bili le prividi. A žal smo prepričani,

da niso bili. Popoldan smo zopet v taboru. Vreme je še vedno slabo, po nebu se plazijo težki oblaki, polni nesreče. Vsi ljudje so napeti, tihi, le stik rok, kratek pozdrav, to je sprejem, potem je zopet vse tiho. Akcija je v polnem teku, a Užba je še vedno vsa v vetru in megli, skrivnostna in nedostopna. Težko smo prišli iz stene, probili smo strahovito noč na platoju, a glej, nobenih vtisov, obujanj spominov, nič se ne sliši, vsi smo nemi, zdi se mi, da skušamo spremeniti nekaj, kar ni mogoče. Usoda je lovec.

Dnevi, ki prihajajo nam le potrjujejo temne slutnje.

Danes, ko sestavljam te vrslice, je že vse jasno, nebo in dejstva.

Vsi vemo, kdo se je ponesrečil, koliko, le zakaj, to ne vemo, to ve le gora, ki nemo zre okoli sebe in čaka...

Kako pusti, prazni in neskončno dolgi so dnevi, ki nas ločijo od odhoda, samo čakamo, čakamo. Čeprav se dneva odhoda bojimo, si kljub temu vroče želimo proč, stran od tod.

Ogromne praznine, ki je nenadoma nastala med nami, še ne razumemo popolnoma. Zdi se mi, da bodo fantje zdaj zdaj prišli od nekod, kar naprej napenjam ušesa, da bom zaslišal Viktorjev glas: »Momci, nemojte žuriti, sve je to naše.« Da, vse, in ničesar.

Poslovili smo se na hitro, v gorah je vedno tako, nikoli ne odideš za dolgo, tam smo vedno vsi skupaj v mislih, besedah, dejanjih. In vendar ne moremo biti vedno v vrtočavih strminah. Nastala je praznina, ki je ne more nikoli nihče več zapolniti.

SPOMINI NA TRENTARSKI TABOR

MIHA MARENČE

Janezom sva sedela na enih tistih značilnih in prijetnih vzpetinic travnika v Zgodnu. Molčala sva. Vsak pri svojih mislih sva opazovala, do kamor je segalo oko. Dolina je bila temna, skoraj črna, prav tako stene Srebrnjaka. Bavški Grintavec in Pelci nad Klonicami so bili svetli kakor podnevi, v njihovih stenah in robih se je lovila mesečina. Vedela sva, da se bo kmalu pokazala luna tam izza Srebrnjaka in obsijala vso dolino.

Misli so mi uhajale na ta dan prehojeno turo. Kar dvajset nas je bilo na Grintavcu. Sami mladi, polni pričakovanj smo si delili brezskrbne dneve tabora šmarnogorskih planincev.

Tabor. Kako primerna in morda najčudovitejša oblika pri delovanju mladih gornikov. Kdorkoli je okusil doživetja gorskega tabora, mi bo potrdil. Prav gotovo nismo šmarnogorci prvi poklicani, da bi obešali pomembnost planinskega tabora na veliki zvon, pred vsemi, starejšimi in bolj izkušenimi. Smo pa eni od bolj redkih društev v Sloveniji, ki smo že v začetku svojega obstoja prišli do pravih ugotovitev o pomembnosti taborov. V tem prepričanju me potrjuje spoznanje, do katerega sem prišel še kot član mladinske komisije. Le redki mladinski odseki so tedaj imeli vključene v svoje programe tudi tabore. Lahko bi jih prešteli na prste ene roke. Vzrokov je več.

Vemo, da so bili tabori v določenih obdobjih zdaj bolj pogosti zdaj zopet manj. Prav zadnja leta so tako maloštevilni. Denar ni ovira. V tem me potrjujejo lastne izkušnje.

Za primer navajam prav tabor planinskega društva Šmarna gora v Zadnji Trenti leta 1973. Število udeležencev, predvsem mladih, je bilo trideset. Vsak je prispeval dvajset starih tisočakov za desetdnevno bivanje, torej dva tisočaka na dan. S tem denarjem smo krili hrano, prevoz hrane in opreme, amortizacijo društvenih šotorov pa s sto stariimi tisočaki, kolikor je na koncu ostalo. Seveda o kakšnih dnevnicah in nagradah ni bilo govora. Tu je ključ cenenosti.

Če se članstvo, zlasti mlado, za večdnevno bivanje v gorah v obliki tabora ne zanima, je vzrok samo premajhna vitalnost in zavzetost odgovornih društvenih delavcev. Potrebno je žrtvovati veliko časa za organizacijo in vodstvo tabora. Tega pa si ne naloži vsak.

Tretja ugotovitev se tiče opreme. V prvi vrsti gre za vprašanje šotorov, ki so zvezani z velikimi denarnimi sredstvi. Teh si nobeno društvo ne more privoščiti v izobilju, toliko manj mlajše po obstoj. Skromna finančna sredstva se morajo porazdeliti na številna področja, prav gotovo pa jih največ »vzamejo« planinske postojanke, ki so sicer nujno potrebne, nas pa osiromašijo v drugih »duhovnih« nalogah planinske organizacije. In prav te naloge bi morale imeti prioriteto, kar pa se bo zgodilo šele takrat, ko denar ne bo več vprašanje. Tudi kuhinja, prenosna, poljska ali kakršna koli, ni nič manj pomembna in prav tako zvezana z velikimi stroški. Tako se začno nabirati resnični problemi, ki se jih marsikdo ustraši in se jim raje umakne. Šotori, kuhinja in še kaj, odločilno vplivajo na planinsko taborjenje. Vsako društvo si lahko priskrbi nekaj lastnih šotorov, vendar za štirideset in več ljudi je to resnično težko. Tu bi morala društvom pomagati PZS s tem, da bi nabavila zadostno število primernih šotorov, ki bi si jih društva poceni izposojala. Šotori, s katerimi PZS zdaj razpolaga, so svoje preživel in niso več uporabni. Skrajni čas je za nabavo novih. Denar tu ne bi smel biti vprašanje.

In še zadnje, kar bi morali rešiti v okviru celotne organizacije: Vprašanje lokacij za taborje. Precej volje in časa, zlasti pa kar velika odškodnina so trije pomembni dejavniki pri organizaciji tabora. Odločilno bi lahko pomagala PZS z odkupom nekaj primernih parcel za planinska taborjenja. O tem bi morali odgovorni takoj razmisliti in poiskati ustrezen rešitev. Prepričan sem, da imamo dovolj razgledanih ljudi, ki bodo znali pravilno oceniti tudi ta problem in ga v veliko zadovoljstvo mladih planincev kmalu rešili.

Zaključujem to razmišljanje s pozivom PZS in njeni mladinski komisiji, naj se vprašanja resno lotita in ga zadovoljivo rešita. Mladinska komisija je uspešno rešila problem vzgoje kadrov. Zdaj je njena – in vse PZS – prva naloga reševati skupaj z društvi problem najširše vzgoje svojega članstva. Najbolj primerna oblika v zasledovanju tega cilja pa so tudi planinski tabori, saj dajejo neposredno dolgotrajnejša gorska doživetja in vzgojo.

Gorska doživetja. Eno smo doživeli s turo na Grintavec.

Bil je četrtek, srečen dan zares. Že prejšnji večer smo se zbrali »vodstveni«. Imeli smo zadnji posvet. Štefan, ki je bil že prej določen za vodjo, je menil, da se lahko podamo na turo. Pripravljenost udeležencev in lepo vreme sta to potrjevali. Po tem kratkem posvetu smo se zbrali na običajni večerni zbor ob gornškem ognju. Tu so dobili vsi potrebna vodila za naslednji dan. Za turo nas je bilo kar dvajset. Po kratkem medsebojnem razgovoru se je kmalu oglasila pesem. »S triglavskega veter gorovja« je bila prva in sploh med najbolj priljubljenimi. Vmes so se vrstile smešnice, v katerih sta kar teknovala Marko in Močerad. Čez vse pa se je oglasila harmonika in najbolj vneti so se zavrteli okoli ognja. Tako nekako so potekali naši večeri in ni čudno, da so se vsem priljubili. Vedno dobro razpoloženi smo imeli strogega vodjo. Kravji zvonce, ki so bili naša vojaška trobenta, so se vedno oglasili pred deseto zvečer in nas priganjali v posteljo. Tako je bilo tudi prav. Počitek je bil potreben, saj so nas čakale težke ture na Jalovec, Prisojnik, Razor, Grintavec, Skutnik in lažje plezalne smeri v Srebrnjaku.

Zvonjenje nas je ob svitu klicalo v zbor. Vsak je hitel po svoje. Zamudnikov nismo trpeli in jih tudi ni bilo. Vedeli smo, da so zgodnje ure v vročem poletnem dnevu največ vredne.

Najpridnejši so že zastavili korak po suhem hudourniku. Steza je po nekaj minutah zavila v gozd. Tako prijetna je bila hoja po mehkih fleh. Rdeče gozdne jagode so se kar same ponujale. Zlasti dekleta so bila neugnana. Jagode in borovnice, saj to je res nevsakdanja dobrot. Tam pred nami, še vedno daleč, a z vsakim korakom vendarle bližji, pa je v jutranji rdeči obleki stal Grintavec. Povabil nas je v goste in bili smo mu hvaležni.

Kar kmalu smo začeli sopihati navkreber. Tu in tam nas je pozdravil lesen mostiček čez suho hudourniško grapo. Na tem delu poti so nas dohiteli še zadnji. V eni koloni smo pridno merili vedno višje, tja proti Zapotoški planini. Ves čas nas je spremljalo prijetno šumenje vode v divje izoblikovane tolmune.

Planina Zapotok, enkratna, nepozabna. Le škoda, ker nas ni pozdravila z zvonce ovčje črede, tako kot v Kugyjevih časih. Tudi pastirjev klic je že zdavnaj umolknil. Nekaj pastirskih bajt in stanov se je stiskalo skupaj. Zazdelo se mi je, da podpirajo drug drugega in si tako pomagajo obstati na nogah. Kje si gospodar, da nas pokriješ in odeneš? Postarali smo se, zelo postarali. Raztrgani smo in goli. Zebe nas. Le veter, dež in sneg so naši gostje. Kje si gospodar, kje ste ovce in z vami domačnost, toplota?

A kaj bi se cemerili. Živeti moramo življenje, kakršno je. Zdaj gospodarijo tam gori le tropi brez zvoncev in orel ima svoj ljubi mir. Vendar, koliko časa bo tu samotno in mirno? Slišal sem, da gospodarski ljudje planinske organizacije že načrtujejo planinsko koč. Nikar! Naj ta planina, nekoč prava ovčarska trentarska planina, danes

pa mirno domovanje gamsov in orlov, ta prečudovita Zapotoška planina ostane takšna, kot je. Pustimo ta košček trentarskih gora nedotaknjen. Naj tudi tu ostane nekaj gorskih koticov srčnemu popotniku. Ne dopustimo prav povsod človeškega diranja. »Tako naj bo,« prikimavajo bajte, žvižgajo gamsi in se vozijo orli. Zadovoljni smo posedli okoli stanov in pozabili na vse. Čutili smo le prijetno toploto jutranjega sonca. Štefan je vneto kazal Bojanu kaminsko smer v Srebrnjaku, midva z Jožo pa sva zapustila družbo in pohitela po stezi proti prehodu med Grintavcem in Zapotoškim vrhom. V načrtu sva imela greben Grintavca.

Iskala sva primeren lažji plezalni prehod na greben. Po precej krušljivem svetu sva po nekaj raztežajih priplezala nanj. Daleč spodaj v melišču se je vila vrsta najinih prijateljev. Po markirani poti so jo kar urno ubirali vedno višje. Od Skutnika sta se pripeljala orla, večji in manjši. Tam nekje sta se »ustavila« in krožila v majhnem loku.

Nadaljevala sva po grebenu. Drug za drugim sva se vzpenjala po zelo krušljivem svetu vedno višje proti vrhu. Krušljivost je bila osnovna značilnost grebena, ki naju je »privezal« dalj časa, kakor pa sva računala.

Na vrhu so naju pričakali prav vsi. Navzdol je šlo hitro in že smo se znašli ob bistem studencu na Zapotoku. Nekateri so hoteli kar na glavo poskakati v deset centimetrov globoko vodo. Kaj hočemo, gorsko sonce v poletju napravi svoje.

Pričelo se je mračiti, ko smo stopali mimo zadnjih dreves na travnik. V nos smo ujeli prijetni vonj večerje. Krmeljeva mama nas je pričakala s kuhalnico v roki. Nasmejana nas je ogledovala in govorila: »Moji fantje so prišli.«

Vse pride in mine. Tudi naši dnevi, brezskrbni in veseli, tam Zapodnem v Zadnji Trenti so se iztekali. Vse mine, a kdor si močno želi, se povrne. Torej nasvidenje!

TRI PISMA

PLANINSKEMU VESTNIKU – ZA OSEMDESETLETNICO

e dolgo gojim željo, da ti nekaj napišem. Ni to ljubezenska izpoved mladega, prekipavajočega srca, pač pa topla misel zvestega, starega prijatelja.

Te dni sem se mudila v Ljutomeru in spotoma pogledala še k nekdanjemu planinskemu tovarišu mojega pok. moža Danilu. Prijazno sva se pozdravila in moje prvo vprašanje je bilo: »Kaj – planinarite še kaj?« Otožno me je pogledal in zanikal. Zakaj ne, ne bom na tem mestu razkrivala. Bolečina je boljše pustiti na miru. Pač pa sem nadaljevala: »in Planinskega vestnika najbrž tudi nimate več?« Kot da bi se obtoževal, je tiho dahnil: »Ne...« Jaz pa: »Kako škoda! Poglejte, jaz sem takorekoč brez sredstev – a brez Planinskega vestnika bi mi v življenju nekaj manjkalo. Nimam več možnosti, da bi zahajala v gore, a vsak večer, ko je teža dneva za menoj, me čaka na nočni omarici »Planinski vestnik«. Objamem ga z veseljem pogledom in čutim, da so me obiskale planine. V duhu poromam na nekdanje poti, vse tisto, kar je bilo težko, je zbledelo, pred menoj vstajajo užitki, vse mnogo lepši, kot so bili v resnici, kajti življenje me je izbrusilo, mladostna zahtevnost se je umaknila tihemu zadovoljstvu...«

Pred 50 leti sem te prvič srečala in ne dolgo za tem si postal moj redni obiskovalec. Ko sva se spoznala z mojim možem, sem te zanj naročila in ko sva se poročila, mi je bilo silno žal, da sem te morala za nekaj časa odpovedati. Sicer pa je moj mož to žalost skušal omiliti in se je potrudil, da je pridobil več novih naročnikov. Tudi njemu si bil med mnogimi revijami, ki smo jih mesečno v hišo prejemale, najljubši. Sedaj ga ni več in ti prihajaš zopet na moje ime. Kljub temu se mi zdi, da si pravzaprav možev vestnik, ki mi ga je ljubeče prepustil tudi sebi v spomin.

Ali ne bi bilo prav, da bi za tvoj visoki jubilej – za osemdesetletnico – vsak naročnik pridobil še enega novega naročnika?

Hvala ti za tvoj zvesti, točni mesečni obisk, hvala za bogastvo, ki ga daješ vsem, posebno še nam, ki se bližamo slovesu.

PODOKNICA FRANCETU AVČINU, LJUBITELJU TRENTI

Objava člankov v Delu in Tovarišu o lepoti Soče, ki ji pretijo hudi časi zaradi graditev hidroelektrarn, je našla razumevanje pri marsikom, ki te kraje zares dobro pozna. Mnoge članke o tem je napisal dr. France Avčin, borec za ohranitev narave, ki si že dolgo prizadeva, naj bi Soče ne oskrunili.

Zbrali so se nekega večera in odpeljali k njemu v Vrsnik, kamor prihaja na počitek. Bili so kobariški pevci, ki lepote Soče še posebej poznajo, saj gre pesem o njej že stoletja iz roda v rod. Hoteli so mu pokazati, da tudi preprosti ljudje čutijo z njim. Kakor da bi jih pričakoval, je ta večer sedel pri oknu. Z ženo sta nekaj pisala.

Podoknica ubranih glasov ga je vrgla na noge. Odprl je okno in obstal kakor že tolikokrat zamaknjen v gore okoli Vrsnika. In zapeli so mu tako ljubo »Soči«. Presenečen in ginjen do solz jih je povabil v kamro in nekaj časa sam ni vedel kaj bi. Pesmi so se vrstile in odvezale jezike. Beseda je stekla o Kaninu, o Soči, ki je v teh krajih že nekaj simbol slovenstva. Za kobariške pevce je bil to prijeten večer, doživet v pesmi in besedi. Za dr. Avčina pa eno od zelo redkih priznanj za vse, kar je za te kraje storil in še skuša storiti. Sam pravi, naj mu bo poslednja pesem peta v prelepi Trenti.

Miran Mihelič, Bovec

KOMU BO ZADNIJKRAT ZAZVONIL ZVON IZ TRENTARSKEGA ŽELEZA?

Sodobno življenje zahteva od družbe, da s predpisi zagotovi delavcu v gostinstvu varno in dostojno delo, turistu in planincu pa hotel oz. kočjo s primerno urejenimi sanitarijami, higiensko kuhinjo, z ogrevanjem itd. Podjetje, ki ima dovolj denarja, bo hotel, ki ima sicer dober obisk, popravilo gotovo v roku, ki ga je zahtevala inšpekcijska služba. Kadar inšpekcija to zahteva od planinskega društva, se zgodi, da društvo predpisa ne more izpolniti. Objekt inšpekcija zapre in potem se propadanje nadaljuje s še večjo naglico. Tako se je zgodilo tudi z Mangartsko kočjo, ki je bila tod važna planinska postojanka. Niman namena tega opisovati, saj to bistveno ne vpliva na življenjske okoliščine ljudi, ki živijo pod vrhovi, le planincev bo na ta način tod manj.

Trentarjem še opevamo njihovo prelepo dolino in bistro Sočo tako, da verjamejo to že tisti, ki so si kruh morali poiskati drugod. Zdaj delajo iz vedno večjega števila opuščenih hlevov in domačij weekende. Zakaj so Trentarji odšli in še odhajajo, je jasno.

Včasih so rekli, da se od vode, zraka in ljubezni ne da živeti. Pa ni res tako! V Trenti, ki bi morala kot turistični kraj dati kruh mnogo več prebivalcem, kot jih je bilo tod pred to generacijo, ne pa sedaj, ko jih je le še peščica, bi morali izkazati nekaj te ljubezni, ki ji pravimo tudi domovinska ljubezen. Spomladi, ko se narava tod prebuja, je zares užitek za tistega državljana-turista, ki je prišel sem prvič. Če ga ne boli pri srcu, ko vidi, da vas izumira, se lahko povsem sprost.

Naša rodna zemlja je tam, kjer se rojevajo naši ljudje. Če iz vasi mladina odide, potem ljudje tod samo še umirajo. Bavšćica-Bavšća je dokaz za to.

Zakaj te tožbe? V Trenti se bojijo, da bo inšpekcijska služba zaprla edini hotel, ki je sicer zaradi manjkajoče centralne kurjave odprt samo v letni sezoni. »Pa vendar nekaj je,« pravijo dekleta, ki so tukaj zaposlena. »Ali bomo šle potlej za gozdarje?« Hotel in dependanse – bivše italijanske kasarne bi z ureditvijo sanitarij in centralne kurjave skupaj dale 200 ležišč. Glede obiska turistov in planincev v tej izjemno lepi dolini ni kaj govoriti, saj je pri nas zacvetel turizem že v manj zanimivih in znanih krajih (kmetje ga niso sami financirali).

Dr. Kugyju smo postavili za njegove zasluge spomenik. Verjetno zadnjemu Trentarju ne bo nihče izkazal te časti!

Upajmo, da tega tudi ne bo treba nikoli.

V Trenti se je po vojni začel turizem kar ugodno razvijati, potem pa je začel zopet upadati. Ali je postala Trenta grša? Ali morda ljudje takšnih krajev več ne iščejo za svoj počitek?

Vedno, kadar v Trenti srečam domačina, mi je nerodno. Sram me je, kajti jaz si lahko privoščim počitek v njegovem kraju, njegova hčerka pa, ki bi peljala njegov rod naprej, je morala iti po svetu, ker ni dobila dela za vsakdanji kruh in s tem zaupanja v prihodnost. Všeč nam je Trenta, ker si v njej nabere moči za svoj jutrišnji dan, ker je to naša dežela – del naše domovine. Imejmo radi tudi ljudi v njej in to dokazimo tudi z dejanji.

Miran Mihelič, Bovec

UTRINKI S POMURJA

LADO BOŽIČ

omurje iz idrijskega zornega kota.

V rajni Avstriji nam je bilo Pomurje docela neznana dežela. Po krivdi tedanjih gospodarjev in tudi po lastni krivdi smo redko gledali čez domače planke, še redkejši so bili skoki čeznje, a vendar samo do Ljubljane. Le izjemoma smo prekoračili kranjske deželne ograde, čvrsto zabite pa so bile avstrijske meje cesarsko-ogrskega kraljestva. Pomurje je tedaj spadalo pod ogrsko krono, zato je bilo ločeno od ostalega slovenskega sveta, skoraj nedostopno.

Razpad podonavske monarhije je prinesel svobodo Pomurju, nam pa novega gospodarja z zahoda. Na našem severovzhodu se je zjasnilo, nam na jugozahodu pa črna pooblačilo. Spet smo bili ločeni za dolgo dobo.

Ko se je Pomurje vključilo v Jugoslavijo, so se nekaterim našim ljudem že odprla vrata tudi v ta slovenski predel.

Prvi idrijski rojak, ki je storil tak korak, je bil Jožef Zazula, planinec in popotnik. O tej ahasovski duši bomo še govorili in pisali. Rodil se je v Idriji pred več kot sto leti. Bil je davčni uradnik in v svojih srednjih letih že upokojenec. Služboval je v Škofiji Loki, Logatcu, Stični, Vipavi, Ljubljani in Idriji. Ko je obesil službo na klin, se je ves posvetil potovanjem, hribom, goram in o njih veliko pisal. Ko se je poslovil od rojstnega kraja, se je končno ustalil v Prevaljah na Koroškem.

Kot prvi Idrijčan je v letih 1926 in 1927 prepotoval Prekmurje in Medjimurje. O tem vandranju je napisal ob svoji šestdesetletnici daljši prispevek z naslovom: »Štirideset let z nahrbtnikom,« ki je izhajal v Planinskem vestniku leta 1932. Prekmurju je namenil tele besede: »Poleg pravih gora sem v letih 1926 in 1927 prepotoval tudi vse Prekmurje in Medjimurje. Po goricah, hribih (in ravninah) sem imel toliko pristne planinske zabave, da te lepe kraje priporočam vsakemu. Razen v ravnini naj hodi vsakdo peš, kakor sem i jaz potoval, ko nisem spustil vasice in sem z zanimanjem opazoval lepe hiše, krasne panorame (Kapela pri Radgoni, Štrigova, Grlici), žvepleni vrelec, petrolejsko vrtnanje in umno obdelano zemljo. Onih dni nikoli ne pozabim.«

To je bil z naše strani prvi pozdrav, prva iskrena beseda namenjena Prekmurju. Pred petdesetimi leti. Prvi naš popotnik je odprl vrata naslednjim. V tridesetih letih so učitelji gradili most med našim zahodom in pomurskim vzhodom. Pod silo razmer so

EKSTREMNO SMUČANJE, NOVA OBLIKA ALPINIZMA

Poročali smo že nekaj let o divjih spustih po stenah in ozebnikih, kjer je še danes naporen in tvegan za alpinista vzpon s cepinom in z derezami, o Saudanu, Holzerju in o drugih, ki ta dva protagonista v takem smučanju posnemajo. Tudi ime Patrick Vallençant ni povsem novo, pomeni pa v Zahodnih Alpah smučarja, ki mu noben spust ni prestrm, prezahteven. Ker je ekstremno smučanje zdaj že pojem, je prav, če iz Les Montagnes 1974/1 v kratkem posnamemo, kako gleda na ta šport Vallençant. O njegovem spustu po Couturierovem ozebniku je bilo v časopisih precej polemike in Vallençant si prizadeva, da bi stvari razjasnil, češ da ljudje pojav slabo poznajo in so zato obsojeni na napačno informiranje. Predvsem sodijo nasprotniki ekstremnega smučanja, da je le za izbrane nadjudi, supermane, ki imajo trdno glavo in nobenega strahu pred vrtočlaviimi prepadi, nad katerimi drve s podaljšanimi stopali. To ni več res, pravi Patrick, saj je v Avstriji, v Nemčiji, v Franciji, v Kanadi in na Japonskem vsako leto več pristašev takega smučanja in pri tem še ni bilo nesreč.

Sestop z vrha je večji del dolgočasna formalnost, ekstremni smučarji pa jo naredijo prijetno in mikavno. Ekstremno smučanje je le nova oblika alpinizma, ne več, ne manj. Začel je smučati tako kot drugi – v Val d'Isère, si pridobil takšno tehniko, da je znal oceniti, kaj se da narediti zunaj smučarske proge. Presmučal je kak kratek ozebnik ali celo steno Bellavarde. Kot alpinist se ni poskušal, goro je komaj poznal. Šele l. 1969 je prišel v Vallée Blancke kot smučarski demonstrator. Gore so ga zamikale in poleti istega leta je že postal vodniški aspirant. Pozimi leta 1970 je v Saint-Martinu de Belleville že vozil po nevarnih ozebnikih in skakal čez 10 do 12 m visoke pragove.

L. 1971 je postavil svoj šotor pod severno steno Grand Casse. Štiri dni je raziskoval

prosvetni delavci zapuščali rodno zemljo in s culo v roki, s trebuhom za kruhom odhajali čez mejo v obljubljeni deželo. Številne je sprejelo Prekmurje. Nekateri, ker bodisi niso mogli dobiti kruha drugje v Sloveniji, drugi, ker so jih tja pošiljali strankarski režimi, ki so vladali v Beogradu in Ljubljani. V Prekmurju so se znašli pristaši te ali one stranke, tudi nestrancarji, neljube duše temu ali onemu režimu. Pošiljali so jih v kazensko kolonijo, za kakršno je tedaj veljalo Prekmurje. Med »kaznjenci« so bili najštevilnejši prav prosvetni delavci.

Kar poštena desetina Idrijčanov se je sčasoma nabrala v Pomurju. Za krajši ali daljši čas so prihajali. Tako kot jim je bila sreča mila. Mnogi med njimi so se vključili v tamkajšnje življenje in skupaj z domačini orali širo ravninsko ledino. Nekateri napredni učitelji so pustili v Prekmurju globoke sledove svojega dela in spomini nanje so še danes živi. Med take kulturne delavce spadata predvsem Poldka Kosova in Zmago Krašna.

Nova madžarska okupacija Pomurja je pometla tudi z našimi ljudmi.

Po vojni smo bili osvobodeni Idrijčani s Primorci in tudi Prekmurci. Končno smo se znašli pod skupno streho in znotraj istih meja so odpadle ovire za spoznavanje in zблиževanje. Ena in druga vrata so bila odprta. Vendar pa je poteklo od osvoboditve že vrsto let. Prekmurje nam je ostalo še vedno bolj pojem kot stvarnost. Eni in drugi se ubadamo s svojo razvitostjo in nerazvitostjo. To nas zaposluje in zadržuje na domačih tleh. Težka preteklost nam je zapustila sledove, ki tudi iz naših glav in navad le počasi izginjajo. Ti ostanki nam še vedno pogosto raje obračajo poglede proti zahodu kot proti vzhodu. Nič presenetljivega ni ugotovitev, da so nam Videm, Čedad, Benetke, da o bližnjih italijanskih mestih ne govorim, bolj poznani, bolj privlačni pa tudi hitreje dostopni kot mnogi deli naše svobodne dežele, med njimi Pomurje. Upajmo, da se bo to s časom le obrnilo.

Naše predstave o Pomurju so zelo meglene, skromne. Tudi idrijskih povojnih »ambasadtorjev« je bilo v Pomurju do današnjih dni zelo malo. To velja tudi za drugo stran. V nečem pa je ta le na boljšem. Mi nismo mogli poslati v Pomurje nobenega strokovnjaka s kateregakoli področja, ker jih sami nismo imeli, oni pa so nas zalagali z dimnikarsko delovno silo. Brez njih bi svoje dimnikarsko neznanje lahko drago plačali. Našo čast pa je vendarle rešil mož, ki je sicer prišel v Pomurje in v njegovo središče že v visoki starosti, pa je tu našel svoj drugi dom in tudi pagnal korenine. Njegova živlost in delavnost sta mu to omogočili.

Franc Hrvat, idrijski rudar, predvojni emigrant, železniški progovni delavec, ljubitelj slovenskih gora še iz mladih let, se je v Pomurju vključil v vrste domačinov, ki so prebujali planinsko zavest tudi v tej ravninski pokrajini z nizkimi hribočki in drugim odkrivali lepote pomurskega sveta. To delo ga je osrečevalo in ohranjalo. Prav do

to pobočje, plezal gor in dol, se privajal na strmino in iskal najprimernejšo smučino. Sto metrov od njega je bil italijanski ozebnik, zelo zasnežen skoraj do vrha. Z vrha ga zaradi visokega praga ni mogel načeti; potem pa mu je šlo vse posreči, tudi strah ga ni bilo, prevevalo ga je le navdušenje nad storitvijo. Začutil je, da bo na ta način zmagal vsako strmino, če se ji bo v duhu privadil in se na njej počutil kot doma. Mesec za tem se je konec junija iz Chamonixa napotil pod severno steno Tour Ronde, smuča sta mu nosila prijatelja. Nekaj časa so smučali navezani, potem je nadaljeval sam. Oba spusta sta mu dala občutek za opremo in izkušnje glede koncentracije in ocenitve strmin.

L. 1972 je v Chamonixu opravljal diplomu državnega smučkega vaditelja. Nesreča ga je prikovala na posteljo za mesec dni. Ker po ozdravitvi še ni mogel nastopiti službe, je prečil Alpe od Nizze do Saint Moritza in pri tem presmučal severno steno Bellecôte po Gros Glacier. Stena je visoka 1500 m, 100 do 150 m pod vrhom nagnjena 50°, v sredi 45°, v vznožju pa se ublaži na 40°. Vallencant je vstopil v steno prejšnji dan, v njej bivakiral, zgodaj zjutraj prišel na vrh in se pred opoldnevom spustil s smučmi v sveže zasneženo strmino. (Kdor ve, kaj je strmina 50–40°, si lahko misli, kaj pomeni tak smuk. Tudi slike so fantastične.)

Konec junija 1972 je vstopil v severo-vzhodno steno Courtes, ki ima ves čas nagib 47°. Couturierov ozebnik ga je pri prvem poizkusu odbil, preveč je namedlo novega snega. Pač pa je drugič presmučal ozebnik Y v Argentiére.

Pozimi 1972–73 je prišel do zasnove in zamisli, kako bi naj zaživela »smučarska šola za ozebnike«. Spoznal je nekaj smučarjev, ki so bili sposobni za to in so uživali v smučanju zunaj množičnih prog. Junija 1973 je opravljal vodniški staž in se s prijateljem Joëlom Coqueugnotom mnogo pogovarjal o »etiki ekstremnega smučanja«. To je alpinizem druge dimenzije, je ugotovil ob dejstvu, da se je v dveh urah spustil po Whymperjevem ozebniku. Couturierov ozebnik je prišel na vrsto konec julija. Po njem

zadnjih dni je stal v vrstah organizatorjev planinskega in turističnega življenja v Pomurju in za njim so ostali lepi, hvaležni spomini. Naj mi ne zameri, če se mu šele po njegovi smrti oddolžim za lepo misel, s katero me je bil počastil že kot častitljiv, a še vedno živahen starček. Njegovemu spominu posvečam te vrstice, ki govorijo o njegovi drugi domovini, o njegovem in našem Pomurju.

V Pomurje sem stopil, še preden sem naletel na spodbudne besede rojaka Zazula o Prekmurju in še preden sem odkril, da živi v njegovi sredini drug rojak, ki je vložil mnogo svojega dela v načrtovanje Pomurske poti. Prav ta pa me je spodbudila k odločitvi, da prehodim Pomursko deželo, ki je nisem prav nič poznal.

Odskočna deska za »Pomursko pot« mi je bil vrt predsednika planinskega društva. Pred menoj so bili zahodni obronki pomurskega sveta. Goričko je bilo v tem času vročega poletja prazno, dom na Goričkem zaprt. Zaradi tega sem pač moral obrniti na zahod. Začel sem pešati po prašnih pomurskih poteh. Od točke do točke, kakor mi je velevala marš-ruta. Kolovratil sem po svoje in po sprotih navodilih mimo-idočih domačinov. Markacij ni bilo. Le tu in tam me je sramežljivo pozdravila kaka skromna in plaha, kot da ne spada v ta svet in je tu le bolj kot redka zanimivost kot pa nujna potreba popotniku. Zavedal sem se, da so pomurski rodoljubi razgrnili s Pomursko potjo pred prijatelje sveta ob Dravi in Muri vse lepota svoje domače srenje. To so številne prirodne, zgodovinske in kulturne zanimivosti. Pomurska »transverzala« me je takoj pritegnila in navezala nase. Prilagodil sem se ji in bil konec koncev celo hvaležen planincem, da poti niso pobarvali in premazali z belo rdečo barvo. Kaj bi z markacijo in kačipoti! Samo vanje bi neprestano buljil in za njimi brskal. Tako pa mi je ostal pogled prost in zanimanje za okolico svobodno. Nič strašnega ni bilo, če sem zaradi take »pomanjkljivosti« poti napravil tu in tam kakšen korak več. Pogled mi je živahno iskal sem in tja, pozornost na svet in življenje se mi je zaostila, srečanja z ljudmi so bila pogostejša, razgovori živahnejši in temeljitejši. Srečanje in razgovori z ljudmi! To mi je bilo in mi je še vedno osnovno gibalno mojih križarjenj po svetu in domovini. Tako mi je ta pot postala pot na nekaki višji ravni: pot in srečanja, bolj srečanja kot pot.

Od veličastnega spomenika zmage, ki pomeni tudi izhodišče poti po Pomurju, sem krenil k zgodovinski znamenitosti, do romanske rotunde, cerkvice iz leta 1366, ki se skromno stiska v naselju Selo na Goričkem. V njej sem naletel na cerkovnika, ki mi je razložil freske in me nato še potegnil v svojo zanimivo panonsko bajto. Tu mi je bil prvi dejanski stik s pomurskim človekom, z njegovim življenjem in okoljem. Tu so se mi izoblikovali prvi vtisi o dotlej nepoznani pokrajini in njenem človeku. Počasi se je jela umikati podoba iz knjig. Pred menoj je končno stalo Pomurje z vsemi sončnimi

sta prišla z istim prijateljem na vrh proti večeru in »testirala« nekaj zavojev. Zjutraj je snežilo tako hudo, da s spustom ni bilo nič. Po dveh mu je prijatelj Anselme Baud telefoniral: »Ali veš, Serge Cachat je presmučal Couturiera?« Rekel sem: »Prav, a gre zato, kako je to storil.« In sta se v nedeljo povzpela po Couturierovem ozebniku, prišla na vrh v treh urah in ga skoraj v ravni črti presmučala, da bi ga lepše skoraj ne bilo možno. Ker je izgubil baterije svoje kamere, ni mogel filmati, posnel pa je več diapozitivov.

Po vseh teh in mnogih drugih ekstremnih smukih sklepa Vallençant: »Dober smučar, ki se naveliča umetnih in zgajenih prog ali ki mu začno iti na jetra koli neštevitih vrate, naj preskusi, kaj mu omogoča njegova tehnika. Odpira mu pot v gore po težkih ozebnikih navzgor in po napetih smukih navzdol. Z njimi bodo smučarji tehnično rasli, se oblikovali in si omogočili fantastično težke in lepe ture. Nikogar ne silim, naj smuča po strminah s 55°. Kaj takega pride v poštev le v izjemnih okoliščinah. Obogatitev današnjega smučanja pa so spusti po ozebnikih in grapah s 40° do 45° nagiba. Skoraj vsak smučarski center jih ima v svoji bližini. Kar se tiče varnosti pri takem smučanju – sem pripravljen razpravljati.«

T. O.

NOVA SMER V EL CAPITANU

H. Burton, C. Nelson in C. Porter so v 9 dneh zlezli leta 1973 novo smer v Capitanu, ki je po zaslugi naših najboljših navez zdaj tudi – vsaj malo – naša gora. Smer teče med »Jutranjo zarjo« in steno Severne Amerike (»La Lumière du matin et la paroi de l'Amerique du Nord«, pravijo v Les Montagnes 1974/1).

V Josemitih so »zagledale beli dan« nove tendence, ki pomenijo preobrat, če pomislimo na rožljanje kovinskih pripomočkov, s katerimi se ovešajo josemitski gadje. Pišejo:

in senčnatimi stranmi svoje biti. Nad vsem pa je zmagala podoba njegove bleščeče lepote, njegovega napredujočega življenja.

S prvimi vtisi pod kožo sem stopil na trdo, prašno cesto. Koračil sem skozi Vučjo gomilo in s skromnih obronkov Goriškega spet drsel v ravnino, da bi se naslednjega dne zakadil na zahodno plat Pomurja, proti Slovenskim goricam in delu Prlekije.

Nared sem bil že v ranem jutru. Pred menoj je bila ravan proti Tišini. Skozi naselje Romov bi bil moral. Ko pa sem se v prividih videl sredi starih in mladih, vsiljivo prijaznih temnopoltih ljudi in poslušal njihove vzklike: daj mi dinar, daj mi to, daj mi ono, in ko se mi je zdelo, da mi vlečejo z ramen nahrbtnik in segajo po vsem, sem se odločil, da se izognem tej zanimivosti Pomurja. Skočil sem v avtobus, ki je bil namenjen proti zahodu.

V vasico Tišino sem vstopil rano zjutraj. Znašel sem se pred znamenitim renesančnim nagrobnim spomenikom iz leta 1606 in v lepem parku z bogatim rastlinjem in mogočnimi drevesi. Kmalu za tem sem že skočil v kopalno kad v Radencih in se nacejal s slatino prav ob njenem vrelcu. Prijazna receptorka mi je poklonila več barvastih razglednic zdravilišča. Zakaj taka velikodušnost nisem mogel pogruntati. Za redko pozornost take ali drugačne narave pa moram biti samo globoko hvaležen. V Radencih je bilo zaenkrat konec vožnje, ne pa še asfaltne ceste, ki me je spremljala do Kapele. Ob cerkvi se mi je odprl mikaven razgled po Slovenskih goricah in Pomurju. Ko sem se razgledoval, sem stal prav na tistem mestu kot rajak pred petdesetimi leti. Kako čudovit razgled s komaj 304 m višine nad morjem, kar je za trideset metrov pod nadmorsko višino našega domačega kotla. Kraj se v novjšem času ponaša tudi z mogočno moderno vinsko kletjo. Postala je tudi nekaj njegov simbol. Videla pa sem le njeno zunanje lice.

Naprej sem jo ubiral po stezah in kolovozih med vinogradi, razpetimi po valovitem gričevju, mimo zidanic in kmečkih bajt. Že sem dospel na Janžev vrh, v nekako središče obsežnega vinogradniškega posestva. Zato so mu planinci po pravici vtisnili v svoj žig grozd. Stopil sem v hišo, ki je bila na zunaj podobna navadni kmečki hiši. V njej pa sem odkril otroški vrtec, namenjen drobižu kmečkih delavcev na posestvu. Prva ustanova te vrste, ki sem jo srečal v kmečko delavskem okolju. Bila je nedelja, zato otrok ni bilo v njem. Sprejela me je vzgojiteljica, mi postregla in razkazala prostore tega zavetišča najmlajših. Vse je bilo dokaj skromno, toda lično. Predvsem sta me navdušila red in snaga v domu. Vzgojiteljico sem s prihodom močno presenetil, saj obiska iz tako oddaljenega kraja seveda ni pričakovala. Ko sva se poslovljala, me je z nasmeškom in kar se le da diskretno pobarala po letih, ki jih nosim s seboj pod nahrbtnikom. No, številka je ni zmedla in še bolj je bila navdušena nad obiskom in nad mojim samotarskim švedranjem po tej mili slovenski deželi.

Kapitanov »Nos« sta Carson in Chauinard – večkrat smo ga že omenili – preplezala »brez kladi«. Zadovoljila sta se z zabitimi klini in z »nuts«. Prosto plezanje, čim bolj prosto je zadnja moda (sic!) v krajših smereh z ekstremno ekspozičijo in težavnostjo. »Mountain«, gotovo najboljša alpinistična revija, je v januarški številki 1974 objavila sijajne posnetke te »zadnje mode«.

Tudi ženske so se uveljavile v Yosemite. S. Hechtelova in B. Johnsonova sta preplezali Triple Direct (gl. PV 1974/2) v Capitanu, E. Hawkinsova pa je z možem zmogla steno »Severna Amerika«. Večji del smeri je preplezala kot prva, vrsto najtežjih mest te slavne smeri.

T. O.

31 DNI V STENI

Kje drugje, če ne v Ameriki, na Mount Hunter. Štirje Amerikanci D. Black, D. Carman, D. Rau in J. Waterman so v 31 dneh splezali prvenstveno smer po južni steni te proslule gore. Bilo je jeseni l. 1973. Julija istega leta pa so D. Jagerski, G. Markov in J. Wickwire, po imenu sodeč torej dva Slovana in en Anglosas, napravili v 12 dneh velikansko prečenje od Mont Quincy Adams po južnem grebenu gor, po zahodnem dol, po vzhodnem na Mont Fairweather – o tej gori smo v tej rubriki že poročali – po južnem grebenu pa spet sestopili. Vrh Fairweather dotlej še ni bil osvojen, ledeniški je bil tudi ves južni greben. Poročevalec pravi, da so prečenje opravili – v alpskem stilu.

Prvi vzpon so zapisali tudi v kroniko gore s kaj neprijaznim imenom – Devil's Thumb. Ch. Jones, G. Lowe in L. Tejada – Flores so po južni steni julija 1973 ta težko pristopni vrh. Severno stran štejejo za še hujši problem, ki čaka na svojega mojstra.

T. O.

Poldne je že bilo. Vročina je pritiskala k tlom vse živo stvarstvo in od nekje se je oglasil opoldanski zvon. Še malo sem se pehal po grebenih, se počasi spuščal in že sem stopil na asfalt, ki je v vročini kar puhtel. V najhujši sopolari sem se znašel sredi Gornje Radgone. V nedeljskem popoldnevu je pošteno dremala, saj ni bilo nikjer žive duše. Popoldansko samoto sem preganjal po mestu, si ogledal spomenik NOB, postal ob mostu čez Muro, gledal k sosedom in se končno dvignil še na sred-njeveški grad, da bi užival v razgledu po pokrajini ob široki reki. Ni me navdušil niti grad v razpadanju niti razgled, ki ga ni bilo na nobeno stran. Bujno divje rastlinje se je povzpelo že tako visoko, da čezanj ni bilo mogoče videti ničesar in na nobeno stran.

Naslednjega jutra sem moral proti Apačam. Steze ni bilo pa hajdi spet na štiriko-lesnega smrdljivca. Nisem se še dobro usedel v vozila, že mi je pogled drsel po širni apaški ravnini. Izstopiti sem moral. Sredi nepreglednih žitnih polj sem obstal nebo-gljen. Kam naprej? Vedel sem samo to, da moram proti Negovi. Začel sem poizve-dovati o Pomurski poti. V gostilni, v trgovini, na trgu pred cerkvijo in celo na kra-jevnem uradu, kjer je bila ravno zbrana vsa krajeva elita, mi niso o poti vedeli nič povedati. Stikali so glave, ugibali, se menili, mi svetovali to in ono, toda nič pravega. Edini so si bili le v tem, da je Njegova doli na jugu, to je onstran apaškega polja. Skilil sem preko pokrajine in zdelo se mi je, da v daljavi zaznavam rahle obrise bregov in grebenčkov Slovenskih goric. Onstran nekje naj bi bila Negova. Sredi te razdalje je nekje v polju skrito naselje ali zaselek ali samo ena hiša z imenom Plitvice. Tako sem se tolažil in se spustil na trnovo pot negotovosti.

Zagrizel sem se v izsušeno apaško zemljo, zavzemal sem polje za poljem, njivo za njivo. Hodil in drsal sem po stezah, po stezicah in po ledini. Moja borba z ravnino in z neusmiljenim soncem, ki se mi je posmehovalo, in otepanje s suhim in vročim zrakom je bila žilava. V potokih je curljalo od mene, vedno težje sem dihal. Obrisi Goric se niso in niso hoteli približati. Nikjer žive duše, nikjer prerokovanih Plitvic. Vse, kar sem nosil na sebi, je bilo že premočeno in se mi lepilo na kožo. Že bi se bil kmalu smilil sam sebi. Toda volja je bila še močna. Drugega mi tudi ni kazalo. Čeprav sem prehajal v stanje starega kljuseta, ki se z zadnjimi napori otepa nad-ležnega mrčesa, sem vztrajal. Zdelo se mi je, da je sonce obstalo in da se raduje nad mojo nesrečo. Kakor so na eni strani plahnele moči, se je na drugi vedno bolj oblikovala rešitev. Iz mrča in skozi meglene tančice zalitih oči so se vedno določneje prikazovali obrisi goric z rastjem. Apače so utonile za obzorjem, pred menoj se je oblikoval breg, v katerem je tekla cesta proti Mariboru. Še zadnji zalet in že sem se spotaknil in obležal v grmovju, ki me je počasi s svojim hladom spet spravilo k sebi.

STOLETNICA CAF

Francoski »Club Alpin« je bil ustanovljen 2. aprila 1874 v Parizu. Pravzaprav pozno, če pomislimo na Angleže (1857), na Avstrijce (1862), Švicarje (1863), Italijane (1863), Nemce (1869) in ne nazadnje na – Hrvate (1874). Dva razloga za francosko zakasnelost, pravi dr. Franz Grassler v »Der Bergsteiger« 1974/5, je treba navesti. Eden je bil celo tragičen, julija leta 1870 so namreč Nemci (Prusi) napovedali Francozom vojno in jo tudi dobili. Drugi pa je dvomljive vrednosti, češ da so Francozi potrebovali tuje zgleda v Alpah in se šele zaradi njih ozrli v Alpe pa zbudili svoj nacionalni ponos spričo angleških uspehov v francoskih Alpah. Lahko bi rekli, da je v 50 in 60 letih manjkalo »subjektivnih moči«, kajti težko bi dokazali, da so imeli Švicarji več mož-nosti. A tudi taka trditev bi bila zelo poenostavljena napol resnica. Francozi so o tem raje tiho in si najbrž mislijo: »Nikoli ni prepozno« ali pa: »Važno je, kaj smo do zdaj naredili, ne pa, kdaj smo se zbrali«.

Kakorkoli že, prvi vzpon na la Meije 1877 so oklicali za nacionalen dogodek, ki je dal peruti francoskemu alpinizmu. Res je tudi, da sta Edouard de Billy in Adolphe Jeane sklenila ustanoviti planinski klub. To je uresničil šele 2. aprila 1874 Abel Lemerrier. Komaj dva dni po ustanovitvi CAF se je smrtno ponesrečil njegov prvi predsednik Edouard de Billy, vendar se polet kluba zato ni ustavil, kajti že v prvem letu so se ustanovile tri sekcije s preko 1000 člani, naslednje leto pa so že izdali prvi letni zbornik. L. 1876 so opravili izpite prvi vodniki, leta 1877 je zrastle prvih pet koč.

Kako je s CAF danes, je znano, vendar je prav, če ponovimo glavne podatke o njem. Ima 100 sekcij s 57 000 člani in 130 kočami v Alpah, Pirenejih, Juri, Korziki in Atlasu. Njegova dejavnost je v glavnem takšna, kot jo poznamo pri vseh planinskih orga-nizacijah, posebnost CAF je izredno prizadevanje za uveljavljanje smučanja in speleo-

Z veseljem in še večjo radovednostjo sem se potegnil na cesto v upanju, da bom naletel na živo dušo ali pa na kako znamenje, ki me bo usmerilo in napotilo naprej. Nič živega se ni pojavilo, tudi zaželene markacije ne. Udaril sem jo proti zahodu in za ovinkom odkril samotnega cestarja. Napotil me je naprej po cesti do prve gostilne, nekaj kilometrov. Prekreval sem tudi te kilometre, v gostilni napolnil rezervoar s tekočim gorivom, trdega sploh ni bilo na razpolago in ponovno brusil pete v neznanu. Iz apaškega pekla sem preko grebena presedlal v drugi, nič boljši ščavniški pekeli. Ščavnica! Spet sem pobiral stopinje proti jugu po ravnini, ki ni bila nič podobna apaški. Tu ni bilo žitnih polj, pač pa travniki. Tu in tam je stal kak topol ali jelša, med njimi pa se je plazila ozka struga stoječe ali leno tekoče Ščavnice. Sonce je še vedno parilo, na nebu ni bilo oblaka. Dolga hoja me je že pošteno zdelala. Srečno sem prešel mostiček čez Ščavnico, se obregnil ob samotno bajto, ki je bila tudi mlin, toda živega bitja nisem odkril. V senci sem izenačeval svojo notranjo in zunanjo toploto, zmanjševal krvni pritisk in porival srce iz grla spet na pravo mesto za rebri. Pred menoj je bil breg, po njem se je razrastel gozd. Kakšen gozd neki! Koračil sem po uhojeni stezi, ki je švigala sem in tja, dokler me ni vrgla na cesto s križiščem. Kažipot mi je kazal še vedno navzgor in me tolažil z daljavo dobrega poldruga kilometra. Stisnil sem zobe, potihoma zaklel, pritisnil še malo in že sem bil v Negovi. Razpadajoči grad, zaprta gostilna in cerkev. Neznansko žejo mi je pogasila in potolažila skromna trgovinica, ki je bila k sreči odprta. Še poklepetal sem z ljudmi, potem ko sem si navlažil jezik. Vas je znana po izkopaninah iz davnih časov, še bolj pa slavi po umetnem Negovskem jezeru pod vasjo. Pregradili so potok, ki se izliva v Ščavnico in si naredili jezero.

Iz vasi sem se počasi spuščal po cesti do jezera. Na njegovi gladini so me prav presenetili beli in rumeni lokvanji. Kopalcev ni bilo, čeprav je bil sila vroč dan. Tudi mene ni voda prav nič mikala. Oglasil sem se še v bližnjem mlinu, nato pa odracal dalje po cesti proti Ivanjem. Še zadnjih nekaj kilometrov sem bil pod vplivom sončnega žarčenja in delovanjem njegovih peg. Izpod nog se mi je kadil cestni prah, mi sedal na prepoteno kožo in silil v pljuča. Tako sem moral ta dan užiti prav vse dobro, ki jih trosi takšen poletni dan. Zazdelo se mi je, da se je sam bog sonca zarotil proti meni in da me hoče dotolči prav do tal. Ko sem še s skrajnimi ostanki moči pritisnil na plin in se mi je v glavi že spet začelo vrteti, sem se znašel na novem križišču, ob katerem je stalo zavetišče z iztegnjeno božjo roko. S širokim nahrbtnikom sem se komaj zrinil v gostilno in ga treščil na prvi stol. Zdelo se mi je, da sem še pravi čas rešil svojo oparjeno dušo in telo. Krčmarica je nemo strmela, a se tudi takoj znašla. In že je bilo pred menoj obilno kosilo. Pa kaj bi z njim! Z menoj vred je bil zdelan tudi tovariš želodec. Krčmarica ne bi bila prava samari-

logije. V začetku je CAF izdajal letni zbornik »Annuaire« in mesečnik »Bulletin mensuel«, leta 1905 pa je prvič izšla »La Montagne«. Danes izhaja štirikrat na leto »La Montagne et Alpinisme«, izdajata pa ga CAF in »Groupe de Haute Montagne«, ki sta po prvi svetovni vojni ustanovila Jacques de Lepiney in Paul Chevalier. Poleg teh dveh organizacij obstoji še »strešna« organizacija »Fédération Française de la Montagne« (FFM).

Z odpravami v Himalajo je CAF začel leta 1936, ko je Henri de Ségogne popeljal Francoze na Hidden Peak. Francozom gre zasluga, da so stopili prvi na vrh osem-tisočaka, na Annapurno. Za obema ekspedicijama je stal Lucien Devies, dolgoletni predsednik CAF, še danes svetovna avtoriteta. O dosežkih francoskega alpinizma in o pomembnih osebnostih, katerih dela odmevajo povsem svetu že nekaj desetletij, a posebej v zadnjih 30 letih, pa smo dovolj obveščeni, ne nazadnje po PV.

T. O.

100 LETNICA PZ HRVATSKE

O 100 letnici PZH je poročal bilten »Les Alpes« 1974/9 s poudarkom, da so Hrvatje kot deveti narod na zemlji ustanovili lastno planinsko organizacijo. Po kratkem orisu zgodovine HPD, PSH, HP in NP slede podatki o današnji organizaciji, o 72 PD, o proslavi 100 letnice, ki je bila priznana kot stoletnica jugoslovanskega planinstva. »V Jugoslaviji je danes več kot 500 društev in kakih 150 000 organiziranih planincev. Najlepše gore Jugoslavije pa pripadajo Alpam in Dinarskem gorstvu. Tu je kakih 300 planinskih koč in zavetišč«, ugotavlja nepodpisana notica, ki omenja v nadaljevanju tudi štiri himalajske in speleološke dosežke.

T. O.

tanka, če ne bi dalje ukrepala. Ko je ugotovila, koliko je ura, mi je do prihoda avtobusa ponudila počitek v postrešni tujski sobici. Ko mrtvak sem se zvalil na ležišče. Toda prišel sem iz dežja pod kap. Grelo in peklo je skozi strošno opeko in puhtelo od dimnika, ki ga je segrevala gostitniška kuhinja. Na vem, če sem že kdaj v življenju visel tako na nitki. Zahvalil sem se za kosilo, seveda sem ga preje plačal in se pognal v avtobus, ki me je po nekaj kilometrih odložil v Vidmu ob Ščavnici. Nov kraj in lepa okolica sta mi vlila novih moči. Volje pa še nisem imel toliko, da bi si ogledal drugo umetno jezero v ščavniški dolini. Po gosposko sem spal v domu elektrogospodarstva, kjer sem se tudi pošteno opral.

Za kratko poletno nočjo je sinil nov dan. Že jutro je bilo silno soparno in živo srebro je rinilo vedno više. Že pred dnevi je prekoračilo trideset stopinj, sedaj pa je rinilo proti štiridesetim. Očitno je bilo, da bo vremenski prevrat. Vse to mi je vedno bolj poplesavalo pred očmi in sililo k odločitvi, da se pravočasno umaknem iz nesmiselnega boja z naravo. Odločitev je dozorela na najvišji točki Prlekije, na 351 m visoki Gomili, na lepem in vse Slovenske gorice obvladujočem vrhu. Še na razgledni stolp sem se pomuljal, se naučil razgledov, kolikor jih je dopuščal gost in nič kaj prijetnega obetajoči mrč. Nato sem v hiši ob stolpu pomagal iskati žig. Vse staro in mlado, je brskalo za njim. Z žigom je prišla na dan tudi nedotaknjena vpisna knjiga. Imel sem torej čast, da sem se vanjo vpisal pod zaporedno številko ena. Nato sem pod jablano vdano čakal na opoldansko uro, ko je imel prisopihati lokalni bus iz Ptuja. Ta čas sem vrgel dinar, padel je v številko navzgor, in odločil sem se: Gremo v zaledje, trobimo umik! V domače zaledje, v gozdove, v hlad ob Idrijci in Belci. Ko je sonce stalo v zenitu, sem se porinil v avtobus, ki me je edinega potnika potegnil do Ptuja, kjer sem se presedel v drugega in oddrčal proti Ljubljani, nato pa še s tretjim v idrijsko kotlino.

Cez dan ali dva so se uresničile zle slutnje. Segreti obroč julijskega vremena je počil prav nad kraji, kjer sem se pehal. Sprostile so se vse zatajene prirodne sile in prizadejale veliko gmatno škodo. Pravi trenutek sem bil odnesel pete. Dolgoletne vremenske izkušnje so mi dale prav.

(Nadaljevanje v prih. št.)

ZAPUŠČENA GORA

META ROTOVNIK

ad tvojo glavo je Labod, tam je Severni venec... Ogenj spreminja votlino v toplo kamro. Čakava, da iz obzorja nad goro priplava mesec. Toda prej se iz doline dvigne megla in skrije divji svet pod Križevnikom.

Za Dobrina je vse novo, vsemu se čudi, ker pričakuje spet nekaj novega. Res ni vedel, kaj ga čaka. Gozd na začetku je bil prav tak, kot so gozdovi drugje, nekaj iglavcev in listavcev. Zame se začne resnični Križevnik šele v hudourniku. Po dveh letih me spet preseneti s svojo razgibanostjo in odprtostjo. Kot bi držal naravnost h kmetijam pod Strelovcem. Grafička se nežno prevesi v trave in se z njimi spušča k Savinji. Voda pa teče, kar naprej teče. Čisto rahlo, sonce jo je skoraj izpilo.

Iz hudournika stopiva v goščavo. Najraje bi jo pretekla, zakaj tam se groba zmešnja veje razredči v macesne. Vsi so visoki, mehko upognjeni v vejah. Kot da ne bi poznali viharjev, kot da ne bi rasli nad prepadom. Gosti šopi trav pod njimi se uporno plazijo do stene. To je življenje. Nikoli se ne ustavi. Če te pokrije skala, je še špranja svetlobe, dovolj za novo seme.

Tu je počivališče. Ko ležim na njem, drsijo skozme odmaknjeni vtisi s potovanj. Kaj vendar iščem? Poslušam tvoje besede in sem tako srečna v tem zelenem prepletanju vsega. Senca stene je dolga. Niti ptic ni. Spodaj pozvnanajo krave.

Kaj sem vendar iskala tako daleč? Široke reke in ocean. Kako je s tem nebom? Naenkrat se je megla spustila. Najina votlina je nad njo. Uideva iz ognjenega soja v temo. »Pazi na planike, pohodila jih boš.« Res bi jih kmalu pohodila.

»Poglej, Herkula, tam je Kačonosec in seveda Kača...»

Dobro je strmeti v zvezde, če poznaš njihova imena. Odkrivam risbe. Nebo je polno znamenj. Spominjajo me na pastirje v sternih travah ob ognju. Zakaj mora človek vse imenovati? Takoj, ko da stvari ime, mu pripada. Vseeno ostajajo zvezde zvezde. Nekaj iz starih bajk, nekaj, kar me tako spominja na dobre trenutke, na temo pod odejo.

Odpri otroške oči čakajo na trenutek, da se odpre votlina in steče reka vanjo. Čarobne besede jo spet zapro. Tako je z mojimi zvezdami.

»Mar hočeš na drugi breg?« me vpraša čolnar. Ne šali se z meglo. Med dolino in gorami je sama megla. Macesni na tistem bregu so kot drevesa na obali.

Ogenj se je spremenil v sončni zahod. Vrneva se. Pred spanjem morava še raziskati strop najine votline. Tako sipljeva svetlobo med kamnite črvičke in jim trgava kapljice s konic. Med njimi ždijo črni kupčki žuželk, in netopirji hodijo na ogled. Ogenj in dim jih prestrašita. Toda vrnejo se. To je njihov dom, midva sva pritepenca.

Lune še vedno ni. Vseeno je čas, da zaspiva. Oglaš se sova, megla se še igra. Dobrin se zvije v folijo. Komaj zaprem oči, se pojavi jutro. Čutim ga in moram vstati.

Sonca še ni. Počasi se odpraviva v steno.

Spet stari pritisk, neke okrog želodca. (Ta smer je lahka, samo začetek je malo težji, potem pa so same trave in poličke z macesni.) Toda lezla sem jo pred leti, z vrvjo. Zdaj sva brez vsega, jaz tudi brez izkušenj. Pozabila sem jih v dolgih iskanjih po oceanih in rekah učenosti. Nobene igre! Varujem Dobrina. Ničesar mu ne smem prizadejati. Spada med dobre ljudi.

V žlebu sva. Že začetek mi ponagaja. Skrivam se v ozke poči in mu prisluškujem.

Zdaj je pri meni. Lahko grem naprej. Naenkrat je vse tako strmo in krušljivo, skrito. Dobrin je pred mano. To mi pomaga. Odkrije mrtvo kavko in se nekaj pogovarja z njo. Zdaj me ta glas vodi naprej. Zlebo je za nama. Vem, da iz njega drži previs, potem še dolga poč in smeri je skoraj konec, tam so že macesni.

Previsek me je končno ustavil. Dobrin se mu srečno izmuzne. Ne morem. To je tako kot začaran krog. Ne morem iz njega. Moram, ne morem, odneham. »Grem na levo, veš, pravi sprehod bom imela.« To ga potolaži. Zdaj sva ločena. Ne vidiva se več.

Moje nedolžne travce izginjajo. Spoznam steno, ki nas je pred leti tako prevarala. Najdem naše stare kline. Groza. Kdaj se bom jaz bedak spametovala? Saj ne morem več nazaj, nič ni hujšega od suhih šopov trav v navpičnicah. Zadržim dih. Me lahko dih ustavi? Ne ne smem past. Kaj vse mislim. S kolena se nekako obdržim in zlezem do nečesa trdnega. Tresem se, toda to je življenje. Kličeš me, in ne morem ti odgovoriti. Moj glas je trs, vsa sem trs, počakaj me. Lahko ti odgovorim, že stojim.

ln potem je res lažje. Lahko te kličem. Zakaj mi ne odgovoriš? Je bila tista skala, razbila se je nekje spodaj, si bil to ti? Kličeš me, čakaš me. Nisem vedela, kako ljubim življenje. Kako močna svetloba je na vrhu. Sonce, če bi ga kar naprej sanjala, ga ne bi mogla bolj polno zavjeti v dlani kot zdaj, ko teče, brez konca teče.

Oprosti mi, da sem te spravila v to steno, utrujena od sveta.

Kako čudovito je imeti prijatelja,
kot zvezdna znamenja
kot trave polne življenja
kot nežne niti macesnov
kot to pot po zapuščeni planini.

PRVIČ V STENO - PA ŠE ŽENSKA POVRHU

SONJA HUTTER

ili smo trije v navezi. Trije pripravniki.

Zjutraj me je Mac neusmiljeno vrغل iz postelje in priprava na prvi vzpon se je pričela. Kako se obleči, kaj vzeti s seboj! Nihče mi tega ni še nikoli omenil. Odvisna sem od lastne volje in premisleka. Brez pestunje in nasvetov, počutila sem se tako samo in nemočno... ln tedaj se prebudita valja in samozaupanje. Bo že tako, da bo prav - ni vrag! ln res je bilo.

Skromen zajtrk in cigareta - oboje je imelo priokus po tremi. Ne po strahu pred borbo s steno, ampak po nestrpnosti pred dejanjem, v katerem je treba storiti nekaj novega, nekaj, kar je še tuje, pa čutiš in želiš, da bi postalo domače. Občutek neznanega, ki je pred teboj.

Stena in vstop. V teoriji ti dve besedi zvenita rutinirano - v praksi pa sta videti... preprosto zapeljivi. Že na prvem koraku se je naša junaška trojka seznanila z novim izrazom alpinistične umetnosti - zaplezali smo se. Zdel se mi je še kar nenevaren izraz; zaplezati se v II. stopnji ni tako strašna stvar.

Pravi vstop nas je privedel preko poličke do vznožja kaminov. Pleža je bila čudovita, občutek v skali še lepši. Ko ne gre več nikamor naprej, ko ugotoviš, »da si premajhen« in da ni več izhoda navzgor, je najbolje pomisliti: »Greš raje dol, moj dragi!« – in že si čez nerodno mesto.

Nenadoma se je stena pred osuplo trojico zaprla. Skrila je svojo skrivnost, skrila možnost prehoda. In vendar je možnost – toda ura je že dve. Z neizkušencem, kot sem jaz – ženska, se ne izplača tvegati (taki so pač alpinisti!). Zatorej – umik! Pot po kamnih nam je že znana, vendar težja. V srcu je razočaranje, razposajenost je minila – zalezli smo se vdrugič in časa ni več. Smeri ne poznamo in izkušnji še nimamo dovolj. Vaja pa je dobra. V kosti ti nažene spoštovanje pred steno. Naj bo smer še tako lahka, vedno z nekom, ki jo pozna! Na zadnji polički je varovanje pri prečenju skorajda simbolično. Kaj zdaj? Jaz si ne upam preko, pa čeprav sem oborožena s simboliko – naj gre Srečo! Tisto čaranje z varovanjem od zgoraj je bilo videti nevarno. Z vsakim Srečotovim previdnim gibom mi je rasel strah v kosteh. Izginila je samozavest, edino vprašanje, ki me je mučilo, je bilo: »Kako priti dol stoprocentno varno?« Ti procenti so bili krivi za dolgotrajno razglabljanje o mojem spustu. Motali so se po Srečotovi (spodaj) in Macovi (zgoraj) glavi, jaz pa sem zrla na mogočno skalovje, ki me je obdajalo in pretilo – »ni stotih procentov, samo tveganje in preudarnost sta propustnici za tvoj sestop«. In to je moji glavi (na sredji), pregnalo vse sanje o procentih. Koliko ljudi je že srečno prišlo dol, pa ti ne bi? Saj nisi tako zanič. Tveganje? Preudarnost? Ne, trma in malodušje sta spremljali mojo odločitev. Mac me je varoval od zgoraj in skala je pod mojimi rokami izgubljala svojo nadnaravno moč. In glej – na najtežjem mestu se je obup spremenil v navdušenje in veselje do plezanja. V petih minutah je bila odisejada pri kraju. Z žalostjo v srcu sem se poslovila od strmin, ki so mi prinesle samopozabe poln dan. Zaupanje v lastno moč je splahnelo in strah pred steno ni čisto izginil. Opravičila za to ni, za to čakam, kdaj se bom spet spoprijela s steno, da ji enkrat za vselej iztrgam skrivnost – kako priti na vrh...

SPOMINI NA BOGOMILA BRINŠKA

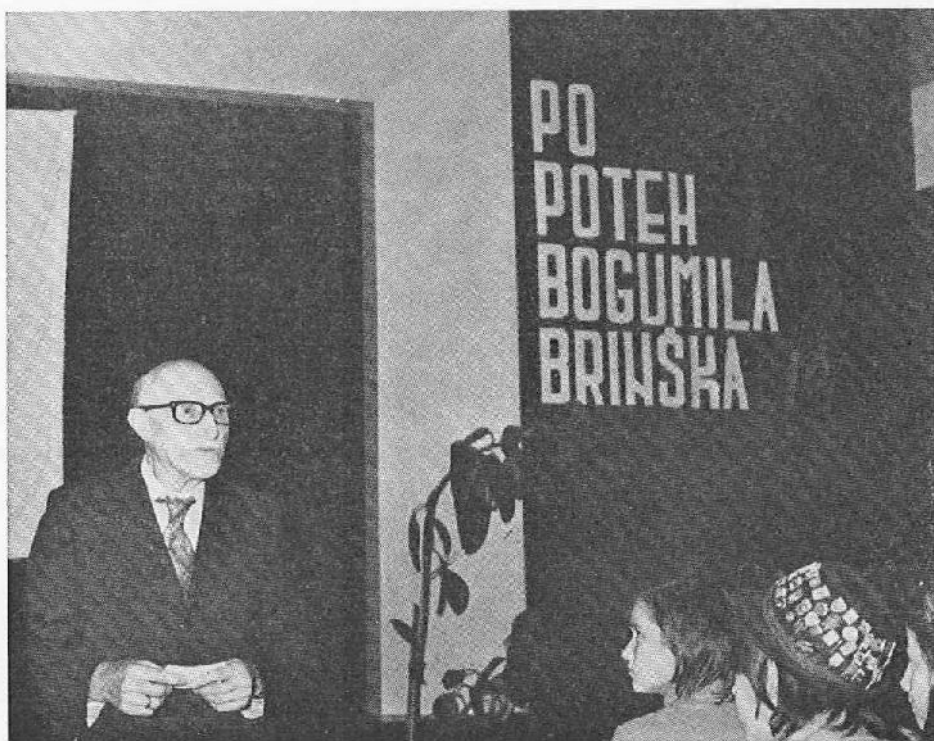
PAVEL KUNAUER

ani je minilo 64 let, odkar je vstopil v moje življenje Bogomil Brinšek – in izginil kakor meteor. In kakor ta nebesni žareči pojav je zapustil v meni neizbrisen spomin. L. 1910 je takratno Slovensko planinsko društvo priredilo razstavo planinskih slik, predvsem fotografij. Naša družba – moj nezpozabni brat Jože, bratranec Ivan Tavčar, Ivan Kovač, Ivan Michler in Albin Hrovatin se kar nismo mogli odtrgati od lepih fotografij naših gor. Presenetili so nas predvsem motivi, nepoznani motivi skritih, samotnih stranskih dolin, vrhov, viharikov ipd. Prijazen, nasmejan, tipičen Kraševac Bogomil Brinšek, avtor teh slik, se nam je predstavil, pojasnjeval motive in užgal z opisom samotne gorske pokrajine.

Pridobil je naša srca, priznali smo ga za vodnika. Jože in Ivan Tavčar sta postala njegova odlična učenca v fotografiji, mi pa smo mu zvesto sledili. Njegova soba je postala naše zbirališče. Sila preprosta je bila. Vojaška postelja, skromna omara, stol, velik umivalnik in peč, to je bilo vse. Nas pa je zanimal le njegov »umivalnik«, saj njegova soba je bila predvsem temnica, v umivalniku pa so imele prednost fotografske potrebščine, povečevalnik in vse drugo. V temi zbrani okoli vedno šega-vega tovariša smo strmeli v skledo z razvijalcem, kjer so se prikazovale slike gora, in vstajali so spomini na skupaj preživete dni tam gor, predvsem v Kamniških planinah in v podzemeljskih jamah. Povsod je vladala še samota – saj je pred I. vojno veljalo, da se »sezona« prične z začetkom poletja, in z njim tudi konča.

Tega pa Brinšek ni priznaval – in mi tudi ne. Gore so bile v vsakem času lepe in vabljive – le vrata koč so bila zaprta; pastirske in drvarske koč so bile naša prenočišča in pribežališča v mrazu in slabem vremenu. Brinšek pa je bil znan med drvčari, lovci in pastirji – in koč so mu bile odprte. Ravnali smo se po starih navadah in spoštovali smo tujo imovino. Kdo pa bi se tudi ubranil prirojeni prijaznosti, šegavosti, nasmešku in preprostosti Brinška, »gospoda v žametni obleki«, kakor so ga imenovali ljudje, ki so poznali moža v ponošeni gorski obleki, s težkim nahrbt-

Prof. Pavel Kunaver govori o B. Brinšku ob otvoritvi spominske razstave 23. XII. 1974 v Ilirski Bistrici, rodnem kraju B. Brinška

nikom, velikim fotografskim stojalom za fotoaparāt 10 × 15 cm in baterijo 9 do 12 kaset za plošče – in z večnim nasmeškom?

Tak nas je vodil. Poznal je vse stranske kote že itak samotnih gora. Večkrat nas je vodil po Repovem Kotu ali po Beli v Zeleniške špice. Pokazal nam je iz Kurje doline pot skozi naravni predor Kovaško luknjo na Kompotelo, v Kalce, po jarkih na Skuto – in kaj še vse! Ko smo nekoč po zahodni steni Planjave plezali proti grebenu, se je Brinšek oglašil globoko pod nami – in kmalu stal poleg nas nad severno steno Planjave – kot prvi je takrat preplezal sedaj po njem imenovani »Brinškov kamin« po sredi zahodne stene v višave.

Takrat še niso bile sobote proste. Vlaki so nas puščali še daleč od gora, in peš je bilo treba vso noč do njih, da smo ob sončnem vzhodu bili pri gozdni meji. Od večera do večera smo bili tudi do 18 ur na nogah. In če smo bili že utrujeni, je Brinšek vzel iz žepa orglice – ustno harmoniko, da smo ob pesmi pozabili na žuljave noge in trde ceste. Ob taki priložnosti je l. 1911 Brinšek navdušeno vzkliknil: »Pa smo le kakor iz drenal!« Tako se je naše družbice prijelo ime »drenovci«.

Jeseni so nas gore vabile s svojo barvitostjo in tistim mirom pred prihodom zime. Zima pa nas je očarala s svojo bleščečo lepoto in s povečanimi zahtevami. Drenovci smo posebno pogosto hodili na takrat še nepoznano zimsko Veliko planino in na Krvavec. Prišli smo v trdi zimi na Grintavec, Brano in Ojstrico. Poizkusili smo se s Triglavom in enkrat uspeli. Skoraj povsod je bil Brinšek zraven – če pa je manjkal, smo čutili, da manjka vodja, duša drenovcev.

Silno je bil močan. Po ozkih kaminih je zlahka gvozdil navzgor. Najmanjši oprimek mu je zadostoval, da se je potegnil navzgor. Na dveh, treh prstih, ne opiraje se na noge, sem ga videl vzdigniti se čez navpično skalo.

Neverjetno je bil vztrajen. Če je le malo kazalo, da se bodo megle razvlekale in se bo prikazal lep prizor, že nam je rekel: »Gospodje, kar naprej! Jaz bom počakal.« Odložil je nahrbtnik, pripravil fotoaparāt in zavil v nepremočljivo ponjavo ure in ure presedel na skali, na štoru, in pričakal sonce – ali pa se je brez uspeha, pa kljub temu dobre volje vrnil v dolino.

L. 1910 se je ustanovilo Društvo za raziskovanje jam – a brez mladine, sposobne za tako težko delo. Dr. Josip Cerk je postal tajnik, se takoj povezal z Brinškom, po njem

pa z nami, mladimi neučakanci. Če je bil dr. Cerak znanstveni vodja, smo videli v Brinšku našega tehničnega vodjo. Saj je bil Kraševac in je ves gorel za jame, za kraška brezna! Nam so odkazali še nedotaknjeno Dolenjsko – in ljudstvo je bilo treba šele pridobiti za pomoč, da bi nam pokazalo po gozdovih skrite vhode v globoko podzemlje. Toda pred 70–60 leti je tam še živelo prepričanje, da so ta brezna vhodi v skrivališča, kjer biva vrag ali vsaj mož z rdečo čepico, pa da hudič tu in tam iz brezen prihaja delat točo in podobne nadloge.

Kaj je plašne ljudi bolj prepričalo o nedolžnosti brezen, kakor če se je Brinšek kot prvi spustil po lestvicah ali vitlju v globino, in se čez čas prismejal na svetli dan! V vseh večjih brezni – Marjanščici, Golešički, Krviški okroglici, Žiglovici, Jeršičevem breznu in še in še – nam je Brinšek s svojo žilavostjo, humorjem in nasveti pomagal v težavah in naporih – pa še odlične slike iz podzemlja je prinašal s seboj.

Mladina nas je začela posnemati – Brinšek ji je postal pojem vztrajnosti pozimi in poleti v gorah, idealen jamar.

Po balkanski vojni je moral za več mesecev v Hercegovino, ker je bil kot častnik dodeljen nekemu dalmatinskemu polku. Tudi tam je neutrudno prehodil in prefotografiral to gorato deželo in po povratku hvalil čudovito gostoljubnost in poštenost Hercegovcev.

Potem pa je prišlo čudno in nenadno slovo. Ob izbruhu prve svetovne vojne sem tekkel v Šiško, kjer je Brinšek stanoval, ker sem slutil, da bo vpoklican. Našel sem ga že na cesti. Htel je kupiti pištolo – zadnjikrat sva se videla in stisnila roke. Tedaj sem ga – razen ob smrti dr. Cerka – prvič videl smrtno resnega...

Vojna se je razbesnela – in že dobra dva meseca nato je prišla žalostna novica, da je Brinšek nekje na srbski fronti padel. Način smrti priča o njegovi dobrodušnosti: Zlezel je iz strelskega jarka, se usedel na kup prsti in si začel zvijati cigareto – verjetno je mislil, da v vojaka s cigareto v ustih nihče ne bo meril... Pa ga je ostrostrelec vzel na muho in kroglja je predrla njegovo dobro srce. Ubila je dobrega človeka, smrtno pa je zadela tudi našo družbico, drenovce. Vojna nas je ponesla na vse strani, po njej pa se nismo več združili. Le Brinšek je vsakemu do danes ostal v čudovito lepem spominu, mnogim prvim skalašem pa vzor planinca.

ISKANJA V PLANINSKEM BRANJU ZA BRALNO ZNAČKO

META ROTOVNIK

Z prispevkov za bralno značko poskušam razviti in zaključiti razmišljanje Metke Mlinarič, Draga Ortana in Vlaste Šebjanič. Kot osnova nam služijo dela – odlomki iz Avčinove knjige – Kjer tišina šepeta, Kugyjevi – Iz življenja gornika, Delo, glasba in gore in Svetinova Stena.

Vsi so odkrili človeka z vrednotami, ki jih občudujejo. Ta človek ni klasični junak nekega dejanja, je pa središče pisateljevih misli in prizadevanj.

1. Človekova svoboda.

Konfliktno situacijo v odnosu plezalec–stena–ženska, rešujejo različno. Metka Mlinarič opazi Jugov citat o smislu stene kot duhovne razsežnosti, ki daje tudi drugemu odnosu – do ženske globljo vsebino. Tu se uresničuje samo v okvirih etičnega alpinizma. Pri manj pazljivem branju (mlajši bralci) te rešitve ne dojamejo. Steno vidijo kot edino možno vrednoto v plezalčevem življenju. Uspeh v steni je gibal njegovega življenja. Stena je nekaj oprijemljivega.

Človekova odločitev

Vse, kar nam nekaj pomeni, terja boj. Takoj, ko se odločimo za boj, nam je lažje. Tako je odločitev samo uvod v boj. To je tudi vir človekovega dozorevanja na duševni ravni. Za uresničevanje odločitve je potrebna energija. Ko odločitev upošteva telesno energijo, se možnost uspeha veča. Nikoli pa ni uspeh zagotovljen. V tej relativnosti se kaže človekova nemoč. Obenem pa ga to tveganje dela močnega.

2. Človekova dvojnost

V gorah človek odvrže krinko. Je odkrit. Tu se pojavi beseda beg, kot reševanje iz sveta, ki je človeku odtujen. Človek je tu brez krinke. Samo tak, ne več družbeni človek, lahko ustvari prijateljstvo na čisto človeški ravni. Na tej stopnji je možno tudi popolnejše zблиževanje z naravo. Plezalec jo lahko doživlja v celoti – v vseh drobnih odtenkih – zato je sposoben čutiti z njo (rešuje čmrlje, krmi kavke itd...). To ni beg pred resničnimi ljudmi. Ni iskanje neke popolne samote. Prav prijateljstvo na čisto človeški ravni je ena izmed najglobljih vrednot alpinizma. Kugy se je bal drhali na gorskih stezah. Trepetal je za poti. Svetina nam konkretno pokaže to »drhal«. Toda v čem je njena škodljivost? Nikakor ne v njeni množičnosti, ampak v njeni duševni okrnjenosti.

V določeni lestevici vsakdanjih dolžnosti (zahteva jih družbena sredina) je osvovitelj vrha (posebno najvišjega) kot lepa nova obleka več. Za to ni potrebno posebno čustvo. In zato je vseeno, kaj vržemo tam s sebe.

3. Človekova odtujenost od narave

To je v resnici odtujenost od njegovega najbolj človeškega bistva. Posledice so uničevanje lastnega življenjskega prostora. Nastaja bitje, ki ne spoštuje ničesar več. To vodi v vedno večji pohlep po zunanjem in v zanemarjanje notranjega sveta. Tragično je, da postaja to začarani krog vsakega dneva.

Naš materialni svet nenehno zahteva. Vsaka nova zadovoljitev je samo en člen manj v verigi zahtev. Njen konec ni odvisen od naglice zadovoljevanja, čeprav ves čas živimo v tem.

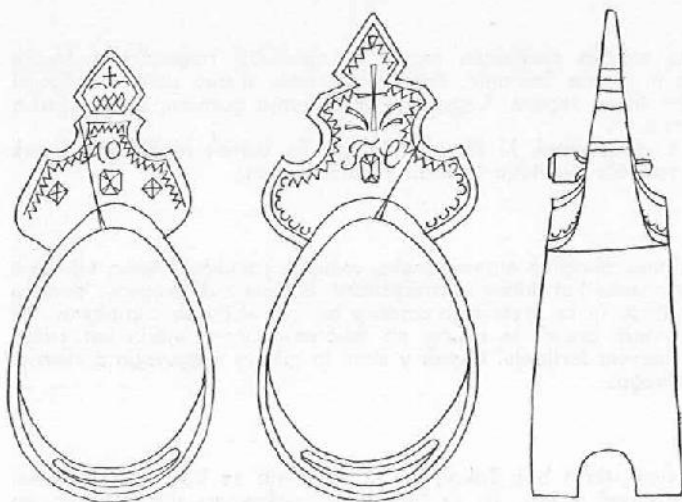
Ne mislim, da bi ohranili vse tako, kot je bilo, zato da bi hodili občudovat kmečko idilo. Toda vse, s čimer posegamo v naravo, bi moralo biti prilagojeno njej. Človek dela proti naravnemu redu. Vir zla je v tem, da človek nima več občutka za stvari okrog sebe. To je njegova ozkost, vsa neumnost uničevanja je iz tega. Pred leti so Amerikanci zgradili nekaj jezov na rekah Grand Colorada. Posledice so bile strašne. Naravni red ne prenese nasilja. Zunanja podoba pokrajine je bila čisto spremenjena. Čudovita navajska divjina je zgubila svojo prst, ki je tisočletja hranila ljudi. »Zakon minimuma zahteva ljubezen do zemlje in spoštovanje do nepogrešljive skupnosti živih bitij v prsti. Civilizacije, ki so jemale zemljo kot manjvredno, so izumrle. Narava je prst, iz katere raste človek!«

(David Brower, spremna beseda v knjigi Navajska divjina.)

Rešitve ne smemo jemati tako: »Ne maram se voziti v avtomobilu, ker onesnažuje zrak,« ampak: »Peljem se do poti, po kateri se hitreje vrnem k zemlji.«

Da bo človek tako mislil, se mora ustaviti v svojem prostoru in spet določiti vsaki stvari svoj prostor. Seveda najprej sebi.

Tu pa so vsi bralci predvsem zaneseni, goreče proti vsakemu poseganju v naravo. Občudujejo Franceta Avčina kot človeka, ki si drzne opozarjati in ki to zna.

BOROVSKI OVČJI KAMBI

VK 74

Iz stare planšarske kulture v Kranjski gori in okolici. Borovci – staro ime za prebivalce tega področja

Risal arh. Vlasta Kopač

DRUŠTVENE NOVICE

MEDDRUŠTVENI ODBOR PLANINSKIH DRUŠTEV OBČINE ŽALEC

Ideja o zblíževanju PD pri nas se je rodila že ob **Savinjski planinski poti**, kjer v odboru za to pot združeno sodelujejo vsa društva, ki so hotela sodelovati pri vzdrževanju poti. Organizacijski začetek poti je bil opravljen pri PD Zabukovica. Tako so društva marsikdaj porabila konec sestanka tudi za skupen dogovor akcij. Ena izmed takih je bila tudi prva skupna planinska šola. Ker pa odbor za **Savinjsko pot** nima teh kompetenc, se je rodila misel o meddruštvenem odboru PD v občini Zalec.

Uvodni razgovori so bili na sestanku dne 19. 9. 1974, ko je bil sprejet sklep, da se vsako leto organizira srečanje (zbor) planincev Spodnje Savinjske doline, vsako leto na drugi postojanki. Sklenjeno je bilo, da bo prvo srečanje planincev v Domu pod Reško planino pod pokroviteljstvom TTKS Zalec. Na to srečanje – zbor so vabljeni vsi planinci, obvezno pa vsako PD v občini Zalec pošlje 3 delegate. Ti delegati naj bi izpolnili sklep, da se ustanovi meddruštveni odbor planinskih društev v občini Zalec.

Prvo srečanje savinjskih planincev je bilo 29. 9. 1974 ob 9. uri v Domu pod Reško planino. Kljub slabemu vremenu se ga je udeležilo lepo število planincev, predstavniki TTKS Zalec in predstavnik jamarskega kluba Črni galeb iz Prebolda.

Po uvodnih formalnostih, ki sta jih opravila predsednik PD Prebold in sekretar TTKS Zalec tov. Adi Vidmajer, je sodelil referat »Aktualne naloge telesnokulturnih organizacij«. O pogojih ustanovitve in dela tega meddruštvenega odbora je podal nekaj uvodnih misli delovni predsednik. Med svojim izvajanjem je poudaril naloge PD in pogoje za izpolnjevanje teh ter možnosti ustanovitve MO (12. člen statuta PZS). Med drugim je dejal: »Vsekakor pa moram poudariti, da naše PD (Polzela) oziroma druga PD ne izstopajo iz savinjskega MDO niti ni ta ustanovitev kak nepotreben kamen spotike temu savinjskemu MDO. Združiti se želimo, da bi enotno nastopali na svojem občinskem območju. Morda bi ta MDO delegiral člana v MDO za to območje.«

Iz tega je razvidna osnovna misel združenja. Smo pač vsi pri eni TTKS Zalec, kjer imajo PD v vsaki komisiji po enega predstavnika. V skupščini (ustanovni) imajo društva (Prebold, Vransko-Tabor, Zabukovica, Zalec in Polzela) tri delegate (Marko Tone, PD Vransko-Tabor, Jezovnik Franc, PD Zabukovica, Božo Jordan,

PD Polzela, tudi delegat TTKS za RTKS) in enega člana v izvršilnem odboru (Jordan).

Tako je ta MDO ustanovljen. Imel je tudi že prvi delovni sestanek (10. 10. 1974 v obnovljenem Domu Svobode na Polzeli), kjer je obravnaval predvsem probleme vzgoje mladih in članov. Organiziral bo drugo skupno PŠ. Radi bi pripravili tečaj za varstvo narave in gorsko stražo, ker tega kadra tu zelo primanjkuje. Ta naj bo skupen, morda celo, kot je bilo predlagano za vsa PD savinjskega MDO.

Najvažnejše pa je uskladitev programa akcij in izletov, ki ga bodo dobila vsa naša PD, da se lahko udeleži vsak vsake akcije oziroma izleta na našem območju ne glede na to, kdo organizira.

Bilo je tudi sproženo vprašanje »planinskih vodnikov« (vodij izleta), ki nam jih zelo primanjkuje. Na zadnji seji KVIZ (15. 10. 1974, Ljubljana) je bila razprava tudi o tem profilu. Ta profil kadra se bo moral nekako pridobiti in izšolati, posebno za tista PD, ki nimajo MO. Ta »planinski vodnik« ni gorski vodnik (ta je iz vrst alpinistov), saj vodi le po nadelanih zaznamovanih poteh. Dela menda enako kot mladinski vodnik, samo da bi ta delal z odraslimi in manj z mladimi. Upamo, da bo KVIZ ta problem terena uspešno rešila.

Težava pri nas je tudi ta, da nobeno PD nima AO. Je nekaj samorastnikov, ki plezajo po steni Krvavice in morda v skalah Kamnika, niso pa šli preko osnovnih akcij AO. Tudi nekateri naši MV bi radi v vrste AO, moramo pa jih usmeriti v Šoštanj, Velenje ali v Celje. Skušali bomo tudi ta problem rešiti s skupnimi močmi. Naloga MDO bo tudi v večji množičnosti orientacijskih tekmovalni. Skušali bomo organizirati take, da bi aktivno poleg mladine vključili tudi starejše člane. Tekmovalne proge bi bile speljane tem ustrezno mimo zanimivih razgledišč in spomenikov NOB.

ing. Božo Jordan

ZBOR PIONIRJEV-PANINCEV V ZGORNJI ŠČAVNICI

V soboto, 19. 10. 1974, se je v Zg. Ščavnici zbralo 290 pionirjev planincev iz 12 OS, vključenih v MO PD Maribor-Matica.

Zbor je bil zaključna prireditev tekmovalna za najboljšo planinsko skupino v šolskem letu 1973/74.

V prepolni dvorani so podelili diplome in knjižne nagrade vsem sodelujočim skupinam, najboljšim trem pa še praktična darila in prvi skupini pokal.

Na zboru so podelili znake Pionir-planinca in znake za mladinske vodnike. Posebnost zbora je bila podelitev prehodnega cepina vodniku, ki je v pretekli sezoni vodil največ izletov. Letos ga je dobil Gorazd Krajnc.

Z izbranimi diapozitivi sta zbor popestrila mentorja Srečko Pungartnik in Gorazd Krajnc in prikazala delo skupin v preteklem letu.

Poleg številnih mentorjev so bili na zboru predstavniki PD Maribor-matica, namestnik ravnatelja gostujoče OŠ in načelnik MK PZS.

Po slovesni prireditvi so udeleženci na dvorišču novo zgrajene šole pekli kosanje in se igrali v lepem jesenskem vremenu.

F. Krpač

DIMEKOV MEMORIAL 74

V počastitev spomina na preminulega planinca mladinskega vodnika Mirka Baligača-Dimeka iz Beltincev je pododbor PD Murska Sobota-matica v Beltincih organiziral v sodelovanju z osrednjim mladinskim odsekom tradicionalni orientacijski pohod »Dimekov memorial 74«. Akcija, ki je bila v nedeljo 27. oktobra se je udeležilo okrog 60 mladih planincev, med njimi 33 tekmovalcev, ki so se v pionirski in mladinski konkurenci pomerili za Dimekov pokal.

Orientacijsko tekmovanje je poleg poznavanja orientacije obsegalo še preizkus znanja iz prve pomoči, poznavanja gorstev, varstva narave, zgodovine planinstva in zgodovine NOB v Prekmurju. Na vsa vprašanja so tričlanske ekipe pionirjev in mladincev odgovarjale v obliki testa. Nato je sledil štart in pot je mlade tekmovalce vodila med polji in travniki ter manjšimi gozdički proti Gančanom, kjer je padel narodni heroj Štefan Kovač-Marko. Pri njegovem spomeniku so se tekmovalci obrnili nazaj v smeri Beltincev, kjer je bil cilj pri domačiji Baligač. Tukaj je pravzaprav bilo tudi izhodišče tekmovalcev, saj se planinci iz Beltincev najraje zadržujejo prav v bližini te domačije, kjer je bil doma planinski entuziast v Pomurju Mirko Baligač-Dimek. Tu je tudi planinsko zavetišče in kontrolna točka Pomurske planinske poti.

Ob zaključku letošnjega srečanja v Dimekov spomin je bila razglasitev rezultatov. Pri pionirjih in mladincih so bili uspešni domačini – člani pododbora Beltinci. Rezultati:

Pionirji: 1. mesto pododbor Beltinci (Viktorija Slavic, Peter Gruškovnjak, Nada Slavic) skupno 152 točk;

Mladinci: 1. mesto pododbor Beltinci IV. (Silva Gruškovnjak, Marija Zver, Nada Rous) skupno 176 točk pred ekipo EŠC

M. Sobota I. (Igor Vitez, Danilo Tirš, Srečko Kavčič) skupno 153 točk in ekipo EŠC M. Sobota III. (Marija Kolarič, Cvetka Horvat) skupno 149 točk.

Vse ekipe so prejele spominske diplome, prvoplasirani ekipi pa tudi pokal PD Murska Sobota-matica.

M. Filutek

PO NOVI POTI NA KRN

24. maja 1975 bo poteklo 60 let, odkar se je odprla soška fronta, o kateri je naše glasilo v zadnjih 25 letih večkrat pisalo. Italijanska vojska je v glavnem preko Livškega sedla brez strela in odpora zasedla nekatere prve vasi ob Soči na Kobarškem in se po krajšem odmoru zagnala proti Krnu in krnskemu grebenom, še posebno proti sedlu Pretovč. Tu se je kolo prve začetne vojne sreče krepko zasukalo. Med drugim so začeli italijanski alpinisti na zahodni strani Krna sekati v živo skalo novo stezo po zahodnih stenah in policah. Po skrivni stezi naj bi se izbrana alpinistična enota neopazno pritihotapila pod vrh Krna in presenetila madžarske branilce. Res je italijanski poročnik Alberto Picco zavzel vrh Krna. Picco na čast so Italijani po prvi svetovni vojni pod vrhom Krna zgradili betonski bivač in mu dali ime »Rifugio tenente Alberto Picco« ali po naše bivač poročnika Alberta Picca. Ta betonski bivač je po zadnji vojni PD Nova Gorica predelalo v prijetno »Gomiščkovo zavetišče«, ki je že vrsto let oskrbovano.

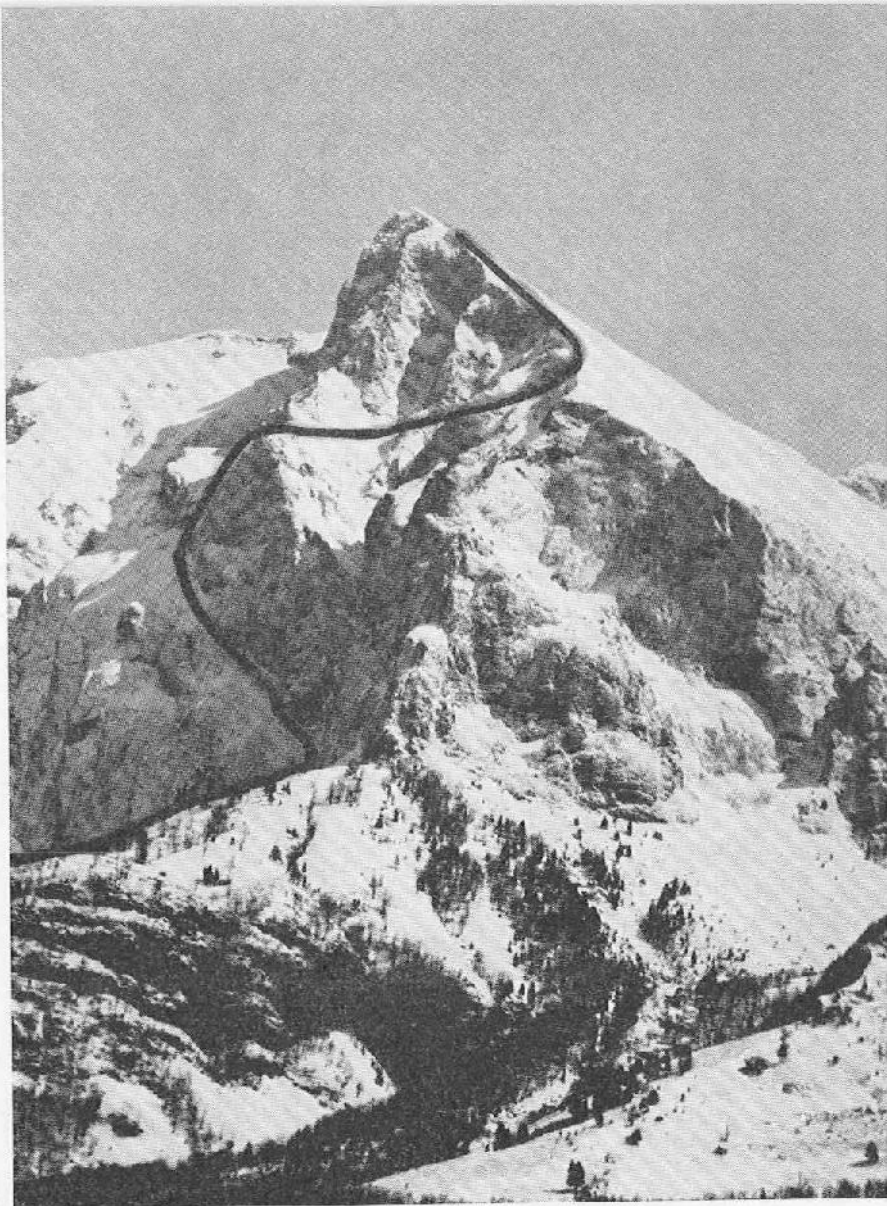
Tisto pred 60 leti nadelano vojaško pot po zahodnem ostenju Krna je v letu 1974 prizadavna skupina mladih drežniških planincev in alpinistov z velikim trudom usposobila – s finančno pomočjo PD Kobarid. Po tolikih letih skoro uničena in zasuta steza je terjala velika dela. Treba je bilo kopati, sekati v živo skalo, prekontrolirati stare kline in zabijati nove, treba je bilo nad globokimi prepadi razpeti in pritrditi več sto metrov jeklene žice.

Poti so dali ime »zahodna drežniška smer«. Je najkrajša pot na vrh in ima to prednost, da se pride iz Drežnice skoraj do Gomiščkovega zavetišča pod vrhom Krna vseskozi po senci. (Zato je manj primerna za povratek v slabem vremenu.)

4. avgusta 1974 so jo zelo slovesno izročili v uporabo domačim in vsem ljubiteljem naših planin. Ob vznjožju krnskih sten, pri mostu je ob osmih zjutraj prizadevni predsednik PD Kobarid Oskar Šturm pozdravil navzoče planince, med njimi predstavnika PZS Stanka Kosa, ki vodi komisijo za planinska pota, predsednika meddruštvenega odbora primorskih PD Janka Filija, predstavnike zamejskih planinskih društev, udeležence iz Čedad

Nova pot na Krn
(zahodna drežniška
smer)

Foto Oskar, Kobarid

in druge. Nato sta dva zaslužna planinca iz Drežnice na skali s cepinom presekala čez novo pot razpeto plezalno planinsko vrh. Veličasten je bil pogled na strnjeno kolono nad 60 planincev obeh spolov, ki se je na čelu z mladim planincem Mirkom Kurinčičem iz Drežnice vila po novi poti proti vrhu Krna. Snemalec RTV Ljubljana Peter Grum je vrtel svojo filmsko kamero. Pod 320 metrov visoko Orlovo steno se je kolona planincev ustavila, kajti z vrha stene se je po vrvi začel spuščati v globino do tega dne malo znan drežniški alpinist Alojz Fon ali alpinistični Hulijs, kot ga imenujejo. Višek je bil za gledalce, ko so se Fonu sredi navpične stene zamotale vrvi. 20 minut je visel sredi stene in reševal zapletene vrvi, zraven pa brez-

skrbno žvižgal, kot bi sedel za mizo pred gostilno »Planika« v Drežnici.

Ko je ta živahna kolona planincev vesela in zadovoljna v najlepšem redu prvič premagala novo pot po zahodnih stenah in prišla do Gomiščkovega zavetišča na vrhu Krna, sta imela oskrbnika kočice Tone Hrast in žena Bruna polne roke dela, kajti na vrhu se je tisti dan zbralo nad 200 planincev, od katerih se je nad 100 povzpelo po novi poti, med katerimi je bil od PD Kobarid najstarejši 63 letni pisec tega prispevka, samo 60 let mlajši planinček pa je bil tudi iz Kobarida.

Ob treh popoldne je bila v dolini planinska slavnost, na kateri se je zbralo nad 200 razigranih planincev. Predsednik društva Oskar Šturm se je zahvalil sku-

pini drežniških planincev in alpinistu Alojzu Fonu, Jožetu Rakušku, Mirku Kurinčiču, Jožetu Kutinu, Mirku Uršiču in drugim, ki so bili pobudniki, organizatorji in izvajalci pri izgradnji in usposobitvi nove zahodne poti na Krn, pa tudi Andreju Rakušku, Alojzu Pavlinu in Albinu Kapitanu, ki so se dela tudi udeleževali.

Nato je Stanko Kos izrazil svoje navdušenje nad novo potjo in se zahvalil PD Kobarid, drežniškim planincem in alpinistom in izvajalcem ter organizatorjem kulturnega programa. Govorila sta še Janko Fili, ki je govoril o letu planinskih poti in Ivan Kurinčič-Hajduk iz Idrskega o dnevu vstaje, ki mu je bila posvečena ta planinska slavnost. Pri tem se je spomnil 31-letnice dvodnevne borbe Gradnikove brigade julija 1943 z Italijani na vrhu Krna in Batognic in 30-letnice težke dvodnevne borbe Gregorčičeve brigade avgusta 1944 z Nemci in belogardisti po vrhovih Rdečega roba, Batognic, Krna, Stadorja in Mrzlega vrha. Kurinčič se je spomnil tudi planinca in načrtovalca planinskega zavetišča na Krnu Gomiščka, ki se je ubil na povratku s Krna, potem ko je jemal mere za zavetišče. Pozval je tudi vse navzoče, da počaste z enominutnim molkom vse borce NOB in žrtve gora.

Ivan Kurinčič

SLAVNOSTNA AKADEMIJA OB 100-LETNICI HPD

V nedeljo 24. novembra 1974 je bila v veliki dvorani doma JLA v Zagrebu ob navzočnosti številnih predstavnikov PSJ, republiških in pokrajinskih planinskih zvez, planinskih društev in drugih predstavnikov javnega in kulturnega življenja slavnostna akademija v počastitev visokega jubileja hrvatskih planincev. Slovensko delegacijo so predstavljali: dr. Miha Potočnik, Mirko Fetih, Tone Strojín, Tone Škrajner in Jože Rajer, med številnimi slovenskimi planinci pa je bil tudi dr. Marijan Breclj, dolgoletni predsednik PSJ. Slavnostno besedo je imel predsednik hrvatske planinske zveze in hkrati predsednik PSJ tov. Božidar Škerl, v kateri je orisal pomen planinske dejavnosti v sodobni družbi in zlasti razvojno pot hrvatske planinske organizacije. Poudaril je, da je hrvatska planinska organizacija vseskozi opravljala pomembno vzgojno, kulturno, propagandno, turistično in znanstveno dejavnost v splošnem družbenem interesu.

V nadaljevanju akademije je vojaški orkester iz Zagreba sodeloval z več učinkovitimi točkami.

V odmoru je zastopnik SOFK Jugoslavije izročil PSH zlato plaketo za visok jubilej

in za vidne zasluge pri razvijanju telesno-kulturne dejavnosti.

Sledile so pesmi »Idemo na Sleme«, »Jeka u planini« in »Pogled sa žičare« v izvedbi ansambla Miroslava Berte. Zlasti je vžgala »Lijepa zemlja moja« (muzika in besedilo Zvonimira Krkljuša).

Napovedovalec programa Ljubo Jelčič je glasbeni del povezoval z besednimi vložki iz kronike hrvatske planinske organizacije.

Osrednji glasbeni del so izvajali operni pevci Nevenka Petković-Sobjeslavski (Planinarska koračnica in Planinarska himna) ter Ljiljana Budičin-Manestar in Boris Nikolić (kolo iz operete »Na Plitvička jezera« in planinarsko polko) ob spremljavi orkestra mandolinistov in kitaristov grafičnega KUG »Ognjen Prica« iz Zagreba.

Citate iz pisma Djura Pilara Budi Budisavljeviću – ustanoviteljev HPD – je recitiral Jurica Dijaković, celotno akademijo pa je glasbeno in tekstovno pripravil in aranžiral Vladimir Jaganić. Nedvomno so pri organizaciji slovesne akademije sodelovali vsi člani vodstva PS Hrvatske, ki so v upravi doma JLA v Zagrebu imeli gostoljubnega domačina.

Najbolj prisrčen del in hkrati zaključek slavnostne akademije je bila koračnica »Pjesma samoborskih planinara«, ki jo je izvedel pevski zbor in tamburaški orkester »Mladi Samoborac« osnovne šole »Bogumil Tonić« iz Samobora pod vodstvom dirigenta in komponista Željka Brađića na besedilo Ranke Novosel.

Tone Strojín

OBČNI ZBOR PD RADOVLJICA

Konec decembra je PD Radovljica imelo svoj redni letni občni zbor, zelo dobro obiskan. Predvsem je razveseljivo, da se zbora udeležuje vsako leto več mladih planincev. Letos so mladi prijetno presenetili z enotnimi puloverji, na katerih je bil napis »80 let PD Radovljica«. Med drugimi sta se letos občnega zbora udeležila tudi univ. prof. Boris Žihl in predsednik PZS dr. Miha Potočnik.

Uvodne besede je spregovoril predsednik tov. Miha Finžgar. V svojem govoru je poudaril priprave na 80-letnico društva v letu 1975. Društvo bo obnovilo in moderniziralo Roblekov dom na Begunjsčici. Dela so že v teku, vendar bo treba še krepko zavihati rokave, da bo dom do otvoritve nared.

Poročila odsekov so bila jedrnata, nekateri kar preskromna. To velja zlasti za mladinski odsek, ki je najbolj delaven in dosega lepe uspehe pri vzgoji mladih in na raznih orientacijskih tekmovanjih in pohodih. Člani so dosegli prvo mesto v republiški orientacijski ligi. Zasluga za upeh tega odseka gre načelnici Jani Res-

man in vsem mentorjem na osnovnih šolah. Na šolah v Radovljici, Lescah, Žirevnicah in v Lipnici imajo planinsko šolo. Skupno so imeli 24 izletov, vse katerih skrbe za varnost člani AO in GRS. Poslovanje v postojankah je bilo zadovoljivo. To velja zlasti za Pogačnikov dom, ki ima v sezoni zasedene vse zmogljive kapacitete ležišč in morajo planinci dostikrat prenočevati v jedilnici. Nujno bo v prihodnosti misliti na povečanje doma.

Pri Roblekovem domu so dela v teku, žal pa je večkrat nagajalo slabo vreme. Tudi letos sta v domu gospodarila vedno prijazna in dobro razpoložena zakonca Marinšek.

Valvasorjev dom je zaradi lahke dostopnosti najboljše urejen. V načrtu del je dokončna ureditev vodovoda pri zajetju, kanalizacija in dozidava terase. Za red in dobro postrežbo sta letos skrbela Franc Snaj in žena Pepca, ki se je še posebej izkazala kot odlična kuharica.

Iz finančnega poročila je bilo razvidno, da je društvo dobro in skrbno gospodarilo, kar je potrdil tudi nadzorni odbor. Zasluga za to gre predvsem dolgoletnemu računovodji Janku Brinšku. Nadzorni odbor je opozoril na nekatere pomanjkljivosti in nakazal nekaj smernic za bodoče delo.

Izvoljen je bil nov upravni in nadzorni odbor, za novega predsednika pa je bil ponovno izvoljen tov. Miha Finžgar. Predlagano povišanje članarine za leto 1975 na 20 din za člane, 10 din za mladince in 5 din za pionirje so navzoči sprejeli in ne bo vplivalo na zmanjšanje števila članstva.

Tov. Pretnar je pozval navzoče, da kljub povišanju naročnine za Planinski vestnik ostanejo zvesti svojemu glasilu, saj je to edino tovrstno glasilo pri nas, z dolgoletno tradicijo in nos seznanja z dogodki s področja planinstva doma in v svetu. Pri pobiranju članarine naj bi poverjeniki skušali pridobiti še več novih naročnikov Planinskega vestnika.

Mladi planinci so prebrali nekaj spisov o svojih vtisih z izletov. Podeljene so bile tudi knjižne nagrade najbolj prizadevnim mladincem in pionirjem.

Damjan in Andrej Potočnik sta prejela značko za prehojeno transverzalo, ing. Meta Rutar pa za »Pot prijateljstva«.

Na koncu se je tov. Finžgar v imenu društva zahvalil Poljancu Pavlu in njegovi ženi Angeli za 20-letno nepretrgano oskrbovanje Pogačnikovega doma in jima izročil spominsko darilo.

Z zanimivimi barvnimi diapozitivi nas je Janez Pretnar ob prijetnem pripovedovanju popeljal na Aljasko, ki jo je obiskal kot član naše odprave.

ZIMSKI TEČAJ GRS NA PLATKU

V organizaciji komisije za GRS PZ Hrvatske je bil na Plátku od 8. do 15. XII. 1974 republiški zimski začetniški tečaj. Inštruktorji na tečaju so bili gorski reševalci Borislav Aleraj, Radovan Čeplak in Veljko Šarinić. Vodja tečaja je bil zvezni inštruktor za GRS Borislav Aleraj. Na tečaj so svoje pripravnike poslale postaje iz Zagreba, Splita, Reke in Delnice. Zbralo se je 14 tečajnikov.

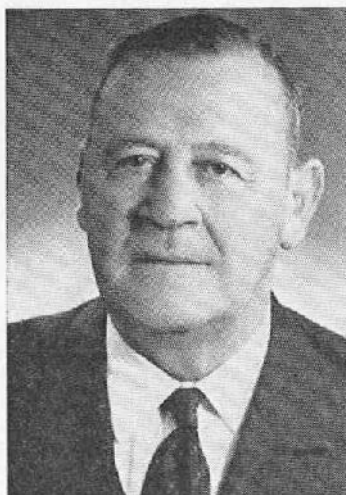
Tečaj je imel teoretični in praktični del. Praktično delo je potekalo v pečeh Snježnika in Risnjaka, predavanja v ugodnih prostorih planinskega doma DTO Partizan na Plátku. Tečajniki so poslušali predavanja o reševalni opremi, zgodovini in organizaciji GRS, o liku reševalca, o orientaciji, meteorologiji, plazovih in seriji predavanj iz prve pomoči. Na terenu so tečajniki vadili izdelavo improviziranih transportnih sredstev, vožnjo z akio, sondiranje plazov in samostojno reševalni naloge dnevnih in nočnih reševalnih akcij. Vsi udeleženci so tečaj opravili z uspehom.

Borislav Aleraj

PAVEL OLIP – RADOVLJIŠKI PLANINSKI VETERAN

Težko bi v Lescah našli človeka, ki bi ne vedel za Olipovo hišo in ne poznal njegovega gospodarja. Vsi ga poznajo, izdaja ga njegova vzravnana, počasna haja z rokami na hrbtu.

Rodil se je januarja 1902 v Radovljici. Kot otrok se je potikal po bregovih Save, obredel je vse bližnje in daljne gozdove in gmajne. Narava in življenje v njej sta ga povsem prevzela. Ni čudno, da se je odločil za poklic gozdarskega tehnika.

Pavel Olip

Tudi lovec je bil, a ne lovec zaradi lepega »jagerskega gvanča« in dvocevke na rami! Bil je lovec z ljubeznijo do živali. Mati je kasneje vodila gostilno v Lescah. Pri »Kojcu« se je reklo. Na vrtu so se prirejale planinske veselice, katerih se še danes živo spominja. Oči se mu navihano zablestijo, ko govori o njih. Kot fant je pomagal »nositi na mizo« in tako je vedno bolj »lezel« med planince. Leta 1919 je že postal član planinskega društva in mu je ostal zvest do danes. Ni bil le član, ampak tudi velik podpornik društva. Med vojno je bilo s planinstvom konec. Nič več ni bilo izletov, nič več hoje in lova po gorah. Kot zaveden Slovenec je od prvega dne pomagal partizanom in tudi sam stopil v njihove vrste.

Po vojni je kmalu postal predsednik PD Radovljica. To funkcijo je s krajšimi prekinitvami opravljal dolga leta, bil nekaj let podpredsednik, od leta 1973 dalje pa je častni član društva. Za svoje dolgoletno in plodno delovanje je prejel tudi več odlikovanj.

Danes ne hodi več v gore, a kljub temu živi z njimi. Ko stoji na dvorišču svoje domačije, mu pogled uhaja na Karavanke, kjer je tolikokrat hodil za divjadjo, na Jelovico, ki mu je bila nekaj časa drugi dom, na Triglav.

Za delo v društvu, katerega je prepustil drugim, se še vedno živo zanima.

Planinci mu iskreno kličejo: Pavel, še na mnoga zdrava, srečna in zadovoljna leta!

V. M.

VZGOJNO VARSTVENEM ODDELKU OSNOVNE ŠOLE »DRAGOTIN KETTE« ILIRSKA BISTRICA

V Ilirski Bistrici so starši, ki imajo otroke v vzgojno varstvenem oddelku osnovne šole, jeseni 1974 prejeli pismo, ki kaže, kako tamkajšnja šola uvoja in širi planinstvo med cicibani. Glasi se:

»Vzgojiteljice otrok v vzgojno varstvenem oddelku so skupaj z vodstvom domačega planinskega društva že v lanskem letu pripravile zanimivo in za otroke izredno prijetno obliko »planinskega udejstvovanja«, ki je otrokovi starosti primerno poživila in obogatila naše izlete v naravo. Navdušeni nad doseženim uspehom te dejavnosti bomo s tem delom nadaljevali. Dosedanji izleti v naravo, ki so jih otroci tudi sicer zelo veselili, dobivajo novo vabljivost in bogatejšo vsebino. Na vzpetinah, ki jih tudi sicer obiskujemo, bodo otroci dobili žig »osvojenega vrha« in ga odtisnili v svoje planinske izkaznice. Tudi ves pohod bo prirejen kot pravi planinski podvig, z disciplinirano hojo, počitki, peštem, razgledovanjem s »premaganega vrha«.

Otrok naj bi v pol leta obiskal vsaj pet od naslednjih vzpetin: Hrib svobode, Gradino, Gradiče, Izvir Sušca, Stražico pa tudi Prem, Kalc ali Šilen tabor. Naštete obiske smo si zamislili kot tekmovanje. Ko otrok obišče vsaj pet naštetih točk osvoji posebno »CICIBANOVO PLANINSKO ZNAČKO« in sicer z rdečim trakom za prvo osvojitvev in s trakom slovenske trobojnice za drugo – zadnjo osvojitvev.

Cicibanove planinske značke bomo podeljevali dvakrat na leto, ob primerni slovesnosti in ob programu, na katere bomo vabili starše.

Planinsko društvo Ilirska Bistrica poklanja vsem otrokom brezplačne izkaznice in tudi nosi stroške aktivnosti. Starši naj bi prispevali le po 2 din, kolikor znaša članarina za cicibane planince.«

V. Čeligoj

NEKAJ ZANIMIVIH IZLETOV V LETU 1975

Društvo Ex libris Slovenae in knjižni klub Svet knjige sta pripravila načrt za strokovne ekskurzije v letu 1975. Med njimi je nekaj takih, ki bodo zanimive tudi za planince ali bodo udeleženci deležni strokovne razlage v takšnih delih Slovenije, kamor redkeje zaidemo.

Prva ekskurzija bo 20. aprila in sicer v Vače pri Litiji. Vsakdo pozna po vsem svetu znano vaško situlo, okrašeno z izredno lepimi reliefi. Malokdo pa pozna najdišče samo, ki je v bližini vasice Vače visoko nad savsko dolino.

11. maja bo ekskurzija v Cerknico, do gradu Snežnik in v Rakov Škocjan. Ta del Notranjske je bil že pred stoletji znan po Cerkniškem jezeru, ki je zdaj polno vode, zdaj povsem suho. Tudi Rakov Škocjan skriva vrsto izredno zanimivih kraških pojavov.

Ekskurzija na Nanos bo 15. junija. Ta visoka planota slovi po izredno bogati flori. Zanimiva pa je tudi po svoji geološki zgradbi.

Prva jesenska ekskurzija bo 14. septembra in sicer čez mejo na Koroško. V vasi Zahomec bodo udeleženci videli štehtevanje. 12. oktobra bodo arheologi in umetnostni zgodovinarji popeljali udeležence ekskurzije v Stično. Tam ni zanimiv samo star samostan, ampak so v bližini arheologi odkrili izredno pomembne ostanke iz davne preteklosti.

Zadnja jesenska ekskurzija bo 16. novembra, posvečena pa bo dvema ljubljanskima knjižnicama in sicer Narodni ter univerzitetni knjižnici in Semeniški knjižnici. Obe hranita vrsto zelo pomembnih knjig in rokopisov.

Rajko Pavlovec

ALPINISTIČNE NOVICE

KOTEKS-TOBUS ZA VRHUNSKO ALPINISTE

Ideja premagati mrz je stara. Laponci na severu Evrope uporabljajo kožuho-vinaste škornje iz kože severnega jelena. Navzven obrnjena dlaka preprečuje stik usnja s snegom, otežkoča močenje in ustvarja dodatno zaščitno plast.

Ideja o zamenjavi tradicionalnega višinskega čevlja s škornjem v laponskem stilu je bila mikavna. Treba je bilo le prilagoditi laponske izkušnje alpinističnim potrebam, izbrati materiale in najti izdelovalca. Z materialno in finančno podporo in z razumevanjem KOTEKS-TOBUSA so v tovarni Alpina v Zireh nastali prvi prototipi. Te so nasledili pozneje ob osebnem prizadevanju upokojenega bivšega direktorja tovarne usnja Šoštanj Andreja Stegnarja tudi modeli, ki so prestali svoj ognjeni krst na Himalaji.

Na Anapurno so jeseni 1969 jugoslovanski alpinisti prinesli te neobičajne višinske čevlje. Losova koža z dolgo resasto dlako je bila zunanja podoba obuvala, za podlogo je bila lahka zajičja klobučevina; golenice so segale do podkolena, podplat pa je bil iz profilirane gume kot pri navadnih gorskih čevljih. Pol čevljev – pol škorenj, ki je spominjal na jetija.

Serpe so s smehom pa tudi s kančkom nezaupanja ogledovali in pomerjali ne- navadno obuvalo. No, pozneje pa je v višinskem mrazu tudi največjim previd- nežem splahnelo nezaupanje.

Jugoslovanski alpinisti so do sedaj upo- rabljali višinske škornje na Anapurni in Makaluju. Prav tako so toplo in težko premočljivo obuvalo nosili udeleženci od- prav v Hindukuš, na Kavkaz in Pamir in na Mt. Mc Kinley na Aljaski. Po reševanju ponesrečenih ruskih alpinistov se je znani alpinist in alpinistični publicist Toni Hie- beler le stežka ločil od naših višinskih čevljev. Hotel jih je enostavno odnesti s seboj v Nemčijo. Postali so znani. Tudi v opremi jugoslovanske odprave na Kang- bačen in mednarodne odprave na Ma- kalu so bili. Naša odprava na Makalu je uporabljala izpopolnjeni, predvsem lažji in toplejši škorenj; enako tudi naša lan- ska odprava na Kangbačen in medna- rodna na Makalu.

Ker se nobenemu od specializiranih in- dustrijskih izdelovalcev ni zdela zanimivo ukvarjati se z nečim tako novim, kot je razvoj višinskega čevlja, je delo in- dustrijskih oblikovalcev opravil pač zasebni čevljar Eržen iz Mojstrane. Kože doma- čih jelenov pa so prišle iz zbiralnic pod- jetja Koteks-Tobus.

Ob taki nezainteresiranosti domače moč-

ne čevljarske industrije za drobne razi- skovalne probleme se nehote vsiljuje mi- sel, če ni prav taka miselnost kriva za počasen razvoj domače tehnologije in ob- množici idej zahteva nakup zastarelih licenc. Nihče ni doma prerok!

Pola so odprta na vse strani in načrti slovenskih alpinistov so dokaj ambiciozni. Že dolgo pa je znano, da vrhunski do- sežki razvijajo tudi vrhunsko tehnologijo.

K. Drašlar v glasilu Koteks-Tobus »Kata 74«, str. 12

ALPINISTKE S KAMČATKE

Ljudmila Agranovskaja iz Daljnega vzhoda, iz Kamčatke je inštruktorica za alpi- nizem in smučka učiteljica, ki ima za seboj vzpone, za katere jo zavida marsi- kakšen moški. Povzpela se je na vse sedemtisočake v SZ: Pik Komunizma (7495 m), Pik Korženevskaja (7105 m), Pik Pobjeda (7439 m) in Pik Lenin (7134 m), na prvih dveh je bila celo dvakrat. Leta 1973 je bila še na Čan Tengriju (6995 m), torej kar na sedmih sedemtisočakih. Stara je 35 let. Na vse te vrhove je stopila kot polno odgovorna vodnica, razen na Pik Komunizma.

T. O.

ALPINIST 700

Tako je dal ime »super nahrbtniku« nor- veški producent Bergan. »Nahrbtnik v nadstropja« se z prve stopnje potegne v višino – po potrebi! Če potegnemo vso »rezervo«, sega nahrbtnik do pod paz- duhe in ga lahko uporabljamo za odejo v bivaku. Ima dva žepa na zadrgo, pri- šita na »rezervo« in še dva zunanja žepa, ki nista prišita. Lahko ju pustimo doma, če ju ne rabimo. Ima tudi oprte, ki jih prav tako lahko demontiramo in pustimo doma. Tehla 2,1 kg. Tudi cena je težka: 200 DM.

T. O.

GORSKA BOLEZEN

O tem pojavu smo v rubriki Razgled po svetu že pogosto pisali, poročali tudi o raznih medicinskih raziskavah in ugoto- vitvah, precej obširno med drugim o pe- rujskem centru, posebej s stališča aklima- tizacije in adaptacije človeškega orga- nizma na velike višine. V Les Alpes 1974/9 je izšel prevod osebnih izkušenj Rodmana Wilsona iz Anchorage na Alja- ski. Ta je opazoval sedem primerov, med katerimi sta mu dva umrla.

Wilson našteva na kratko cerebralne, torakalne in okularne znake bolezni ter njen potek in glavobol, otopelost, osla-

MOUNTAIN CLUB OF KENYA

Tel. 29747
P. O. Box 761
NAIROBI

6. 1. 75

Dear Sir,

Many thanks for sending
your journal. We are having
a translation made of the
article dealing with Mawenzi
and would like to reprint
a summary in our next publication.

I am sending by surface mail
a copy of our recently
produced Mount Kenya
Anthology and will also

send a copy of our
Supplement to the Guidebook to
Mt. Kenya and Kilimanjaro.

Yours truly,

John Temple

Vice-chairman

Vzhodna stena Mawenzija, prvenstveno slovensku smer v Afriki (gl. Nejc Zaplotnik, PV 1973, str. 53) je zbudila zanimanje v Keniji. Na prošnjo nairobijskih planincev smo članek poslali Planinskemu klubu Kenya in sicer v slovenščini, kar so pisali, da imajo pri roki prevajalca. Priobčujemo pismo, v katerem se nam MCK zahvaljuje, obenem pa da vedeti, kaj je v l. 1974 naredil.

belost, želodčne težave, bolečine v vratu in v udih, v težjih primerih ataksijo možganskega tipa, komo, krče. Vsi torakalni znaki spadajo med težke znake: težko dihanje (dispneja), tahikardija in zmanjšanje pljučnega edema. V očesnem predelu se gorska bolezen kaže v venozni in arterijski hiperemiji, na mrežnici in papili pa tudi v znamenjih možganske epide-mije.

Vsi ti simptomi hitro izginevajo, če bolnik sestopi vsaj za 300 m. Če tega ne stori, se bolezen hitro razvija, nastopijo koma, edemi in smrt.

Učinkovita zdravila so kisik, acetazolamin, lasiliks, kortikosteroidi in morfin, vendar ne zadoščajo in je kljub njihovi uporabi treba bolnika čimprej z avionom ali helikopterjem prepeljati v druge razmere. Spremembe na očeh se zelo počasi odpravljajo ali samo do neke mere.

Gorska bolezen lahko napade tudi najbolj utrjene in zdrave ljudi, če se ne aklimatizirajo, to je, če se prehitro povzpno v velike višine. Nevarno je tudi, če se takoj po prihodu v veliko višino lotimo težkega dela, ki močno napreza mišice.

V Alpah je gorska bolezen redek pojav, saj tu ni treba bivati na vrhah dalj časa in je možna aklimatizacija s počasnim vzponom, pravi Wilson. V drugih visokih gorstvih pa svetuje, da se alpinisti drže preventive in da se preskrbe s sredstvi, ki omogočajo hitro evakuacijo. V Nepal, pravi, so že ustanovili družbo, ki bo omogočala hitro pomoč nepredvidnim alpinistom in - turistom.

T. O.

ALPINIZEM V ŠPANIJI

Reinhold Messner je v »Der Bergst. 1974/1« popisal svoje vtise v španskem alpinizmu, o plezanju v plezalnem vrtcu Montserrat in o španskem himalaizmu. Plezal je z duhovnim vodjo španske plezalske elite: Jordi Pons Sanguines pozna velike severne stene v Alpah, bil je v južnoameriških Andih, v Hindukušu, na Grönlandiji. José Anglada, ki smo ga do nedavna imeli za prvega plezalca v Španiji, je še vedno aktiven. Z Jordijem sta preplezala severno steno Eigerja, v l. 1974 sta bila skupaj na Annapurni I. Jordi in Anglada zdaj nista več osamljena, alpinizem je špansko mladino na široko zajel, med njimi je vedno več vrhunskih plezalcev, ki so v zadnjih letih bili na Mt. McKinleyu, na Istor o Nalu, preplezali so 3000 m visoko južno steno Aconcague, pripravljajo se na Monaslu, mislijo na Everest.

Montserrat zahteva posebno tehniko. Oprimki in stopi so silno majhni, ritem gibanja je tu drugačen kot v granitu ali dolomitu. Ključ za uspeh so kratki, izravnan premiki, treba je imeti moč v prstih in biti pogumen. Izpostavljenost je taka kot v navpičnih stenah Dolomitov, varovalni klini težko najdejo svoje mesto. Konglomerat pisan, ves iz okroglih kamenčkov, kot da bi jih razpostavila otroška igra! Ne vzbuja zaupanja, vendar so oprimki trdni. Montserrat je bila šola za plezalce, ki so v Pirenejskih zadnja leta splezali smeri, ki prav nič ne zastajajo za dolomitskimi.

T. O.

VARSTVO NARAVE

AKCIJA »ČISTA ŠVICA«

Pred 30 leti si pač nismo mislili, da se bo kdaj toliko pisalo o snagi v gorah. Res je, piše in govori se veliko, po svetu in pri nas, od besed do dejanj pa je še vedno daleč. A vendarle, nekaj se le premika. Če govorimo o snagi, mislimo večinoma na rob steze, na počivališča, studence ob poti, na embalažo nesrečno, na plastiko, manj pa na stranišča po kočah ali pri kočah. No, marsikaj se je tudi glede tega izboljšalo, a lagali bi sami sebi, če bi rekli: »V gorah so WC v redu. Ni več nevarnosti, da bi gostje morali ravnati po anekdoti o Goetheju, ki je na nekem potovanju vprašal italijansko krčmarico: Kje imate stranišče? Ona pa mu je brez besed odprla vrata in rekla: »Povsod.« Le malokje so te stvari na sodobnem nivoju.

Tudi v Švici ne. Že nekaj let teče tam akcija, da se planinske kočice znebijo te sramote, ki zaudarja okoli njih, če pa odvodi niso v redu, pa tudi na daleč. V »Les Alpes« 1974/1 beremo, da bodi WC na planinah tak, kot to terjajo moderni predpisi za gostinske obrate v dolini. To pa ne pomeni samo vodno odplako, ampak tudi gnojne komore, čistilne naprave za odpadno vodo, da spet dobi biološko bistrino itd. Danes to ni več tak problem, ko imamo cevi PVC – tudi pri nas že močno znan proizvod. Da pa tudi v Švici ne gre vse na komando, se vidi iz fotografij, ki so ovekovale pristojevalne delavce. Ti so nove naprave, ki jih je postavila na kočico Leutschach sekcija Zimmerberg, močno pocenili. Kljub 1130 prostovoljnim uram je račun znašal čez 6000 šfr.

T. O.

DVE RAZPRAVI O ALPSKI POKRAJINI DANES

V »Les Alpes«, 1974/3 zvezek, sta izšli dve za sodobno stanje in za bodoči razvoj v Alpah pomembni razpravi: »Alpska kulturna pokrajina na prelomu« je delo Gerharda Furrerja iz Züricha, Ruedi Horber pa je napisal razpravo o dejstvih in problemih sodobnega odpiranja Alp z naslovom »Odpiranje Alp z žičnicami«.

Furrer najprej opredeli pojem alpske kulturne pokrajine v vsej njeni kompleksnosti (višinski gozd, vpliv običajev, materialna in moralna stiska hribovcev). Nato govori o gibanju prebivalstva, pomanjkanju ženskega prebivalstva, še o višinskem gozdu v 20. stoletju, pri čemer ugotavlja, da so bili v zadnjih letih do-

seženi pogoji za boljši razvoj hribovskega gospodarstva, na kar obširno razpravlja o spremembah v poselitvi v zvezi z napredkom turizma. Nekako takole pravi: Tujski promet je prinesel s seboj številne negativne učinke, ki bi se jih bili lahko izognili. Pozabiti pa ne smemo, da je turizem za Švico danes nosilni steber gospodarstva in s tem življenja v številnih hribovskih področjih.

V zadnjem poglavju »Bilanca in perspektiva« ugotavlja, da se je kulturna pokrajina v zadnjih desetletjih močno spremenila v dobro prebivalstva, da pa je v bodoče treba pri razvoju turizma bolj paziti na posege v pokrajino, jih dobro premisliti, nikakor pa ne gre, da bi razvoju ukazali: Stop! Kajti – mirovati pomeni nazadovati. – V tem smislu moramo obravnavati tudi našo pokrajino, čeprav je še manjša kot Švica. Kako napačno je geslo, ki smo ga morali večkrat slišati in ga še nismo povsem preglasovali: Pustite gorsko pokrajino takšno, kakršna je, pa bodo turisti prišli. – Že morda, toda tudi takoj odšli!

Druga razprava govori o vertikalnem prometu, o pojavu, ki je zdaj vsem pred očmi, eden od značilnih fenomenov razvitega sveta. O njegovem razvoju smo od l. 1950 izčrpno poročali tudi v našem listu. Horberjeva razprava zajema čas od 1950 do 1972. Avtor izhaja iz stališča, da razvoj tega prometa ne more iti v nedogled, saj bi utegnil postati turizem velik na lončenih nogah, če ne bi računal s potenciali gorske narave in jih pametno izkoriščal.

Žičničarski »boom« v Alpah in posebej v Švici od l. 1952 je bil tolikšen, da je presegal vsa pričakovanja planerjev. Koncesije so bile do zadnjih let zelo širokogrudne, od l. 1961 do 1971 je bilo izdanih 212 gradenj, odklonjenih le 15. Ekstenzivnost potreb je iz leta v leto gostila mrežo vertikalnega prometa. Šele po letu 1971 so odgovorni začeli zahtevati natančnejše ekonomske analize. Vedno česče se govori o zgrešenih investicijah. Do l. 1960 to ni bilo tako hudo, ker so kronične deficite nekaterih žičnic izravnali s pozitivnimi bilancami večine takih naprav. Vedno slabše bilance zadnjih let kažejo, da mnoge žičnice niso bile tako potrebne, kot so govorili elaborati. »Bähnli – boom« danes v Švici z ekonomskega stališča že štejejo za negativen pojav, presojajo pa ga tudi s stališča varstva narave. Če je pokrajina preveč naježena in prepredena, izgublja v preveliki meri svojo prvobitnost in s tem mikavnost. Ne quid nimis – nobene

stvari preveč, bi rekli s starimi Rimljani: Sklep Horberjeve razprave je: Restrikcija koncesij je nujna, namesto ekspanzije je potrebno vzdrževanje in prilagajanje obstoječe mreže. Država mora regulativno poseči v tovrstno gospodarsko dejavnost. Pri odpiranju Alp z vertikalnim prometom je treba imeti pred očmi tudi »višje« interese in ne zgolj ekonomske. Alpe so refugium današnje Evrope, zato jih ne smemo prepustiti molohu profitarstva in špekulacije. Moderni človek bo vedno bolj potreben gibanja, posebno pa vseh blagodat, ki jih organizmu lahko daje naporna hoja vkreber.

V bodoče naj bi za Švico veljala naslednja načela:

- Pravo visoko gorstvo, večji masivi in posamezni vrhovi (npr. nad 3000 m) in vse pokrajine, ki so nacionalnega pomena, naj odslej ostanejo zunaj nadaljnjega razpletanja vertikalnega prometa;
 - na drugih področjih naj se koncesije izdajajo samo v skladu z zakonom in prostorskim planiranjem, vse po načelih varstva narave;
 - turistični razvoj naj se omeji na druge predele, čeprav jih je že malo.
- Misliti je treba, pravi Horber, na izravnava med pokrajinami, na eksistenčno bazo doslej nerazvitih področij. Če bodo ob-

lasti delale po teh načelih, potem bo Švica še lahko v zadnjem trenutku ohranila podobo svojega alpskega sveta. Misliti je treba na to, da vertikalni promet ni sam na sebi, da zahteva nove zazidave, nove ceste. Zato je prav, da čimprej izide zakon o prostorskem planiranju, ki naj bo koncesijam pravna podlaga.

T. O.

LEP USPEH AKCIJE PRO NATURA HELVETICA

Akcija s tem latinskim imenom se je odločila zbirati denarna sredstva s prodajo znamk in nekakšnih delnic po 100 šfr, češ, vsak Švicar, ki lahko da, naj ima priložnost, da podpre institucije, ki so pomembne za varstvo okolja. Organizatorji so naleteli na nasprotnike, vendar ne preveč »krvave«, saj akciji tudi vsi tisti, ki so imeli jasne pomisleke, žele najboljši uspeh. Akcija je oproščena davkov, nakup deležev se celo upošteva pri davčni odločbi – skoraj v vseh kantonih. Z emisijo teh deležev so Švicarji usekali res samosvojo pot. Bilten švicarskega planinskega glasila »Les Alpes« 1974/1 poroča, da so začetni uspehi razveseljivi.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PESNIK RICHARD DEHMEL – NA MT. BLANCU

Richarda Dehmela poznamo v zvezi z našo moderno posebno v zvezi z Otonom Župančičem, sicer pa je bil že med obema vojnama tudi pri nas zelo čislán poet. Rodil se je 1863, umrl 1920.

V OAZ 1974/9 je H. Barobek, Dunajčan, zapisal o njem nekaj stvari, ki nam bodo pesnika približale, kajti doslej smo ga poznali le iz literarnih opomb literarnih zgodovinarjev in estotov. Kdor bi rad neko osebnost otipljiveje predložil, se rad zateče h kaki malenkosti, kakemu postranskemu pojavu in mu prisodi poseben pomen in posebno luč. Če se moti, se moti pač v dobri veri. Tako je morda tudi z Dehmlom Mt. Blanc. Toda njegov zapis o Mt. Blancu je vendarle tak, da ne moremo mimo njega.

Charles Simon je izdal knjigo »Doživetja in misli starega planinca 1880–1930«. Knjiga je izdala znana švicarska založba Orell-Tüssli Zürich – Leipzig 1932. 18. poglavje Simonove knjige se glasi: »Ture

z Richardom Dehmlom«. Na teh nekaj straneh je razvidno, koliko je zmožni on in njegovi tovariši. Dehmel v svojih knjigah ne omenja svoje avanture na Mt. Blancu, vendar bi bilo napak, če bi sklepali, da mu ni nič pomenilo.

Njegova pisma od 1907–1914 so polna opisov o turah, med drugim tudi o Mt. Blancu, vse na prvem mestu. Napisal je odo »Muzika Mont Blanca«, v kateri se vsaka konča z Belo goro, kakor se tudi vsa pisma tistega časa končajo s pozdravom »Mit 4810 Weltseelengrüssen« (»svetovna duša« je bila v poeziji takrat prava moda). Vsekakor je Mt. Blanc Dehmlu pomenil več, kakor pa prizna evropska literarna zgodovina. Prav ta bi morala poudariti, da je Dehmel doktorsko disertacijo napisal o zavarovalništvu, da je bil urednik, da je bil tudi sekretar centralne zveze nemških privatnih gasilskih organizacij, da pa si je od vsega želel stran, saj je zaviralo njegovo hrepenenje po ustvarjanju, kakor sam pravi, »vom dumpfer Sucht za lichter Glut« – njegovo nejasno iskanje poti v svetlo žarenje.

Končno je prodiral vedno bolj v sredo literarnega življenja, v katerem je izkazal resnično ustvarjalnost.

Ko je svoji ženi poročal o turi na Mont Ruitor, je v Courmayeuru 4. avg. 1912 zapisal: »Megle so se zgnetle v dolinske soteske kakor ovčje črede, nad njimi so se v najčistejši belini bočili orjaški ledeniki v sinjino neba, ki se ni kakor ponavadi v visokem gorstvu moreče in nepredirno obešalo navzdol, ampak se je zares kakor prosojna kristalna kupola razpenjalo nad zemljo. Ko smo stali na vrhu Ruitora, smo imeli na vzhodu pred nami vso verigo Waliških Alp (Monte Rosso, Matterhorn, Weisshorn), ki je lebdele nad venci oblakov kot fata morgana, na zahodu pa čudovito harmonično arhitekturo montblanškega masiva. Res nepopisno veličasten kontrast. Začudil sem se, kako natančno predstavlja kompozicija moje pesnitve o Mont Blancu zgodbo tega gorovja. Pet vrst grebenov se žene kvišku in se zgoraj strne, sredi nje pa kipi mogočno tema vrha.

Z besedami pa ni mogoče izraziti, kako neznansko človeka prevzamejo silovite dimenzije gora. Umetnost to komaj lahko slutiti. Čim bi hotela to oblikovati, bi bila njena tvorba samo beden surrogat. Ko je nekoč sam, brez vodnika, prišel na Mont Velan (3765 m), mu je pesniški duh narekoval naslednje: »Tik pod vrhom se mi je zgodil čudež. V meni samem. Z odpeto srca sem ves preznajen hitel proti vrhu. Zdajci se mi je v gole prsi prav pod srcem zagnal metulj, si na moji koži raztrgal peruti in obležal mrtev. V meni pa se je zganilo čustvo hvaležnosti, da še živim na tem svetu nerazumljivih okolnosti.«

Triumfalne so besede, ki jih je pisal Charlesu Simonu 10. VIII. 1913. Dokazujejo, kako je Mt. Blanc vplival nanj. Lahko rečemo: Če ga ne bi bil doživel, bi se pesniški sen in resničnost v pesmi ne mogla srečati na tako očarljiv način: »Da, dragi prijatelj, zdaj sem bil res tam gori. Nebo je bilo jasno, da bolj ni moglo biti. Bril je oster krivec. Od zavetišča Vallot do vrha je moral Mussilon nasekati 700 stopov. Vse je ledenelo. Čez predzadnji greben smo morali po vseh štirih, da nas ni odneslo. V tri prste sem močno ozebel. Devet ur in pol smo od kočice Dom rabili do vrha (vstali smo ob ob polštirih). Novi sneg nam je mestoma segal do pasu. Nad vsem tem pa je bila zmagovita misel: Mt. Blanc me je hotel imeti samega! V koči Vallot so Angleži čakali tri noči in nato odšli praznih rok. Bil je pravi čudež, ta današnji dopoldan. Ko smo sestopali, so začeli spet iz vseh dolin kipeti oblaki. V štirih urah smo pritekli do Grands Mulets, da bi nas ne dobilo. Zadnji vtis: Tu imajo besedo le duhovi nedosežnih področij.«

Ne pretiravajmo. To ni popolna, celotna podoba pesnika Dehmila, in njegove široke osebnosti. Ne moremo pa reči, da ta drobci ne izpopolnjuje njegovega človeškega fenomena. V gorah so lepote in strahote, ki lahko mnogo pomenijo v težko razložljivem pesniškem odnosu do sveta. Gotovo ni naključje, da nad gorskimi svetom ostrmi toliko oči in da je njegov mik tako polivalenten. Morda je Dehmel na svoj način globokoumno povedal, zakaj je to tako, s svojimi verzji:

Es ist in uns ein Ewig Einsames
Es ist das, was uns Alle eint.
Es tut sich kund als Urgemeinsames,
Je eigner es die Seele meint.«

(V nas je nekaj večno posebnega in prav to nas vse povezuje. Prav to se kot praskupno razglaša, čim bolj naš duh misli, da je samo njemu lastno.)

T. O.

ŠMARNA GORA (vodnik). Uredil Milan Ciglar, izdalo Planinsko društvo »Šmarna gora«, Vikre 30; Ljubljana 1974. – 52. str., 7 slik, 1 načrt (priloga).

Tudi drobna brošura nas lahko zelo razveseli. Tako sem vodniško knjižico o Šmarni gori prebral s posebnim zanimanjem. V prvem poglavju, ki zavzema skoraj polovico knjižice, je starosta planinskih pisateljev Vilko Mazi zapisal skrbno zbrane zgodovinske podatke o Šmarni gori, hkrati nekaj živahnih spominov o znamenitih možeh in nekdanjih obiskovalcih Šmarne gore (med temi opisuje tudi vmeno botanika Rajka Justina, ki je 365-krat na leto prihajal izpod Golovca na Šmarno goro). V istem poglavju je opisan nastanek novih šmarnogorskih poti, ki so današnjim obiskovalcem najbolj priljubljene in ki jih je avtor deloma sam trasiral in izpeljal.

V drugem poglavju se tudi Milan Ciglar pristrano spominja svojih izletov na Šmarno goro vse od otroških let: kdor je s Šmarno goro začel svoja planinska pota, se bo vedno k njej vračal in tam bo vedno srečal tudi samega sebe. Kako je s Šmarno goro danes in kako naj bi bilo v bodoče? Ciglar poudarja: Veljava Š. g. je postala zelo občutljiva. Predvsem je treba ohraniti nedotaknjene njene naravne, gospodarsko-zemljiške in kulturne prvine... Šmarna gora je nedeljiva celota, ohranitev take Š. g. je tudi preizkušnja kulturne zavesti vseh občanov, zlasti pa občinskih veljakov. – V tretjem poglavju pa Miha Marenčič pregledno razloži vse poti po Gremadi in Šmarni gori, razvrščene po izhodiščih iz Vikre, Tacna, Šmartna, Skarucne in Zavrha (priloga je karta z natančnim načrtom teh poti). Končno pa je označena tudi nova

Učna pot po Grmadi (za spoznavanje narave), ta je opisana še v posebni knjižici »Šmarogorska Grmada«.

Planinsko društvo Šmarna gora (s sedežem v Vikračih 30) so ustanovili predvsem mlajši planinci – in ta vodniška knjižica kaže, da znajo poiskati koristne stike z vsemi prijatelji narave.

C. Jeglič

NAŠE JAME, 16, 1–136. Izdaja Jamarska zveza Slovenije. Ljubljana 1974.

Naše jame so danes edina redno izhajajoča speleološka revija v Jugoslaviji. Šestnajstim letnikom, ki je izšel konec preteklega leta, je revija postala »ažurna«. Pričujoči letnik prinaša prispevke, ki so bili podani na Jugoslovanskem simpoziju o turističnih jamah in predavanja s 7. zbornice slovenskih jamarjev. Obe prireditvi sta bili leta 1973, prva v Domžalah, druga v Idriji.

Iz prikazov posameznih prireditev vidimo, da nekateri referenti svojega referata niso publicirali, vendar revija zaradi tega ni izgubila na svoji vrednosti.

Slišali smo referat F. Habeta o turističnih jamah v Jugoslaviji in o njihovi zaščiti. Dopolnili so ga J. Sajevec, ki je pripovedoval o zaščitnih merah pri turističnem urejanju Postojnske jame, V. Božič, ki je poročal o urejenih jamah na Hrvaškem, ter V. Ržehak, ki je govoril o jamah ter njihovem pomenu v smislu zaštite okolja. Kot posebno zanimivost je omeniti poročilo o prizadevanjih za varstvo narave na slovenskem krasu S. Peterlina ter T. Planine prikaz, kako preprečevati rast vegetacije ob lučih v turističnih jamah, ki ponekod že bistveno spreminja podoba jame.

V. Ržehak je prikazal tudi prizadevanja za zaščito reke Tare, ki je ogrožena z odpadki rudnika Brskovo.

Med sklepi, ki jih je prinesel simpozij o turističnih jamah v Domžalah, je posebej opozoriti na naslednja: – speleološkim in strokovnim organizacijam je priporočeno, da izdelajo speleološki kataster in valorizacijo kraških objektov, da bi tako ugotovili jame, ki so primerne za turizem; predlagati je treba konkretne objekte za zaščito; – preprečiti je treba nekontrolirano odmetavanje odpadkov v jame in odvajanje odpadkov v podzemlje, kakor tudi uničevanje kapniškega bogastva in podzemeljske favne, pa tudi vse posege, ki bi posredno ali neposredno vplivali na naravno stanje podzemeljskega okolja; – simpozij je tudi zahteval, da se reši vprašanje popolne sanacije Notranjske Reke itd.

V drugem delu revije beremo J. Čara prispevek o zakritem krasu v okolici Idrije, P. Mabiča analizo speleoloških značilnosti Trnovskega gozda ter prikaz fizi-

kalno-kemičnih značilnosti podrotejskih izvirov D. Novaka. J. Bole pa poroča o malakoloških razmerah v podzemlju na Idrijskem, F. Habe o turističnem razvoju Postojnske jame.

Na kraju je prikaz podpisanega o gorskem mleku, ki je bilo pred leti odkrito v delu mežiškega rudišča.

Slede poročila o 6. mednarodnem speleološkem kongresu v ČSSR in drugih mednarodnih prireditvah ter o najgloblji brezni v Sloveniji.

Sledi še bogat prikaz jamarske književnosti, seznam revij, ki jih Naše jame dobivajo v zameno ter nekrolog za F. Zafredom, vodnikom po Škocjanskih jamah. Izdajo lepo opremljene revije je podprla Raziskovalna skupnost Slovenije.

Glavnemu uredniku in izdajatelju želimo, da bi tudi v sedaj nekoliko manj ugodnih razmerah uspela z rednim izdajanjem revije, ki naj bi ostala na isti ravni. Naše jame se lahko postavijo ob bok marsikateri tuji reviji, večino pa prekašajo.

D. Novak

STO NAJLEPŠIH TUR V MT. BLANCU

Tak naslov je dal svoji knjigi Gaston Rébuffat. Izdal jo je l. 1973 pri Denoel v Parizu. Obsega 240 strani v formatu 23 × 27 cm. Ocenjevalci po Evropi pravijo, da knjige slavnega francoskega vodnika ni mogoče oceniti z ene same strani, saj je istočasno bleščeč album, slavospev Mt. Blancu, edinstveni gori na svetu, natančen vodič, strokovno delo profesionalca, ki vabi plezalce, naj »odkrivajo nove klasične smeri«, pri čemer misli na serijo prelepih tur, ki so nastale v Mt. Blancu v zadnjih dvajsetih letih. Rébuffat opozarja tudi na ture, ki so jih ponavljali po krivici pozabili. Skratka, knjiga, ki je vredna dosedanjega alpinističnega dela, ki ga je opravil južnjak, primorec Gaston Rébuffat.

T. O.

IVAN GAMS, KRAS. Slovenska matica, 1974; 359 strani, 188 fotografij, 88 skic; Ljubljana.

Na naše knjižne police je končno prišla dobra knjiga o krasu, povzetek vsega današnjega poznavanja krasa in kraških pokrajin doma in po svetu. Knjiga zahteva podrobnejši popis, vendar naj opozorimo le na to, da bo dobrodošel priročnik vsakomur, ki hodi po Sloveniji in po Jugoslaviji ter srečuje na svojih poteh kras, ki se odraža v pokrajinski sliki in v človeku, ki v taki pokrajini živi.

Knjiga ima 7 poglavij: Kako je pokrajinsko ime Kras postalo mednarodni strokovni termin; Kras je delo vode; Jame, v katerih so nekadašnji iskalci vhod v podzemlje, danes pa razvedrilo, zdravje in nova

spoznanja; Zunanje oblike krasa; Človek na slovenskem krasu; Kraški pojavi v Sloveniji; Kraški pojavi izven Slovenije. V knjigi spoznamo, kako se je in kako se še danes spreminja površje kraškega sveta kot posledica gospodarskega in kulturnega razvoja človeka, ki na tem ozemlju živi. Spoznavamo značilnosti slovenskega krasa, ki je bolj pokrit kot dinarski kras drugod v Jugoslaviji, saj ga že preko 50 % pokriva gozd. Spoznamo, da je slovenski kras zelo pester po kraških tipih in po kraških pojavih ter njihovi zgoščenosti na tako majhnem prostoru. Med drugimi je razvit tudi visokogorski kras, na ozemljih nad gozdno mejo. Ta kras ima nekaj značilnih oblik, ki jih v nižinah sicer ne srečamo, to so kotličji, vodnjakasta brezna, lašči ter drobne kraške oblike, poličke in skalni nosovi. Ta kras je značilen za visokogorske pade,

slemena pa so manj zakrasela. V dolinah so za visokogorje značilni izdatni viri. Med največjimi jamami v Alpah je Poljška jama nad Tolminom.

V sosednjih državah je razvit kras v Grčiji, Bolgariji, ki ima 14,3 % krasa, v Romuniji, na Madžarskem, v Avstriji, ki je s krasom, predvsem z visokogorskim krasom, zelo bogata ter v Italiji, ki slovi po zelo globokih brezni. V Italiji že poznajo okoli 10 000 jam.

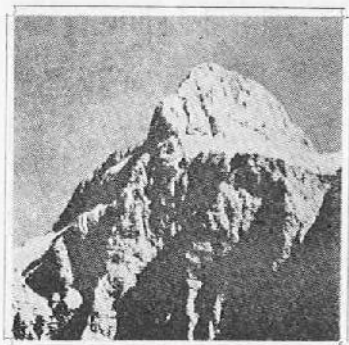
V srednji Evropi je razvit kras še na Češkoslovaškem, na Poljskem, v Sovjetski Zvezi, v Nemčiji, Švici, Franciji, Angliji in na Irskem.

Pri raziskovanju kraških površin in krasa se odpirajo novi problemi in nove perspektive študij.

Gamsova knjiga bi morala najti mesto na knjižni polici vsakega naravoslovca.

D. Novak

SPD TRIGLAV V ŠVICI

TRIGLAV, glasilo Slovenskega planinskega društva Triglav v Švici. Uredništvo: Jože Jelovčan; tisk: Janez Kvantrih in Sašo Suknaitič; sodelavci: Ing. Matija Tuma, ing. Damjan Hladnik, Viktor Strašek, dr. Dušan Florjančič.

Naj spregovori glasilo samo: Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici je bilo ustanovljeno 5. junija 1971. Poleg izletov v hribe in visokogorskih tur, ki predstavljajo njegovo glavno dejavnost, prireja društvo tudi družabne, kulturne in športne prireditve ter pomaga pri dopolnilnem šolanju jugoslovanskih otrok v slovenskem jeziku.

V teh dejavnostih ima društvo tesne stike z domovino in z različnimi slovenskimi in jugoslovanskimi društvi v Švici in drugih evropskih državah.

Skupni cilj društvene dejavnosti je zблиževanje in spoznavanje v Švici živečih Slovencev med seboj in jim omogočiti slovensko govorico. Program poteka po tukaj vsestransko priznanem društvenem pravilniku.

Pred seboj imamo prvo številko prvega letnika za januar 1975. Uredništvo ugotavlja: »V treh letih in pol, kar društvo Triglav obstaja, se je vsakoletni delovni program nekako ustalil. Nekatere prireditve se ponavljajo vsako leto ob istem času (slovenski veleslalom, planinski ples) in so že dobile čisto tradicionalni značaj.« V članku o slovenskih dopolnilnih šolah v Švici beremo: »Triglav nosi sicer samo naslov slovensko planinsko društvo, vendar se lahko pohvali, da je za slovensko srenjo v Švici napravil več kot pa samo nekaj izletov v gore. Verjetno pa niste vedeli, da je tudi SPD Triglav pomagal, da se danes slovenski otroci v Švici lahko izpopolnjujejo v znanju svojega materinega jezika v petih dopolnilnih šolah.« Poleg tega objavlja glasilo »Program za prvo polovico leta«, med drugim »4. srečanje slovenskih društev iz Evrope«, razpis 4. slovenskega veleslaloma, ki mu je pokrovitelj »ELAN«, dalje prireditve »Slovenski otroci vabijo« v Unterbergu idr.

SPD Triglav vodi naslednji upravni odbor: predsednik: Avgust Teropšič, Seestr. 358 8706 Meilen; podpredsednik: Jože Jelovčan, Wangenstr. 28 8600 Dübendorf; tajnik: Viktor Strašek, Luchswiesenstr. 220 8051 Zürich; blagajnik: Franc Nečemer, Tramstr. 62 8707 Uetikon am See; člana UO: Alojz Prostar, Albisstr. 61 8134 Adliswil in Marko Urbas, Walkütistr. 121 8404 Winterthur.

Glasilo SPD Triglav objavlja tudi reklamne oglase (v št. 1 sta med drugim tudi oglasi Planinskega Vestnika in Rodne grude) in male oglase.

Društvo ima 123 članov, letna članarina znaša 25 sfr.

RAZGLED PO SVETU

PETER AUFSCHNAITER

Starejši naši alpinisti to ime dobro poznajo, saj je svoje čase bil med najbolj znanimi alpinisti in himalajci na svetu. Oktobra 1973 je v Innsbrucku umrl 73 let star, pokopali so ga v rodnem Kitzbühlu. Že kot študent-tehnik se je zanimal za sanskrst in jezik hindostani in bil kot tak še primernejši za himalajske odprave. 29 let star se je udeležil prve nemške odprave na Kangčendzöngö 1929. L. 1936 je prevzel urad Nemške himalajske ustanove, l. 1939 je bil na ogledni ekspediciji na področju Nanga Parbata. Dva dni pred izbruhom druge svetovne vojne so Aufschnaiterja v Indiji zaprli. Pozneje se mu posrečilo, da je z deset let mlajšim Heinrichom Harrerjem prišel v Tibet in tu dolga leta delal pri projektih za napredek dežele. Šele l. 1957 se je vrnil v Evropo.

T. O.

NOV REKORD NA SMUČEH

V sezoni 1973/74 je na Plateau Rosa nad prelazom Théodul med Breuilom in Zermattom Alessandro Casse postavil nov hitrostni rekord na »kilometro lanciato« in prekosil samega sebe, že tretjič od l. 1971. L. 1964 je kazalo, da so te vrste smučarji naleteli na svoj »zvočni zid«, ko je Di Marco v Cervinii dosegel 174,757. 7 let je veljala ta znamka, dokler ni Japonec Masoru leta 1970 tudi v Cervinii dosegel 183,392 km na uro. L. 1971 do l. 1973 je Masaruja trikrat prekosil Casse (184,143, 184,153, 184,237). Leta 1972 je drsel na nemških smučeh tipa Sohler, l. 1973 pa na francoskih Rossignol. Ta dirka je zgolj komercialne narave. Zanimivo je, da se je znani smučarji skoraj dosledno izogibljajo, vsaj po vojni. L. 1931 je v St. Moritzu Avstrijec Gasperl dosegel 136,6 km, l. 1947 pa je v Cervinii Zeno Colo dvignil znamko na 159,292. Za tema dvema nastopajo v smučarskem svetu neznana imena.

I. O.

SPECIALNI MINIŠOTOR

Firma Schuster – kdo je ne pozna – je dala na trg minišotor, ki tehta 1,1 kg. Je iz neprepustnega zelenega najlona in pakiran zavzema površino 10 x 40 cm, stane pa 149 DM. Cena torej ni mini. Dolg je 200 cm, širok 80 cm spredaj, zadaj 50 cm, visok 90 cm, torej za enega moža. Za dva moža ponuja šotor firma Saleva, prav tako Münchenska. Njegove mere so:

210 x 120 x 110 cm, torej se v njem lahko udobno sedi. Je iz najlona, moder in rdeč. Pri vходу ima mrežo zoper komarje. Tehta 1,7 kg, zloži se na 60 x 14 cm. Cena 158 DM.

T. O.

PREČENJE ALP V 40 DNEH

Klaus Hoi, gorski vodnik, vodja plezalne šole v Gesäuse, o čemer smo že poročali, je lani prečil Alpe s kratkimi in dolgimi smučmi. O tem zanimivem prečanju poroča v »Der Bergst.« 1974/1. Najprej ugotovi, da normalne smuči za tako prečanje zahtevajo izredno dobro izurjenost in znanje. Moderni smučski čevlji za hojo niso kaj prida. Dosti vaje bi bilo treba, da bi bil pri takem prečanju precejšnji hoji kos s trdimi podplati. Tudi smuške vezi morajo pri takih čevljih biti svobodnejše, peta se mora vzdigovati vsaj za 90°, torej pridejo v poštev vezi znamke Saas-Fee, Iser, Gertsch.

Kratke smuči imajo mnogi za idealno smučsko opremo. Lahko je z njimi krmariti, stabilne so, lahke, torej praktične, odpirajo dobremu in prav dobremu smučarju nove možnosti posebno v težkem novem snegu. Ko dolge smuči že obupan snežmaš, se s kratkimi smučmi še veselo greš »ritomigno« ali bolje »migaritno« smučanje, kakor je to pred leti nekdaj prevedel nemške »Wedelshwünge«. Problem čeljev je pri teh smučeh sam od sebe rešen, kajti kratke smuči ne rabijo ekstremnega smučkega čevlja, zadostuje tudi soliden plezalski čevlji ali navadni kvedrovci. Z navadnimi turnimi vezmi si lahko privoščiš vse: krmarjenje, tek in hojo. »Psov« za smuči je zdaj dovolj iz umetnih vlaken, uporabljati je treba le material, ki odbija vodo, in namesto jermena je treba imeti ustrezno podlago. Vendar se spet uveljavlja lepljena koža, ker se dobro drži in je gladko drsna.

Ker pri prečanju hodimo vsaj dve tretjini časa v breg, je še celo važno, da izberemo najustreznejšo opremo. Klaus Hoi je s svojimi spremljevalci vred prišel do prepričanja, da se bodo na alpskem prečanju najbolj obnesle ojačane tekaške smuči (Loipeski), ki jih je razvila in proizvedla znana firma Fischer. So lahke, lepo tečejo, so nezlomljive (stekleno vlakno), robniki pa so iz duraluminija.

Pse za vzpon so imeli tri vrste: klasične (nalepljene in napete) in umetne. Specialne čevlje jim je izdelala firma Steinkogler z Ebenseeja: v bistvu tekaški čevlji, 15 cm visoki, lahki, neprepusti z všitimi svinjskim mehurjem, z guménim profiliranim podplatom, ki je omogočal plezanje v

kopri skali in v ledu. Izbrali so vezi za dolge smuči znamke Rottefella, pri peti pa so na deske privili navzgor obrnjen locenj, da je v njem peta bolje sedela. Vezi so bile rahle, saj drugačne pri tekalnih smučeh ne morejo biti. Obleko so imeli iz naravnih vlaken, poleg tega ustrezne vetrovke.

Taka oprema se je izkazala: Od 21. marca do 29. aprila (40 dni) so z njo premagali 1917 km, vse s smučmi in peš.

Višinska razlika na poti je znašala 80 150 m. Najdaljša dnevna etapa je zajela kar 81 km, največja dnevna višinska razlika pa 3596 m. Z normalno opremo bi bilo tako prečenje nemogoče, omogočila jo je navedena superoprema. Ni šlo samo za rekord, pravi Hoi, marveč zato, da omogočimo čim lažje smuško popotovanje in veselje, da se lahko neovirano gibljemo v zimskem visokogorju.

T. O.

IV. MEDNARODNI SESTANEK ZDRAVNIKOV GORSKE RESEVALNE SLUŽBE V INNSBRUCKU

16. novembra 1974 je bil v Innsbrucku IV. mednarodni sestanek zdravnikov GRS. Kot prejšnje, je tudi tega pripravil profesor na kirurški kliniki v Innsbrucku dr. G. Flora s sodelavci. Od zdravnikov GRS Slovenije so se sestanka udeležili asist. dr. Anton Dolenc (Ljubljana), dr. Andrej Robič (Tržič), dr. Gorazd Zavrnik (Kranj) in dr. Jože Čelina (Celje).

Glavni temi sta bili: šokirani ponesrečenec v gorah in poškodbe zaradi strele.

Šok je dokaj dobro obdelana paglavje medicine, v katerem pa je kljub temu še dosti nejasnega. Tega seveda tudi ta sestanek ni mogel niti nameraval osvetliti. Povedano so bila večinoma že znana dejstva o patofiziologiji in kliniki šoka s posebnim ozirom na šokovna pljuča in masno embolijo. Oboje je pogosto sestavni del, terapevtsko in prognostično pa važen faktor v bolezenski sliki šoka. Vse okoliščine, ki lahko dovajajo do klinične slike šoka (poškodbe tkiv, izguba tekočin, klimatske vplive, izčrpanost, psihičen stres in druga) lahko najdemo tudi pri nesrečah v gorah. Zato ne bi mogli govoriti o specifični sliki šoka pri poškodbah v gorah.

Večji pa so problemi zdravljenja in transporta, ki so v gorah še v nedavni preteklosti bili trd oreh za reševalne ekipe. V zahodnih alpskih državah – zadnja leta smo prepotrebne prve korake na tem področju napravili tudi pri nas – je tehnika reševanja s helikopterjem tako izdelana in izpopolnjena, da je ponesrečenec, ko je reševalna ekipa prišla do njega, lahko takoj kar najbolj strokovno oskrbljen. V reševalnem helikopterju je namreč vedno zdravnik, ki je usposobljen za vse posege akutne reanimacije. Skrb za vzpostavitev prostih dihalnih poti, če je treba z endotrahealno intubacijo, za umetno dihanje, za srčno masažo, izvede punkcijo vene subklavije oziroma perifernih ven, skrbi za dovajanje potrebnih tekočin v krvotok, lahko izvaja celo elektronski nadzor osnovnih življenjskih funkcij, opravi potrebno primarno oskrbo ran in potrebno medikamentozno terapijo. Tako organizirano reševanje pomeni najboljše možne ukrepe, dokler ponesrečenca ne prepeljejo v kompetentno zdravstveno ustanovo.

Za reševalca-laika ostanejo smernica v glavnem kot dosedaj: kontrola osnovnih življenjskih funkcij, umetno dihanje, pravičen položaj ponesrečenca, prvi zavoj, dobra imobilizacija, zaščita pred klimatskimi vplivi (reševalna folija), topli napitki, če jih ponesrečenec prenaša, s posebno previdnostjo tablete proti bolečinam, čimbolj obziren transport v najbližjo ustanovo.

Poudarjeno je bilo, da mora tudi zdravnik, ki se po naključju znajde pri ponesrečencu, čeprav brez kakršnekoli medicinske opreme, storiti vse, kar je v njegovih močeh. Že navzočnost zdravnika bo na ponesrečenca vplivala ohrabrujoče in pomirjalno. Poleg tega pa bo zdravnik praviloma lahko napravil dosti strokovneje vsaj tisto, kar lahko napravi reševalec-laik.

Zanimiv je bil referat o višinskem pljučnem edemu. Ta lahko nastopi nenadno, že v višinah nad 2500 m pri ljudeh vseh starosti, pa tudi pri zelo treniranih (v kazuistiki referenta sta bila tudi dva izkušena gorska vodnika). Za bolezensko sliko, ki so jo včasih radi zamenjavali za obojestransko pljučnico, so karakteristični znaki pospešen pulz, občutek pritiska v prsih, težko dihanje, kašelj, vrtoglavost, glavobol, bruhanje, temperatura, cianoza, apatija, nezavest, tipični avskultatorni znaki, povišane vrednosti belih krvnih zrnec, obremenitev desnega prekata in pozneje retrogradna amnezija. Pri razlagi nastanka višinskega pljučnega edema je treba pomisliti na nagel vzpon oziroma prehitro premagano višinsko razliko, predvsem pa na možnost nediagnosticiranih latentnih obolenj (srce, pljuča). Važnost pripisujejo tudi vremenskemu obratu s fenom. Prognoza je večinoma dobra, terapija je kisik, če je treba s pozitivnim intrapulmonalnim pritiskom, diuretiki, kardiotoniki in druga simptomatska terapija.

V popoldanskem delu sestanka so bile glavna tema poškodbe zaradi strele. Na začetku smo slišali nekaj zanimivih teoretičnih dejstev s področja fizike tega naravnega pojava. Sledili so kazuistični referati. Umrljivost prizadetih od strele je po nekaterih avtorjih 40 odstotna. Poudarjajo pa istočasno, da je to zelo netočen podatek. Na sodnomoedicinskem inštitutu v Innsbrucku so v zadnjih desetih letih imeli 14 obdukcij zaradi strele, od tega 5 planincev. Zanimivo je, da je bilo vseh 14 moških. V vsej ZR Nemčiji pride na eno leto okoli 120 smrtnih primerov.

Važni pogoji za incident so izpostavljenost, kovinski predmeti v opremi in obleki, preznajenost (znoj ionizira atmosfero okoli človeka), premočena umazana obleka, stik kože z zemljo in tako naprej.

V tej številki objavljamo naslednje grbe:

Dravograd (str. 115), Maribor (str. 124), Ljubljana (str. 127, 146), Tolmin (str. 130), Sv. Lovrenc na Pohorju (str. 135), Slovenska Bistrica (str. 137), Buten (str. 139), Radovljica (str. 145), Afganistan (str. 147), Radeče (str. 149).

Poškodbe so tipična elektrotermične, pogosto na mestih, kjer so na obleki bili kovinski predmeti. Vstopna mesta je največkrat glava ali vrat. Tipična je, da so izstopna mesta podobno kot pri strelnih poškodbah, močnejše poškodovana. Udar rad potuje v smeri živcev, verjetno zaradi elektrifikacije v krvi pa posebno rad v smeri žil. Tako lahko povzroči srčni zastoj ali fibrilacijo miokarda. Za reakcijo srčne mišice je važna smer širjenja udara v telesu, gaslota toka v srcu, trenutek v poteku PQRS kompleksa, pri čemer je baže najbolj občutljiva celotno obdobje T vala in končno osnovno stanje miokarda.

Razen elektrotermičnih poškodb lahko udar strele povzroči še celo vrsto psihotričnih simptomov, posebno pri tako imenovanih eksogenih reaktivnih tipih. Najdemo lahko motnje zavesti, sanjske motnje zavesti, nezavest, ledne trajajoče depresije, tranzitorne hemiplegije, motnje govora, epileptiformne krče, pozne spastične težave, nevroapraksije itn.

Zanimanje je vzbudil izredno dobro dokumentiran referat dr. Dolanca, asistenta na sodnomoedicinskem inštitutu v Ljubljani, o smrtnih nesrečah zaradi strele v Sloveniji (Skuta, Kočna, Triglav). Referent je med drugim poudaril, da ima sicer brez dvoma prednost reševanje preživelih, izredno važna pa je tudi ločno dokumentiranje stanja mrtvih na mestu nesreče in poznejša obdukcija.

Preventiva je dobro zavetje (koča, če je dobro ozemljena, dovolj globoka votlina v skali), izogibanje stika kože s tli, suha obleka, odstranitev kovinskih predmetov iz opreme, čepeč, čimbolj skrčen položaj, stojimo naj po možnosti na materialu, ki izolira (zložena suha ponjava, šotorsko platno ali podobno). Vsekakor ne legamo na tla. Pri hoji naj bosta koleni čimbolj razmaknjeni.

Zanimanje je vzbudil majhen razstavljen zaščitni šotor za največ štiri čepeče osebe s kovinastim ogradjem, ki se da dobro ozemljiti, in plastičnim, s kovinasto mrežo pretkanim blagom. Njegova slaba stran je relativna velika teža.

Zdravljenje je simptomatično. Dostikrat bo potrebna akutna reanimacija (intubacija, umetno dihanje, srčna masaža). Ponesrečenca je treba čimprej prepeljati na oddelek za intenzivno terapijo, kjer se bo nadaljevala klinična reanimacija. Pozneje bo – odvisno od narave poškodb – dostikrat potrebno še zdravljenje na drugih oddelkih (plastična kirurgija, nevrokirurgija itn.).

Vsekakor je najbolj očitna in usodna delovanje udara strele na srčno mišico. Glede tega v praksi velja zakon vse ali nič: smrt zaradi zastoja srca ali slej ko prej popolna ozdravitev.

Na sestanku je bila prirejena tudi zanimiva razstava različnih nasil, od enostavnih improviziranih iz prejšnjega stoletja do sodobnih, ki jih uporabljamo danes. Poleg tega je bila seveda tudi razstava farmacevtskih firm in firm, ki izdelujejo alpinistično in reševalno opremo.

Na koncu smo si na tamkajšnjem letališču ogledali še dobro pripravljene demonstracije reševanja s helikopterji v gorah in gašenja gozdnih požarov s helikopterji.

dr. Jože Četina

POROČILO IKAR

predsednika Ericha Friedlija (CH) o sedanjem stanju radijskih naprav za tovariško iskanje ponesrečenec v plazovih (Bulletin UIAA št. 61 – oktober 1974, prevedel in komentiral – v oklepajih – Franca Avčina).

Na sestanku delegatov (IKAR) sem prevzel obveznost, da preskrbim potrebno razčiščenje glede stanja lavinskih naprav po principu oddajnik – sprejemnik in to z namenom, da se izdela priporočilo IKAR glede enotne radijske frekvence. V nadaljem naj podam rezultate te dejavnosti.

Najprej sem stopil v zvezo z generalno direkcijo PTT v Bernu. Zdel sem natanko na pravo mesto glede mednarodne uporabnosti dane frekvence takšnih naprav. Pri tem gre za t. i. »negativni preskuse t. j. preskusi se samo, če izbrana frekvenca na sektorju telekomunikacij povzroča kakšne negativne vplive. Če ne, dobimo proizvajalec za izbrano frekvenco dovoljenje. S tem pa še ni nič rečeno glede njene uporabnosti za ta specialni problem.

Trenutno se dela na razvoju različnih naprav, od teh je Generalna direkcija PTT dve preskusila in odobrila: Namreč »Autophon VS 68« (švicar), ki je dobil frekvenčno dovoljenje vnaprej, in »Pieps I«, ki ga je dobil v začetku 1974 (torej kasneje). Glede izbire delovnih frekvenc danes pač ni nikakih uradnih predpisov ali priporočil, ne nacionalnih ne internacionalnih. GD-PTT bo poskusila to vprašanje razčistiti na CEPT (Konferenca evropskih poštnih in telefonskih naprav). Ta pa zaseda kvečjemu enkrat letno, prihodnjič torej konec 1974 ali v začetku 1975, torej bi smeli tako priporočilo pričakovati šele čez nekaj časa. GD – PTT pa bo razčiščenje tega specialnega primera postavilo, če le mogoče, na svojo prvo sejo.

Autophon VS 68 so razvili po naročilu švicarske vojaške direkcije po naložbi za to postavljenih zahtevkih. S to vojaško ustanovo sem se tudi povezal z vprašanjem, kaj jih je vodilo pri izbiri frekvence 457 kHz (ustreza srednjim valovom 655 m). Hkrati me je zanimalo, ali ostaja ta frekvenca rezervirana za vojaške namene ali je na voljo tudi za civilne potrebe. Stališče: obširne študije, laboratorijske meritve in poskusi na terenu so pokazali, da se tehnične specifikacije (zahtevki) lahko optimalno kombinirajo v frekvenčnem območju od 420 do 510 kHz. V interesu univerzalne uporabnosti na široki osnovi je bila odobrena prodaja teh naprav za civilno rabo s frekvenco 457 kHz (zadeva stene nekaj sto metrov od vsakega, treba pa je imeti vsaj dve). Izdelava je izvrstna, pač za vojsko! Doseg pa je do kakih 90 m, če gre dobro, vendar je način iskanja prepočasen).

Izhajajoč iz dejstva, da obe napravi »Skadi« (USA) in »Pieps I« (Avstrija) delujeta na isti frekvenci 2,275 kHz (zelo dolgi val 118 km, kot pri podmornicah pod vodo), sem konkretno vprašal Autophon – Švica, če bi njihova naprava lahko delovala tudi na tej frekvenci. To ni mogoče, pravijo, kajti dosega, kot ga zahteva švicarska vojska, na ta način ni mogoče doseči (Pieps I seže kvečjemu par deset metrov daleč, to pa je za vsako hitro iskanje premalo, oz. terja več ljudi, to še zlasti, ker se išče po jakosti glasu, ne pa po smeri) ali pa samo z zahtevnim vezjem aparata, kombiniranim z nerodno dolgo anteno. To terja tudi visokih oddajnih moči in so na ta način prekoračene še dopustne jakosti motilnih polj. Po mnenju firme in ustreznega mesta švicarske vojske je vsak doseg pod 50 do 60 m neprikladen. Podobna vprašanja sem poslal tudi v Ljubljano, Jugoslavijo, in v Grenoble, Francijo, kajti tudi tam delajo na razvoju takih lavinskih iskal. Odgovor obeh teh mest je bil prav tako negativen. Sodiijo, da se s frekvenco 2,275 kHz sploh ne more razviti zahtevam ustrezno napravo.

Firma Motronic GmbH + Cie. Graz – Avstrija, t. j. izdelavalec »Pieps I«, sem vprašal, ali bi bilo mogoče dosež njimove naprave na kak način povečati. Če da ali ne, s kakšnimi prednostmi ali pomanjkljivostmi? Odgovora od 2. 5. 74 do danes nisem dobil. Od dveh znanih švicarskih trgovskih firm pa sem zvedel, da se gornja tovarna silovito napreza, da bi plasiirala »Pieps I« v Švici. Ker manjkajo trgovsko čisti pogoji za prodajo teh naprav, se nobena od teh dveh firm ni mogla odločiti za pogodbo kljub največjemu pritisku firme izdelovalke.

Končno sem se povezal še z ustanovo »Vanni – Eigenmann«. Ta se sedaj ukvarja z razvojem lavinskega iskalnika po principu prof. Avčina (in doc. Jegliča), Jugoslavija. S to pripravo pride na pozorišče še

nadaljnji faktor: vsi preje navedeni sistemi razen jugoslovanskega delujejo značilno po principu iskanja na podlagi zvočne jakosti v sprejemniku. Iskati je treba po nekaki štirioglati spirali okrog zasutega v vedno ožjih obhodih, delno tudi v nasprotni smeri. (Tako se predvsem potroši mnogo dragocenega časa, saj vemo, da od 80%, kar jih preživi prvi udarec v plaz, vsako nadaljno uro umre polovica še živih preostalih). Temu nasprotno delujejo naprave iz YU (ter ena od ustanov »Vanni Eigenmann« – mlad italijansko-švicarski industrialec tega imena je izgubil življenje v plaz in ga zelo dolgo niso mogli najti. Ustanova njegovega imena v Milanu zelo finansira razvoj lavinskih sistemov, od katerih se pričakujejo realni dosežki) po principu direktnega ugotavljanja smeri proti ponesrečenca odkopljenju še živnega. Obe napravi pa sta trenutno še v razvojnem stanju in še nista zreli za fabrikacijo (naša že zdavnaj, a čakamo konca razvoja in sami gradimo še druge sisteme po željah VE). Doseg teh priprav naj bi presegal 100 m (v resnici nekaj sto metrov, tudi kilometrov). V nasprotju z začetkom omenjenimi napravami, ki delajo na dolgih valovih, oba slednja sistema uporabljata ultrakratke valove (in naš kar komercialnih žepnih radiosprejemnikov, ki imajo udeleži območje UKW s teleskopsko anteno). To jim omogoča cenene izdelave, ceneje kot pri dolgih valovih ali UKW (slednje ne drži).

Hkrati sem pri VE povprašal, če bi bilo mogoče prirediti drugi lavinski simpozij v Davosu. To bo verjetno mogoče spomladi 1975. Za zdaj pa je treba razne stvari še pojasniti (oz. dognati).

Sklep: to za zdaj povsem osebno mnenje ostaja rezervirano za naslednje zasedanje IKAR. Iz gornjih raziskav sledi, da je na področju principa oddajnik – sprejemnik, še vse v teku in se razni fabrikanti in inštituti močno trudijo, da bi na trg spravili ustrezno napravo. Ta zdravi konkurenčni boj velja pozdraviti in je znamenje prosta razvijajočega se gospodarstva (prav zato še danes ni res smatrnje, skupne rešitve). Zgrešeno bi bilo s prenojenimi odločitvami vplivati na ta razvoj ali ga zavirati. Dirigiranje tu ni na mestu. Tako je dandanes glede na okoliščine komaj mogoče izdelati neko priporočilo IKAR za enotno frekvenco. Pričakovani simpozij o plazovih spomladi 1975 pa nas zadržno uteje približati oblikovanju (skupnega) mišljenja. Mogoče se do tega časa tudi še kaj zjesci na konferenci evropske uprave telekomunikacij.

Predsednik E. Friedli

VREME NA KREDARICI V JESEN 1974

September, oktober, in november so – v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase – jesenski meseci.

Če primerjamo temperaturne poprečke posameznih mesecev (september 3,6°, oktober – 6,8°, november – 5,4°) z dolgoletnimi poprečki (obdobje 1955–1972) ugotovimo, da je bila jesen na Kredarici hladna. Odklon prvega jesenskega meseca (+ 0,1°) je sicer pozitiven, vendar neznoten. Odklona naslednjih dveh mesecev sta negativna in občutnejša in znašata za oktober – 7,4° (1) in za november – 1,5°.

Ekstremne temperature jesenskih mesecev so bile v mejah doslej znanih absolutnih temp. ekstremov. Maksimalne temperature so bile občutno nižje od doslej znanih ekstremov. Tako je bil septembrski (23. nov.); minimalne pa – 6,6° (27. sept.), – 12,9° (31. okt.) in – 14,2° (1. nov.).

Maksimalne temperature so bile občutno nižje od doslej znanih ekstremov. Tako je bil septembrski maksimum za 3,8°, oktobrski celo za 13,5° in novembrski za 7,8° pod najvišjo doslej znano temperaturno vrednostjo.

Odkloni minimalnih temperatur posameznih mesecev pa so bili v septembru + 2,1°, v oktobru + 3,7° in v novembru + 6,8°.

Padavinske razmere so bile naslednje: septembra je padlo 240 mm padavin, kar je 112% normalne vrednosti, oktobra je padlo 210 mm padavin ali 97% normalne vrednosti. November pa je bil suh.

Padlo je samo 104 mm padavin, kar je komaj 47% normalne vrednosti. Meseca septembra je bilo 16 padavinskih dni, od tega 12 s sneženjem. V oktobru je bilo 22 dni s padavinami, v novembru pa 19. V oktobru in novembru je samo še snežilo, zato se je tudi debelina snežne odeje iz meseca v mesec večala. V septembru je ležala 10 dni, njena največja debelina je merila 26 cm. V oktobru in novembru je ležala neprenehoma. Njena maksimalna debelina je merila v oktobru 197 cm, v novembru pa 250 cm. Heliograf na Kredarici je registriral v septembru 172 ur s sončnim sijem, kar je 46% maksimalno možnega trajanja sončnega sija. Oktobra je imela Kredarica samo 80 ur s sončnim sijem ali komaj 23% možnega trajanja sončnega sija. V novembru je bilo na Kredarici registriranih 109 ur s sončnim sijem, kar je 38% možnega trajanja.

Takšne so bile glavne vremenske značilnosti Kredarice v jeseni 1974.

F. B.

IZREDNI PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK

(1. 9. 1974–31. 12. 1974)

	Prispevali so din
Po din 10 – Škofek Drago, Crna	10,
Po din 20 – Jurak Jože, Gorica, Italija; Koritnik Franc, Trbovlje; PD Triglav Meilen, Svica (24,60); Kokolj Vida, Koper	84,60
Po din 30 – Hajna Viktor, Postojna; dr. Kolšek Boris, Velanje; Sartori Boris, Nova Gorica	90
Po din 40 – Zumer Janez, Koper; Stibelj Gasper, Tržič (41,70)	81,40
Po din 50 – dr. Bogdanović Milivoj, Zagreb	50
Po din 100 – Pojnik Teo, Maribor	100
Po din 250 – dr. Milko Hrašovec, Celje	250
Po din 300 – Planinsko društvo Kočevje	300
Skupaj:	966
Honorarje so odstopili: Lopajne Srečko, Ljubljana, 60 din; Oražen Janko, Celje, 180 din; Lončar Janez, Tržič, 60 di; Filip Matko-Filutek, Bellinci, 140 din; Ciril Zabrel, Beograd, 80 din.	
Skupaj:	520
Skupaj:	1486

- I: Smer Kunaver-Drašler
- II: Raz mojstranskih veveric
- III: Smer sfingin obraz (Mahkota, Ščetinin)
- A - Kunaverjev bivak
- - Mesto za bivak
- B - Raztežaji tehničnega plezanja
- ▲ - Bivak (Kalan, Matijevac)
- C - Izstopna zajeda

TRIGLAV SMER MOJSTRANSKIH VEVERIC - Sfinga

Plezala Janko Ažman in Zvane Kofler 1., 20., 21. in 22. junija 1969 (AN 26. 6. 69). Prvi ponavljalci: Janez Dolžan-Miha Smolej (1972), Dore Kofler-Goran Rabič (1973) in Janez Kalan-Vanja Matijevac (1974).

Ocena: VI, A1 (spodnji del IV/V, izstopna zajeda IV), 300 m, 10 ur. Za smer je značilna velika izpostavljenost in zahteva dobro fizično pripravljenost. Potrebna oprema: dvojna vrv, lestvice, vsaj 30 vponk, različni klini.

Dostop: Iz Aljaževega doma v Vratih pod steno, po Prusik-Szalayevi smeri v Amfiteater in prek melišč do vznožja Sfinge (5 ur).

Opis: Vstop na podstavku, ki zapira zahodno stran Amfiteatra. S police (pod glatkimi ploščami) naravnost navzgor do »Kunaverjevega kamina« (stojišče v luknji). Skozenj raztežaj navzgor in nato 30 metrov desno. Navzgor na raz stebra (varovališče na luski) - 3 m desno vrsta klinov. Po desni strani stebra navzgor na dobro stojišče. Dalje po razčlembah rahlo levo navzgor proti razu stebra in po njegovi levi strani 5 m navzgor. Prečka 4 m desno na izpostavljeno stojišče in z njega navzgor po razčlenjenem svetu na gredino pod izstopno zajedo. Po njej (35 m) na rob stene.

Sestopi:

- a) po poti čez Plemenice na Luknjo in Aljažev dom (2 uri);
- b) po poti čez Plemenice na Dolič (1 uro);
- c) po Kugyjevi polici na Kredarico (2 uri).

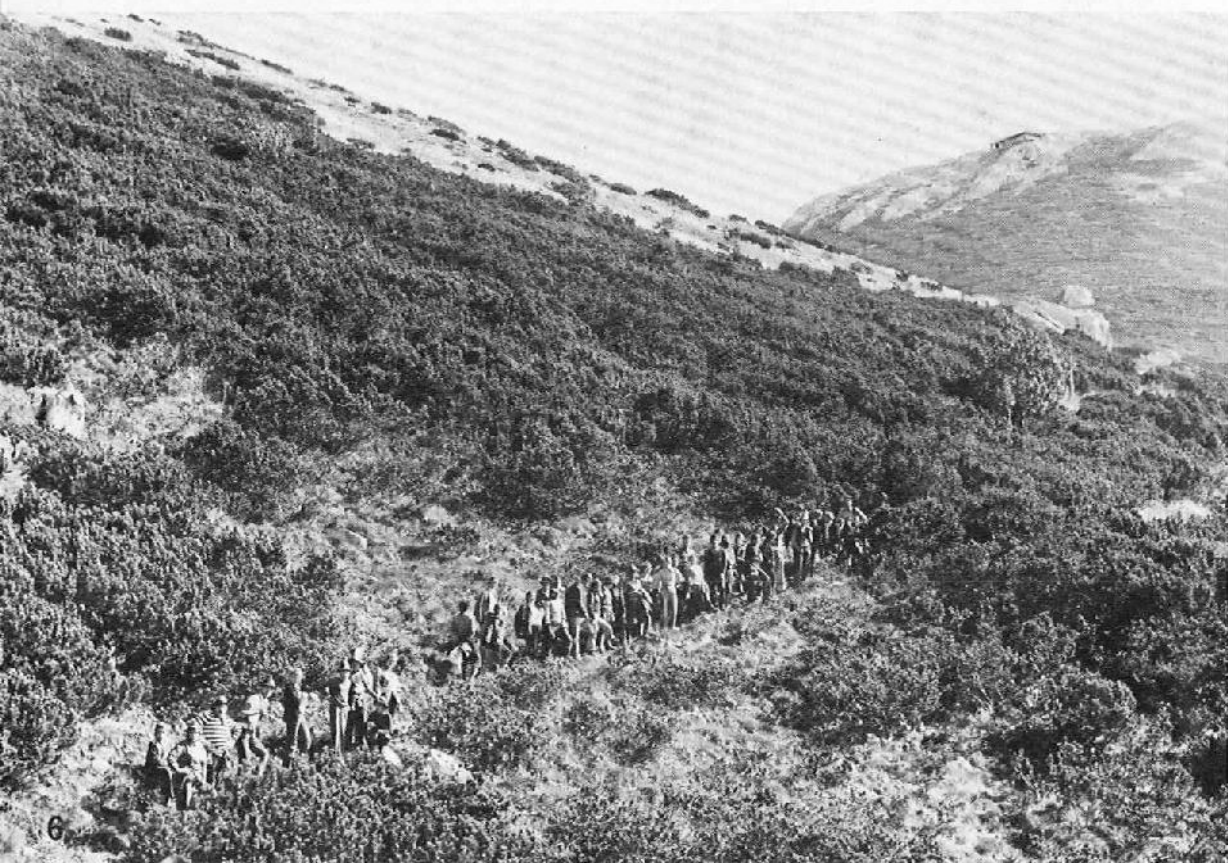

4

- 1 Hrepenenje po gorah (Breithornov ledenik, v ozadju Castor) — Foto Janko Furlan, Trst
- 2 Motiv z Rških podov — Foto Ciril Praček
- 3 Pogled iz Zg. Krme proti Konjskemu sedlu — Foto Ciril Praček
- 4 Kepa s Komnice — Foto Fr. Vagelnik
- 5 Motiv z Haute Route v Centralnih Alpah — Foto Joco Balant
- 6 Motiv iz planinske šole: počitek in vodnikova beseda pod vrhom Snežnika — Foto ing. Božo Jordan

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno —
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

 Iskra

ISKRAPHON PM-71
Skatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalac z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS-70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto — Pokrit
s prozornim pokrovom — Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omaračah, enako kot kasete

PROGRAM SEJMOV IN RAZSTAV V LETU 1975

14. mednarodni sejem blage široke potrošnje: orodja,
opreme in materialov za dom in obrt — »Naredi
si sam«; opreme za šport in turizem ter kmetijske
mehanizacije

ALPE ADRIA 75 3.—8. april

6. Bienale (Jugoslovanskega) industrijskega
oblikovanja

BIO 6 11.—22. april

3. mednarodna razstava

UCILA IN ŠOLSKA OPREMA 18.—22. april

8. mednarodni poslovni sejem vzorcev tkanin in
dodatkov za oblačilno industrijo, pomlad/poletje 1976

SETEX 75 27.—29. maj

5. Bienalna razstava

SALON POHIŠTVA 75 13.—19. junij

POMURSKI SEJEM V RADGONI

23.—31. avgust

21. mednarodni sejem vin, žganih pijač, sadnih sokov
in opreme

VINO 75 29. avgust—7. september

6. mednarodna

CVETLIČNA RAZSTAVA 19.—23. september

22. mednarodna razstava elektronike, telekomunikacij,
avtomatizacije, elektronskih naprav za obdelavo
podatkov in nuklearne tehnike

SODOBNA ELEKTRONIKA 75 7.—11. oktober

6. mednarodni sejem zimskega športa in turizma

SKI EXPO 75 3.—9. december

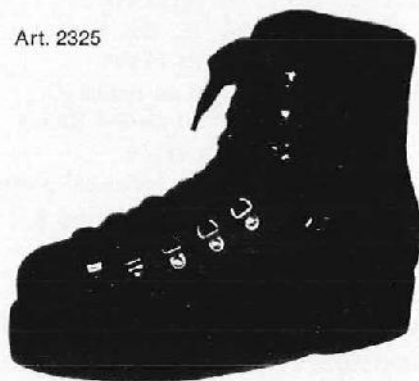
Informacije: GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE, Titova 50,
61000 Ljubljana, telefon 311-022, telex 31127 YU GR

alpina

tovarna obutve
ŽIRI

Art. 2325

Udobnost, kvaliteta —
planinski čevlji — Alpina

ŽG LJUBLJANA

PODJETJE ZA
TURIZEM
TRANSPORT
IN GOSTINSTVO

IZLETI
PREVOZI
LETOVANJA
VOZNE KARTE
GOSTINSKE STORITVE
INFORMACIJE

Turistične informacije:

LJUBLJANA	Titova 40 tel. 311-851, 311-852
CELJE	Titov trg 1 tel. 23-448
MARIBOR	Partizanska 50 tel. 21-217
POSTOJNA	Tržaška 4 tel. 21-244
PULA	Mate Balote 4 tel. 23-629, 23-033
ROGAŠKA SLATINA	na železniški postaji
KOPER	Pristaniški trg 7

Kolodvorske restavracije
Železničarski dom na Pohorju
Atomske toplice v Podčetrtku

